

V

v Vintadosena letra de l'alfabet (ve).

V Simbòle dau vanadi.

V Chifra romana que vau cinc.

V (electr.) Simbòle dau vòlt. ◇ **V/m** Simbòle dau vòlt per mètre.

V1, V2 n.m. (abrev. de l'alemand Vergeltungstaffen, armas de represalhas, m'ai chifras 1 e 2) Projectiles autopropulsats, dau lòng rai d'accion, que lu alemands empleguèron en lo 1944 e en lo 1945. (Lo **V2** es lo precursor dei missiles balistics modèrnes)

vabràs n.m. Grand vabre.

vabre n.m. Ravin.

vaca n.f. 1. Femèla reproductritz de l'espècia bovina.

◇ *Vaca lachiera* ò *vaca per lo lach*: Vaca elevada per lo lach que produe. ◇ *Vaca per la carn*: Vaca elevada per la carn de la sieu descendença. 2. Pèu de bovin en general: *Un sac de vaca*. 3. *Vaca marina*: Mòrsa.

vacacion n.f. 1. Temps dedicat à l'examen d'un affaire, au compliment d'una foncion, determinada, per una persona que n'es estada cargada. 2. Remuneracion d'aqueu temps.

vacaira n.f. Vacaria.

vacalha n.f. Li vacas, en general. Sin.: **vacum**.

vacança n.f. 1. Situacion d'una plaça, d'una carga, provisoriament desprovidits de titulari. ◇ *Vacança dau poder*: Temps pendent lo quau una autoritat, publica ò privada, non s'exercisse plus. 2. Temps pendent lo quau una foncion, un emplec es sensa titulari. ◆ pl. Periòde legala d'arrèst de trabalh dei salariats; periòde sensa cors dins li escòlas, li universitats: *Li vacances d'estiu*. ◇ Vacances parlamentari, judiciari: Suspension legala dei sedudas, dei audienças.

vacancier, a n. Persona qu'es en vacances, espec. dins un luèc de villegatura. ◆ adj. Que fa pensar ai vacances: *Una atmosfèra vacanciera*.

vacant, a adj. 1. Que non es ocupat, liure: *Una plaça vacanta, un apartament vacant*. 2. Si di d'una carga, d'un emplec provisoriament sensa titulari. ◇ *Succession vacanta*: Succession dubèrta e non reclamada.

vacar vi. (*vaqui*) Cessar per un temps la sieu foncion: *Lu tribunals vacon*. ◇ vt. ind. Vacar à: S'ocupar de

vacaria n.f. Estable.

vacària n.f. Planta erbacea annuala, vesina de la saponària Auta de 30 à 60 cm, familha deicariofillaceas).

vacassa n.f. (pej.) Gròssa vaca.

vacatari, ària adj. e n. Si di d'una persona emplegada per un temps determinat à una foncion precisa.

vaccin n.m. Substança d'origina microbiana (micròbis atenuats ò tuats, substanças solubli), qu'es inoculada à

una persona ò à un animal per l'immunisar còtra una malautia ò n'en diminuir lu efèctes.

vaccina n.f. 1. Malautia de la vaca ò dau cavau, que si pòu transmetre à l'òme e que li assegura l'immuninat antivariolica. 2. Ensèm de manifestacions cliniqui observadi dins l'òme après una vaccinacion antivariolica.

vaccinable, a adj. Que pòu èstre vaccinat.

vaccinacion n.f. Accion de vaccinar.

vaccinal, a adj. Relatiu ai vaccins, à la vaccinacion, à la vaccina. Var.: **vaccinau**.

vaccinar vt. 1. Administrar un vaccion à. 2. (fig.) Metre à la sosta d'un desplaçer, d'un auvari, premunir còtra un mau quau que sigue: Aquela relacion l'a vaccinada còtra lo maridatge.

vaccinat, ada adj. 1. Que li es estat inocilat un vaccin. 2. (fam.) Qu'una experiença desagradiva li a ensenhat à non recomençar.

vaccinator, tritz adj. e n. Que vaccina.

vaccinau, ala adj. Vaccinal.

vaccinèla n.f. Erupcion vaccinala benigna.

vaccinidi n.f. reaccion cutanea consecutiva à una vaccinacion antivariolica.

vaccinifèr, a adj. Si di de la vaca ò d'un individú que poàrton de pustulas vaccinali, que la sieu linfa sièrve à la vaccinacion.

vaccinifòrme, a adj. Que sembla un vaccin.

vaccinodròme n.m. Centre de vaccinacion à granda escala mes en plaça en cas d'epidemia.

vaccinogène, a adj. Que produe un vaccin.

vaccinoïde, a adj. Que fa pensar à un vaccin: Erupcion vaccinoïda.

vaccinologia n.f. Branca de la medecina que s'ocupa dei vaccins.

vaccinostil(e) n.m. (med.) Pichina lanceta de la talha d'una pluma per escriure, que sièrve per li escarificacions e li cutireaccions.

vaccinoterapia n.f. Metòde terapeutiic fondat sobre l'ustage de vaccins dins una tòca curativa.

vacherin n.m. 1. Fromai fach mé de lach de vaca, afinat, de la pasta moala e onchoa, fabricat en Soïssa e dins lo Jura francés. 2. Pastissaria merengada garnida de glaça e de crema Chantilly.

vacillacion n.f. Movement de cen que vacilla.

vacillament n.m. Fach de vacillar; estat de cen que vacilla.

vacillant, a adj. Que vacilla.

vacillar vi. 1. Balançar, non èstre fèrme sus lu sieus pens. 2. Mancar d'assegurança. Sin.: **trantalhar**.

vaciva adj. e n.f. Fedà de doi ans que non a encara portat.

vacuisme n.m. 1. (filos.) Sistema dei partidaris de la teoria dau vuèi dins la natura, avant la descubèrta de la pression atmosferica (per op. ai partidaris de l'*atomisme*) e de la doctrina segond la quala la natura a orror dau vuèi. 2. (liter.) Faus movement artistic dei partidaris dau vuèi.

vacuista adj. e n. (filos.) Partidari dau vacuisme; relatiu au vacuisme.

vacuitat n.f. 1. Estat de cen qu'es vuèi. 2. (lit.) Vuèi intellectual, absença de valor.

vacuum n.m. Vacalha.

vacuòla n.f. 1. (biol.) Cavitat dau citoplasma dei cellulas, que contèn diversis substanças en solucion dins l'aiga. 2. (geol.) Cavitat au dedintre d'una ròca.

vacuolar(i), a (-ària) adj. Relatiu ai vacuòlas.

vacuolisacion (-izacion) n.f. Formacion de vacuòlas dins lo citoplasma.

vacuòma n.m. (biol.) Lo tot dei vacuòlas d'una cellula.

vacuomètre n.m. Dispositiu que permete de mesurar la valor de la pression dei gas residuals dins un tube à vuèi. Sin.: **indicator de vuèi**.

vacuum n.m. (lat.) (didact.) Vuèi.

vade-mecum n.m. (lit.) Guida, manual que si consèrva pòche per lo poder utilizar.

vagabond, a adj. 1. Que va d'un caire e de l'autre. 2. Que va à l'aventura; desordenat: *Una imaginacion vagabonda*. Sin.: **barrutlaire**.

vagabond, a n. Persona sensa domicili fixe ni profession ni mejan de subsistènça. Sin.: **barrutlaire**, **cèrcamonde**, **borlingaire**.

vagabondar vi. 1. Rodejar, anar d'un caire e de l'autre. 2. Passar d'una caua à l'autra, èstre instable, sobretot en parlant de l'esperit. Sin.: **barrutlar**, **vagabondear**, **vagabondejar**.

vagabondatge n.m. 1. Fach de vagabondar. Sin.: **barrutlatge**. ◇ Estat d'aqueu que non a ni domicili fixe ni mejans de subsistènça licits. 2. Divagacion de l'esperit; ravarria.

vagabondear vi. (*vagabondei*) Vagabondejar.

vagabondejar vi. Vagabondar. Var.: **vagabondear**.

vagal, a adj. Relatiu au nèrvi vague. Var.: **vagau**.

vagament adv. D'un biais vague.

vagar vi. (*vagui*) (lit.) Barrutlar, rodejar.

vagau, ala adj. Vagal.

vagil(e), a adj. *Fauna vagila*: Li bèstias aquàtiques que si desplaçon sus lo fond.

vagiment n.m. Crit de l'enfant à pena naissut. Sin.: **vagit**.

vagina n.f. organe genital intèrne de la frema, compausat d'un canaldont finisse lo coal de l'utèrus, e que si duèrbe dins la vulva. Var.: **vàgina**.

vàgina n.f. Vagina.

vaginal, a adj. Relatiu à la vagina.

vaginat, ada adj. (bot.) Dins una gaina.

vaginisme n.m. (med.) Contraccion dolorosa e espasmodica dau muscle constrictor de la vagina, d'origina psiquica ò organica.

vaginiti n.f. Inflamacion de la mucoa de la vagina.

vaginula n.f. Pichina gaina d'unu organes.

vaginulat, ada adj. Provedit d'una vaginula.

vagir vi. (*vagissi*) Cridar, en parlant dau niston.

vagissent, a adj. Que vagisse.

vagit n.m. Vagiment.

vagolisi n.f. Tractament medical ò cirurgical de l'accion dau nèrvi vague.

vagolitic, a adj. Que paralisa lo nèrvi vague.

vagon n.m. 1. Veïcule ferroviari remorcat, destinat au transpòrt dei mèrç e dau bestiari, per op. à la *veitura*, emplegada per lu passatgiers; lo sieu contengut. 2. (corrent) Veitura ferroviària. 2. (constr.) Conduch dau fum, de tèrra cuècha, que la sieu forma facilita l'assemblatge.

vagonada n.f. Contengut d'un vagon.

vagon-cistèrna n.m. Vagon destinat au transpòrt dei liquides.

vagonet n.m. Pichin vagon emplegat dins li minas ò sus lu sites industrials.

vagonier, a n. Persona emplegada à la manòbra dei vasons.

vagon-lièch n.m. Veitura de camin de fèrre adobada per permetre ai viatjaires de dormir. Sin.: **veitura-lièch**.

vagon-poasta n.m. Veitura-poasta.

vagon-restaurant n.m. Veitura-restaurant.

vagon-tombareu n.m. Vagon dei bòrds elevats, que si carga per dessobre e que si descarga per de poartas laterali.

vagotomia n.f. (cir.) Seccion dau nèrvi vague.

vagotonia n.f. (med.) Estat d'un organisme dins lo quau lo tònus vagal es preponderent.

vagotonic, a adj. Relatiu au tònus vagal ò à la vagotonia.

vague, vaga adj. Imprecís, mau definit: *Ai una vaga idea de cen que farai deman*.

vague n.m. Cen qu'es imprecís, mau definit: *Restar dins lo vague*.

vague! (subjonctiu present dau vèrbo *anar*) Sigure! ◇ *Vague per*: Mi convèn, va ben.

vaguejar vi. Desparlar.

vaguemèstre n.m. 1. (ist.) En França, sota l'Ancian Regime, oficièr encargat de menar li tropas dei convòis militaris. 2. (mod.) Sotoficièr encargat dau servici postal d'una unitat.

vaguetat n.f. Estat de cen qu'es vague: *La vaguetat d'una definicion*.

vai n.m. Agulha de lançament.

vai-e-vèn n.m. inv. 1. Movement alternatiu d'un ponch à un autre: *Lo vai-e-vèn d'un balancier*. 2. (tecn.) Disparicion momentanea d'un son ò d'un signal. Sin.: **fading** (anglés). ◇ (electr.) Montatge que permete d'alucar ò d'amurcir una lampa d'au manco doi luècs diferents. 3. Movement confús de personas, de veïcules. 4. Charniera provedida d'una moala que li permete de foncionar dins lu doi sens. 5. (mar.) Cordatge tendut per establir una comunicacion entre doi bateus, doi ponchs, en particulier per d'operacion de sauvament.

vaira n.f. Escrofula.

vairada n.f. Epòca de la vairason.

vairason n.f. Estat dei fruchs, e sobretot dau raïm, que començon à pilhar la sieu color de maturitat.

vairat, ada adj. (arald.) Vaire qu'es d'autres esmalhs que l'argent e l'azur.

vaire n.m. 1. (anc.) Peliça d'un esquiròt siberian gris argentat. 2. (arald.) Una dei peliças de l'escut, facha de campanas d'azur e d'argent alternadi, dispauadi en linha orizzontali.

vairina n.f. Pichin vaire.

vairòla n.f. 1. Malautia infeccioa foarça contagioa e epidemica, deuguda à un virus, caracterisada per una erupcion de tacas rogi que donon de vesiculas, pi de pustulas. 2. Sifilís. ◆ pl. *Li vairòlas*: Vairòla.

vairolat, ada adj. Marcat per la vairòla; picotat.

vairolós, oa adj. Tocat per la vairòla.

vairon n.m. Pichin peis foarça comun dins lu rius, e que la sieu carn es gaire preada (Familha dei ciprinidats).

vaissa n.f. Avelanier.

vaissareda n.f. Avelaneda.

vaissela n.f. Lo tot dei pèças e dei aisinas per lo servici de la taula. Sin.: **terralhas**. ◆ *Faire la vaissela*: La lavar.

vaisselaria n.f. Industria que fabrica lu coàs, li escudelas, etc.; li pèças ensinda fabricadi.

vaisselier n.m. Mòble que la sieu partida auta comprèn d'estatgieras per li metre de terralhas. Sin.: **escudelier**.

vaisseu n.m. 1. (lit.) Nau de grandi dimensions; bastiment de guèrra de grand tonelatge. ◆ (astronaut.) *Vaisseau espacial*: Astronau abitada, destinada ai vòls umans dins l'espaci. 2. (arquit.) Espaci interior, generalament alongat, qu'ocupa la màger part de l'autessa d'un edifici, ò, au manco, divèrs plans: *Una nau de glèia mé tres vaisseus*. 3. (anat.) Canal que sièrve à la circulacion dau sang ò de la linfa (artèrias, venas, capillaris e linfatics). 4. (bot.) Tube que sièrve à la circulacion de la saba.

vaissiera n.f. Avelaneda.

val n.m. Vau.

valablement adv. Dun biais valable.

valable, a adj. 1. Qu'a li condicions necessari per produrre lo sieu efècte. 2. Que la sieu valor non es contestada; acceptable, admissible, fondat: *Una excusa valable*. Var.: **valedor**. 3. Qu'a de valor, d'importança: *Una òbra valable*. 4. Qu'a li qualitats necessari perquauqua ren; autorisat: *Un interlocutor valable*.

valac, a adj. e n. De Valàquia.

valada n.f. Depression alongada, de larguessa variabla, cavada per un cors d'aiga, un glacier. Var.: **vau**. Sin.: **comba**. ◆ *Valada seca ò morta*: Dont li a plus de cors d'aiga.

valadon n.m. Pichin riu.

valanga n.f. Avalanca.

valantea n.f. Vantaria, vanaglòria.

valantear (si) v.pr. (*mi valantei*) Si vantar.

valantisa n.f. Valentisa.

valat n.m. 1. Riu. 2. Doga.

valedor, a adj. Plausible, valable.

valenc, a adj. e n. Dau Vau (Comuna de Var).

valença (-ència) n.f. 1. (quim.) *Valença d'un element*: Nombre maximal d'àtòmes d'idrogène m'ai quaus si pòu combinar un atòme d'aquest element ò ai quaus si pòu substituir. 2. (psicol.) *Valença d'un objècte, d'una situacion*: Atirança (*valença positiva*) ò repulsion (*valença negativa*) que lo subjècte sente per aquest objècte, aquesta situacion.

valença-grama n.f. Massa molària atomica d'un element partida per la sieu valença.

valencian, a adj. e n. De València. ◆ n.m. (ling.) Varietat dau catalan que si parla en País Valencian.

valent, a adj. Coratjós.

valent à dire loc. adv. Anòncia una equivalença, una precision, una traduccion.

valentament adv. Coratjosament.

valentia n.f. Accion d'esclat.

valentin, a adj. e n. De Valença. Var.: **valentinés**.

valentinés, esa adj. e n. Valentin: *País Valentinés*.

valentinita n.f. (miner.) Oxide natural d'antimòni Sb₂O₃.

valentisa n.f. Vanaglòria. Var.: **valantisa**.

valentitge n.m. Valença.

valer vi. 1. Aver tau pretz: *Aquò vau 10 €*. 2. Aver tala valor, tala qualitat, tal interès: *Es un argument que vau ren*. ◆ *Faire valer*: Rendre productiu; metre en valor; vantar. ◆ *Si faire valer*: Metre en avant lu sieus drechs, li sieu qualitats; s'atribuir de qualitats sensa li aver. ◆ *Valer ben*: Èstre digne de, meritar: *Aquò vau ben una recompensa*. 3. Èstre valable: *Aquò vau per toi*. ◆ vt. 1. Equivaler à: *Un mètre vau cent centimètres*. 2. Justificar, legitimar: *Aqueu panorama vau lu esfoarç qu'avèm fach*. 3. Èstre la causa de, procurar: *Aquò m'a vaugut totplen de criticas*. ◆ v. impers. *Vau mai*: Es mai avantajós: *Vau mai un bòu que cent arèndolas*. ◆ *Tant vauria (+ infin.)*: Seria utile de. ◆ **si valer** v.pr. Aver la mema valor: Aquelu doi jugaires si vòlon.

valeriana n.f. Planta dei luècs umides dei flors ròsi, blanqui ò jauni.

valerianacea n.f. *Valerianaceas*: Familha d'èrbas gamopetali coma la valeriana, la doceta.

valerianela n.f. Planta coma la doceta.

valeric, a adj. (quim.) *Acide valeric*: Acide pentanoïc de formula CH₃-(CH₂)₃-CO₂H.

valesan, a adj. e n. De Valés.

valel n.m. Varlet.

valelta n.f. Varletalha.

valeludinari, ària adj. (fig.) Qu'a una santat fragila.

valgus, valga adj. (med.) Virat vèrs lo defoara per rapoart à l'axe dau còrs (per op. à *varus*). ◆ *Hallux valgus*: Deviacion patologica dau gròs det dau pen en defoara.

valha n.f. Valença, coratge.

valicèla n.f. Varicèla.

validacion n.f. Accion de validar.

validaira n.f. Aparelh que sièrve à enregistrar li escomessas dau Lòto nacional, d'una lotaria.

validament adv. D'un biais valide.
validar vt. Rendre ò declarar valide: *Validar lu resultats d'un vòte.*

valide, a adj. 1. En boana santat, san, vigorós. 2. (dr.) Que non es tocat per una causa de nullitat. 3. (log.) *Proposicion valida*: Enonciat qu'es vèr en vertut de la sieu forma soleta; Sin.: **tautologia**. 4. (psicol.) *Tèst valide*: Que mesura efectivament cen que deu mesurar.

validitat n.f. Caractèr, durada de cen qu'es valide, valable: *La validitat d'un document.*

valiera n.f. Valonet.

valina n.f. (biol.) Acide aminat que la sieu carença dins la nutricion provòca de trebolis sensitius e motors.

valisa n.f. 1. Bagatge de forma rectangulara. ◇ *Faire la sieu valisa, li sieu valisas*: Li emplir; s'en anar. 2. *Valisa diplomatica*: Privilègi internacional au benefici dau corrier internacional transportat per via diplomatica; lo corrier eu-meme (dispensat de tot contraròtle).

valisneria n.f. *Valisnerias*: Genres de plantas aquàtiques que fòrmon d'erbièrs rics en diversitat.

valon n.m. Pichina valada. ◇ (geol.) *Valon morenic*: Anfiteatre morenic.

valonament n.m. Estat de cen qu'es valonat.

valonat, ada adj. Que presenta l'aspècte de valons.

valoneu n.m. Pichin valon.

valor n.f. 1. Prètz en foncion dau quau un objècte pòu èstre escambiat, vendut. ◇ (econ.) *Analisi de la valor*: Analisi d'un produch que mete en relacion li sieu foncions e lo sieu cost per determinar la sieu valor. ◇ *Teoria de la valor*: Teoria que tendè à establir lo fondament economic de l'usatge e de l'escambi dei cauas. ◇ *Valor ajoncha ò ajustada*: Diferença entre la valor d'una produccion e aqueli dei consums qu'an permès de la realisar. ◇ *Valor mobiliària*: Títol negociable emés per de personas publiques ò privades e que representa una fraccion sigue dau sieu capital social (accion), sigue d'un prèst à l'òng tèrme que li es consentit (obligacion). ◇ *Valor numerica d'una grandor*: Mesura d'aquesta grandor. 2. Quantitat aproximativa, rquivalença: *Beure la valor d'un vèire d'aiga*. 3. (mat.) Una dei determinacions possibli d'un element. ◇ *Valor absoluta*: Valor numerica d'un nombre sensa tenir còmpte dau sieu signe: $|-3| = 3$. 4. (mús.) Durada d'una nòta. 5. En pintura, gra de clartat d'un ton per rapoart ai autres tons. 6. Cen qu'es fa qu'una persona es digna sus lo plan moral, intellectual, fisic, etc.: *Una filha de granda valor*. 5. Importança, prètz donats à quauqua ren: *Una guitarra qu'a una granda valor sentimentala*. ◇ *Metre en valor*: Donar d'importança à, faire ressortir. 6. Caractèr de cen qu'es valable, de cen que produè l'efècte vortut, qu'a li qualitats necessari: *Un tèxte sensa valor*. 7. (ling.) Sens qu'un mòt pilha dins un contèxte determinat. 8. Cen qu'es pauat coma vèr, beu, ben, segond de critèris personals ò socials, e sièrve de referença, de principis morals. ◇ *Escala de valors*: ierarquia establida entre lu principis morals. ◇ *Jutjament de valor*: Qu'enòncia una apreciacion (per op. à *jutjament de realitat*, que constata lu fach). 9. (log.) *Valor de veritat*: Proprietat de tota proposicion.

valorós, oa adj. (lit.) Qu'a de valença, de coratge; ardit.

valorosament adv. Embé coratge.

valorisacion (-izacion) n.f. 1. Accion de donar de valor, mai de valor à quauqua ren, à quauqu'un. 2. (econ.) Auça de la valor d'un produch ò d'un servici per una mesura legala ò una accion voluntària. 3. (filos.) Accion de donar de valor à un objècte ò à una representacion mentala. 4. (ind.) Utilisacion dei retalhs, de la rementa, etc., coma matèria promiera.

valorisant (-izant), a adj. Que valorisa, dona de valor, de prestigi.

valorisar (-izar) vt. 1. Donar la valor mai granda à: La piscina valorisa la propietat. 2. Aumentar la valor, lo merit de: *Aqueu succès l'a valorisada ai uèlhs dei emplegaires.*

valpolicella n.m. Vin roge d'Itàlia dau nòrd.

valquiria n.f. Divessa dei mitologies nordiques. Var.: **walkyria**.

vals n.m. Valsa.

valsa n.f. 1. Dança de tres temps, que lo premier es accentuat; tròç musical compausat sus aqueu ritme. 2. (fam.) Cambiament frequent dei memèbres d'un bureu, d'un servici. 3. (fam.) Modificacion, remplaçament frequent de cauas: *La valsa dei etiquetas*. Var.: **vals**.

valsa-esitacion n.f. Comportament esitant davant una decision que cau pilhar.

valsaire, airtz n. Persona que bala la valsa.

valsar vi. Balar la valsa. ◇ (fam.) *Mandar valsar quauqu'un, quauqua ren*: Lo remandar, lo lançar luènh. ◇ *Faire valsar quauqu'un*: Lo desplaçar vivament. ◆ vt. Executar en valsant.

valuacion n.f. Evaluacion.

valuar vt. (*valuï*) 1. Evaluar. 2. Prear. Var.: **valutar**.

valutar vt. (*it.*) Valuar.

valva n.f. 1. Aparelh destinat à reglar lo movement d'un fluide dins una canalizacion en foncion dei necessitats dei organes d'utilisacion. 2. Caduna dei doas partidas d'una gruèlha bivalva. 3. (anat.) Element dei valvulas cardiaques. 4. (bot.) Caduna dei partidas d'un fruch sec que si duèrbe per laisser escapar li granas. 5. (electr.) Dispositiu termoionic ò à mièg conductor, que presenta una conductibilitat unilateral e que pòu, per aquò, servir de detector ò de redriçaire. Var.: **vàlvola**.

valvar(i), a (-ària) adj. Relatiu ai valvas.

valvat, ada adj. Compausat de valvas.

vàlvola n.f. Valvula; valva.

valvula n.f. 1. (anat.) replec membranós dei vaisseus e conduchs de l'organisme, que dirigisse lu liquides en lu empachant de refluir. 2. (bot.) Pichina valva. Var.: **valva, vòlvola**.

valvular(i), a (-ària) adj. Relatiu ai valvulas.

valvulotomia n.f. Ablacion parciala d'una valvula.

vam n.m. Coratge, foarça, impulsion, abriva. Sin.: **envanc**.

vamp n.f. (american) 1. Actritz de cínema que jugava lu ròtle de frema fatala. 2. (fam.) Frema fatala.

vampir(e) n.m. 1. Moart que, d'après una supersticion populària, sorteria dau cròs per suçar lo sang dei vivents. 2. (fam.) Persona que s'enriqueisse dau trabalh dei autres. 3. Ratapinhata d'Amèrica tropicala, generalament insectivòre, ma que pòu moardre de mamifèrs endurmits e n'absorbir lo sang.

vampiric, a adj. Relatiu ai vampires, au vampirisme.

vampirisar (-izar) vt. (fam.) Metre sota la sieu dependença totala.

vampirisme n.m. 1. Creença ai vampires; comportament supauat dei vampires. 2. Aviditat d'aquelu que s'enriqueisson dau trabalh dei autres.

van, a adj. Qu'es sensa fondament, sensa valor, sensa efècte: *Un esfoarç van.* ◇ *En van:* Inutilament. Sin.: *de bada.*

vana n.f. Cubèrta doblada e remborrada de lana ò de coton, que s'estende sus lo lièch.

vanadat n.m. Sau de vanadi.

vanadi n.m. Metal blanc, que fonde vèrs 1750°C, de densitat 5,7; element (V) de n° atomic 23 e de massa atomica 50,94.

vanadifèr, a adj. Si di d'una ròca sedimentària que contèn du vanadi.

vanadinita n.f. Clorovanadat natural de plomb.

vanaglòria n.f. Accion de si vantar; comportament d'aquelu que si vanta. Sin.: **valantea, valentea, valentisa.**

vanagloriós, oa adj. Que si vanta. Sin.: **vanitós.**

vanaire, airitz n. (agric.) Persona que vana.

vanament adv. Inutilament, de bada.

vanar vt. Crivelar. Var.: **vanetar.**

vanareu, ela adj. Leugier, volatge, cambiadís.

vanaria n.f. 1. Art, industria dau vanier. 2. Objècte de jonc, de vese, etc.

vanatge n.m. (agric.) Separacion dei grans batuts de la sieu envolopa e dei sieu impuretats.

vanda n.f. Orquidacea originària d'Índia e d'Oceania, cultivada per li sieu flors.

vandal n.m. Que comete d'actes de vandalisme. Sin.: **destrussi.**

vandalisar (-izar) vt. Si liurar à d'actes de vandalisme sobre.

vandalisme n.m. Actituda de la persona que destruge ò degalha sensa rason d'òbras d'art, d'edificis publics, etc.

vanessa n.f. Parpalhon diurne dei alas vivament coloradi (Família dei ninfalides).

vanet n.m. (arald.) Gruèlha vista dau costat vuèi.

vanetar vt. Vanar.

vaneu n.m. Auceu escacier, comun en Euròpa (Família dei caradriidats).

vanier n.m. Persona que confecciona d'objèctes divers (paniers, goarbas, sètis, etc.) au mejans de fibras vegetali ò de rams entrelaçats. Sin.: **panieraire.**

vanilha n.f. Fruch dau vailhier; doça ò extrach d'aquesto fruch emplegats coma parfum en pastissaria.

vanilhat, ada adj. Perfumat à la vanilha.

vanilhier n.m. Orquidacea dei regions tropicali, que produe la vanilha.

vanilhina n.f. Principi odorant de la vanilha, que s'emplega en parfumaria e en pastissaria, que s'obten finde per sintèsi.

vanilhon n.m. Vanilha qu'a una odor foarta de comarina.

vanisat, ada adj. Fieu qu'es recubèrt per un autre, segond lo vanisatge.

vanisatge n.m. Mòde de tricotate per lo quau doi fieus diferents son tricotate un sobre l'autre.

vanitat n.f. 1. Satisfaccion personala, sentiment d'orguèlh; defaut d'aquieu que manifèsta aqueu sentiment. ◇ *Tirar vanitat de:* Si glorificar, s'enorgulhir de. 2. (lit.) Caractèr de cen qu'es van. 3. (b.-a.) Composicion (natura moarta lo mai sovent) qu'evòca la destinada mortala de l'òme.

vanitós, oa adj. Qu'a de vanitat; pretenciós.

vanitosament adv. Embé vanitat.

vanity-case n.m. (angl.) Maleta de viatge rigida destinada à contenir de documents ò divers produchs.

vant n.m. Vantadissa, vantaria, vanaglòria.

vantadissa n.f. Vici d'una persona que si vanta; paraula vanitoa.

vantar vt. laudar totple, glorificar: *Vantar li qualitats d'un produch.* ◆ **si vantar** v.pr. 1. S'atribuir de qualitats, de meritis, sensa lu aver. 2. *Si vantar de:* Tirar vanitat de, si declarar capable de.

vantard, a adj. e n. Si di d'una persona que si vanta totplen. Var.: **vantator.**

vantaria n.f. Vanaglòria.

vantator, tritz n. Que si vanta. Sin.: **vantard.**

vapocracaire n.m. Installacion dins la quala si practica lo vapocracatge.

vapocracatge n.m. (ind.) Cracatge d'idrocarbures en presença de vapor d'aiga.

vapor n.f. 1. Gas que resulta de la vaporisacion d'un liquide ò à la sublimacion d'un solide: *Vapor d'aiga.* ◇ *À la vapor:* Si dit d'aliments cuèchs en dessobre d'aiga que bulhe. ◇ (fam.) *Aver de vapors:* Si sentir mau, aver d'accès de calor. 2. Pichina gota en suspension dins l'ària. 3. Vapor d'aiga emplegada coma foarça motritz: *Tren à vapor.* ◇ *À tota vapor:* Foarça rapidament, à granda velocitat.

vapor n.m. (mar.) Nau que la propulsa una màquina à vapor.

vaporàs n.m. Miasme.

vaporisacion (-izacion) n.f. Accion de vaporisar.

vaporatge n.m. Vaporisatge.

vaporisar (-izar) vt. 1. Faire passar (un liquide) à l'estat gasós. 2. Mandar en pichini gotas.

vaporisator (-izator) n.m. 1. Recipient dins lo quau s'opèra la vaporisacion. 2. Instrument recargable emplegat per mandar un liquide, un parfum, sota formas de gotetas.

vaporisatge (-izatge) n.m. Accion de sotametre à l'efècte de la vapor de fieus, de teissuts per donar d'aprèst, fixar li colors, etc. Var.: **vaporatge**.

vaporista n. Menaire d'una locomotiva à vapor.

vaporós, oa adj. 1. Qu'a l'aparença de la vapor; leugier e fosc. 2. Que l'esclat es rendut fosc coma se li siguesse de vapor.

vaporosament adv. D'un biais vaporós.

vapòrta n.f. Còup de pen donat en travèrs.

vaqueta n.f. 1. Pichina vaca; vaca jove. 2. Cuer que provèn d'una vaca jove.

vaquí prep. e adv. 1. Designa un objècte que si vòu fa vèire; anòncia cen que si va dire. 2. Afirmacion, per confortar cen que ven d'èstre dich ò fach.

vaquier, a n. Persona que s'ocupa de gardar de vacas, de bovins.

var n.m. (de *Vòlt-Ampèr-Reactiu*) Watt emplegat per la mesura de la potènça electrica reactiva.

var adj. *Uèlhs vars*: Que non an la mema color.

varacion n.f. Messa en aiga d'una nau.

varaira n.f. Ellebòr blanc. Var.: **varaire**. Sin.: **varasso**.

varairar vt. Lavar m'una infusion de varaire.

varaire n.m. Planta toxica, finda sonada *ellebòr blanc*. Var.: **varaira**.

varament n.m. Varatge.

varan n.m. Reptile lacertilian, carnivòre, d'Àfrica, d'Àsia e d'Austràlia, que pòu faire fins à 2 ò 3 m de lòng.

varappa n.f. Escalada de paretz rocoï.

varappar vi. Faire de varappa.

varappaire, airtz n. Persona que fa de varappa.

varar vt. Avarar.

varasso n.m. Varaira.

varatge n.m. Lançament. Sin.: **varament**.

varèc n.m. Lo tot dei algas laissadi per la marea quora si retira ò recoltadi à marea bassa sus lu ribatges.

varena n.f. 1. Tenement de caça reservat. 2. Tèrra gèrpa dont si fa pàisser lo bestiari. 2. Tèrra pusleu boana e limonoa.

varenga n.f. (mar.) Sus una nau, pèça mé doi brancas que forma la partida inferiora d'un coble.

varés, esa adj. e n. Dau departament de Var, en Provença. ◆ n.m. (ling.) Varianta locala dau provençau maritime.

vària n.m. pl. (latin) 1. Colleccion, recuèlh de libres, d'articles variats. 2. Article que poarta sobre de subjèctes variats.

variabilitat n.f. Caractèr de cen qu'es variable.

variabla n.f. 1. (mat.) Tèrme indeterminat que l'ensemble dei sieu valors possibli est determinat. 2. (astron.) Estela variabla.

variablament adv. D'un biais que pòu variar, cambiar.

variable, a adj. Que pòu variar. Sin.: **cambiadís**.

variacion n.f. 1. Estat de cen que vèria; modificacion, cambiament de la valor d'una quantitat, d'un gra. 2. (biol.) Modificacion d'un animau ò d'una planta per

rapoart au sieu tipe abitual de la sieu espècia. 3. (coregr.) Encadenament que figura dins un pas de doi. 4. (mús.) Procediment de composicion que consistisse à emplegar un meme tema en lo transformant, en l'ornant, tot en faguent que sigue totjorn possible de lo reconóisser; forma musicala qu'emplega un tau procediment. ◆ pl. 1. Transformacions, cambiaments: *Li variacions d'una doctrina*. (mat.) *Calcul dei variacions*: Determinacion dei limits d'una foncion definida dins un espaci foncional.

variança n.f. 1. (sc.) Nombre maximal de factors de l'equilibri que s'en pòu impauar la valor dins un sistema en equilibri fisocoquimic. 2. Mejana aritmetica dei cairats dei escarts à la mejana.

variant, a adj. Que vèria. Sin.: **cambiadís**. ◆ n. Varianta, en parlant, per exemple, d'un virus.

varianta n.f. 1. Caua leugierament diferenta d'una altra de la mema espècia. 2. Tèxto ò fragment de tèxto que vèria leugierament d'aqueu qu'es comunament admés, en rason de correccions de l'autor au d'alteracions à la còpia ò à l'edicion. 3. (b.-a.) Diferenças que presenta una replica ò un projècte nòu per rapoart à l'òbra ò au projècte d'origina.

variar vi. (*vari*, classic *vàrii*) Presentar de divèrs biais; faire cambiar de natura; diversificar: *Variar l'alimentacion*. ◆ vi. 1. Presentar de diferenças, d'aspèctes divèrs: *Lu prètz poàdon variar d'un negòci à l'autre*. ◇ *Non variar*: Non cambiar d'idea, d'opinion. 2. (mat.) Cambiar de valor.

variat, ada adj. 1. Que presenta de diversitat: *Un paisatge variat, un repertòri variat*. Sin.: **diversificat**. 2. ◇ (mús.) *Ària variada, tema variat*: Melodia qu'es seguida de divèrsi variacions.

variator n.m. 1. Dispositiu que permete de faire variar una intensitat electrica, emplegat en particulier mé d'aparelhs d'esclairatge. 2. (mecn.) *Variator de velocitat*: Aparèlh que permete de transmetre lo movement d'un aubre à un autre aubre mé possibilitat de modificar, d'un biais continú, la velocitat de rotacion dau segond aubre.

variça n.f. (patol.) Dilatacion permanenta d'una vena, especialament dins li cambas.

varicèla n.f. Malautia infeccioa contagioa e epidemica, sensa gravitat, deuguda au virus erpès, que pertòca sobretot lu enfant e dona l'immunitat, caracterisada per una erupcion de vesiculas que disparèisson en un desenau de jorns. Var.: **valicèla**.

varicocèla n.f. Dilatacion varicoa dei venas dau cordon spermatic e de l'escrotum.

varicós, a adj. Relatiu ai variças.

varietal, a adj. (agric.) Relatiu à una varietat de planta. Var.: **varietau**.

varietat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es variat, que lu sieus elements son divèrs; diversitat. 2. (sc. de la v.) Tipe, sòrta, au dedintre d'un meme ensemble; unitat mai pichina que l'espècia, que lu sieus individús presènton un trach comun que lu diferència dei autri varietat de la mema espècia. 3. Ensèm de genres vocals (cançon) ò instrumentals (dança), pròpris au divertiment d'un public

larg e situts en defoara dau repertòri de la música sabenta: *Un cantaire de varietat*. ◆ pl. Espectacle, programa de television ò de ràdio que presenta d'atraccions diversis (cançons, danças, etc.).

varietau, ala adj. Varietal.

varistança (-ància) n.f. Varistor.

varistor n.m. Ceramica que la sieu resistença baissa fortament quora la tension aumenta, e que sièrve à la regulacion d'aquesta tension. Var.: **varistança, varistància**.

variu n.m. Pagalha, grand desòrdre.

varlet n.m. 1. Servitor pagat: *Varlet de fèrma*. ◇ *Varlet de pen*: Domestic d'una granda maion. 2. (pej.) Òme d'una complasença servila e interessada. 3. Figura mai bassa ai cartas. 4. (tecn.) Autís cobdat per mantenir una pèça de boasc que si travalha. 5. *Varlet de nuèch*: Poartamanteu montat sus un pen, dont si méton li diversis pèça d'un costume d'òme. Var.: (sens 1 à 5) **valet**. 6. À l'Atge Meján, Jove nòble plaçat en cò d'un senhor per li far faire l'aprendissatge de cavalier.

varletalha n.f. (pej.) Lo tot dei varlets, de la domesticitat. Var.: **valetalha**.

varlòpa n.f. Grand rabòt provedit d'una ponhada, per aplanir lo boasc.

varlopar vt. (*varlòpi*) Travalhar (de boasc) à la varlòpa.

varlopatge n.m. Travalh (dau boasc) à la varlòpa.

varon n.m. Pichina pustula sus la pèu. Sin.: **boton**.

varon n.m. Larva de l'ipodèrma, parasite de la pèu dei bovins, que trauca, cen que rende lo cuer inutilisable. Sin.: **estre**.

varora n.m. (electr.) Unitat d'energia reactiva que correspoande à la messa en juèc d'una potença reactiva de 1 var pendent una ora.

varsovian, a adj. e n. De Varsòvia.

varus, vara adj. (med.) Virat vèrs lo dedintre per rapoart à l'axe dau còrs (per op. à *valgus*).

varva n.f. (geol.) Sediment fach de depaus alternativament fins e grossiers, que s'es depauat dins li aigas tranquills en avant de grands glaciers quaternaris, e que permete d'evaluacions precisi d'unu periòdes (un niveu fin pi un niveu grossier correspoàndon à una annada).

vas n.m. 1. Recipient de matèria, de forma e de dimensions variabli, especialament per li metre de flors. 2. Recipient de tèrra (ò de matèria plastica), dons si fan créisser de plantas (spec. de flors). Sin.: **pòt**. 3. *Vas d'expansion*: Volume que permete la dilatacion de l'aiga dins un sistema d'escaufatge. 4. Pichin cairat de cultura dins un oart: *Un vas de saladas*. ◆ pl. 1. *Vas comunicants*: Recipients qu'un tube fa comunicar e dins lu quaus un líquide si mete au meme niveu, quala que sigue la forma dei recipients. 2. *Vas sacrats*: Reservats au culte.

vasada n.f. Obratge de gip qu'ocupa l'espaci entre doi solivas.

vascular(i), a (-ària) adj. 1. (anat.) Relatiu ai vaisseus, espec. ai vaisseus sanguins: *Trebolicis vascularis*. Var.: **vasculós**. 2. (bot.) *Planta vasculària*: Qu'a de vaisseus conductors. Sin.: **traqueofit**.

vascularisacion (-izacion) n.f. 1. Disposicion dei vaisseus dins una region, un organe; organisacion dei vaisseus dins un teissut inflamator tumoral. 2. Densitat de la ret vasculària.

vascularisar (-izar) vt. Irrigar (un organe, una martida dau còrs) de nombrós vaisseus sanguins.

vascularisat (-izat) adj. Si di d'un organe provedit de vaisseus.

vasculonerviós, oa adj. Si di d'un recampament d'elements arterials, venós e nerviós destinats à un organe.

vasculós, oa adj. Vasculari.

vasectomia n.f. (med.) Reseccion dei canals deferents practicada sigue après una ablacion. Sin.: **vasotomia**.

vasectomisar (-izar) vt. Practicar una vasectomia.

vaselina n.f. Graissa minerala, extracha dei sobras de la destillacion dei petròlis, emplegada en farmacia e en perfumaria.

vaselinar vt. Curbir de vaselina.

vaselinat, ada adj. Tractat mé de vaselina.

vasoconstriccion n.f. Diminucion dau calibre dei vaisseus sanguins.

vasoconstrictor adj. (anat.) Que fa diminuir lo calibre dei vaisseus sanguins.

vasodilatacion n.f. Aumentacion dau calibre dei vaisseus sanguins.

vasodilatator, tritz adj. Que fa aumentar lo calibre dei vaisseus sanguins.

vasomotor, tritz adj. (anat.) Si di de cen que si rapoarta ai variacions dei vaisseus sanguins. ◇ *Trebolicis vasomoters*: Trebolicis circulatòris deuguts à un aflaquiment de vaisseus ò à la sieu constriccion, en rapoart mé de trebolicis foncionals dau sistema nerviós vegetatiu.

vasomotricitat n.f. (med.) Variacion de pression dei venas e dei artèrias.

vasopressina n.f. Ormòna dau lòbe posterior de l'ipofisi, qu'aumenta la tonicitat dei vaisseus e fa baissat lo volume dei urinas. Sin.: **ormòna antidiuretica**.

vasotomia n.f. Vasectomia.

vassal, a n. persona ligada à un senhor, à un sobeiran per l'obligacion de fe e d'omenatge, e que li deu de servicis personals. ◆ adj. e n. Qu'es en situacion de dependença per rapoart à un autre: *Estat vassal*.

vassalatge n.m. Condicion de vassal. Sin.: **vassalitat**.

vassalic, a adj. Que pertòca la vassalitat.

vassalisar (-izar) vt. Asservir, reduire à la condicion de vassal.

vassalitat n.f. 1. Vassalatge. 2. Sistema social fondat sobre l'existença de ligams entre soberirans e vassals, que constitue la basa de la feudalitat. 3. (lit.) Estat de servilitat, de subjeccion.

vast, a adj. 1. D'una granda esteduda, que s'estende au luènh: *Una plana vasta*. 2. Espaciós, larg: *Un salon pusleu vast*. 3. Foarça important, ambiós: *Un vast projècte*.

vastament adv. Largament, grandament.

vastar vt. Parcar (lo bestiari).

vastera n.f. Vastiera.

vastetat n.f. Vastitat.

vastiera n.f. Pargue, vacaria. Var.: **vastera**.

vastitat n.f. Estenduda, immensitat. Var.: **vastetat**.

vastituda n.f. Caractèr de cen qu'es vast.

vat n.m. Watt.

vaterita n.f. Mineral compausat de carbonat de calci CaCO_3 .

vatican, a adj. Relatiu au Vatican: *Politica vaticana, biblioteca vaticana*.

vaticinacion n.f. (lit. e pej.) 1. Oracle d'un vaticinator. 2. Profecia repetida e pompoa. Var.: **vaticini**.

vaticinar vt. (lit. e pej.) 1. Profetisar, predire l'avenir. 2. Tenir de discors pompós e confús, coma dins un discors profetic.

vaticinator, tritz n. (lit.) Persona que pretende predire l'avenir sota l'efècte d'una inspiracion sobrenaturala.

vaticini n.m. Vaticinacion.

va-tot n.m. 1. Escomessa en un còup solet de la totalitat dei sòus qu'un persona a davant d'ela ai cartas ò ai dats. 2. *Jugar lo sieu va-tot*: Riscar tot dins un darrier còup.

vau n.m. e n.f. Valada. Var.: **val**. ■ À l'origina, es un nom femenin (lat. *vallis*). Si ve per exemple dins *Vauclusa*. Jaume Astor pensa que lo masculin, en mai de l'influença francès, porria designar quauqua ren de mai estrech.

vauclusenc, a adj. De Vauclusa.

vaudaire n.m. En Soïssa, vent violent dau sud.

vaudés, esa adj. e n. Dau canton de Vaud (Soïssa).

vaudés, esa adj. e n. De la sècta que fondèt à Lion Pèire Valdo au s. XIIe.

vaudevila n.m. (lit.) Comèdia leugiera, basada sobre lu malentenduts e que tracta sovent d'adultèri.

vaudevilesc, a adj. Que convèn à un vaudevila, que fa pensar au comic dau vaudevila.

vaudevillista n. Autor, autriz de vaudevillas.

vaudó n.m. À Haití, culte animista que s'ajusta à una crendença monoteïsta e segond lo quau vai mai s'adreçar ai dieus qu'à Dieu (tròup alunhat e tròup respectable).

vautres, vautri pron. pers. Pronom personal de la promiera persona dau plural, que designa mai d'una persona. Var.: **vosautres**.

vavassor n.m. (feud.) Aqueu qu'ocupava lo gra inferior dins la noblessa feudala.

VCC n.m. (sigla) Vin de consumiment corrent.

VQDS n.m. (sigla) Vin delimitat de qualitat superiora (darrier niveu denant d'obtenir l'A.O.C.).

ve n.m. (mecan.) Cala en forma de V, emplegada au moment dau traçatge e dau contraròtle d'una pèça cilindrica.

veça n.f. Planta erbacea que s'en cultiva una espècia forratgiera; la sieu grana (Família dei papilionaceas).

vecha n.f. (it. *invece*) *En vecha de*: En plaça de. ◇ *En vecha*: Au contrari. Var.: **en vuèch**.

vector n.m. 1. (mat.) Element d'un espaci vectorial. ◇ Dins lo plan ò l'espaci, ensemble, notat \overline{AB} , de toi lu bionchs equìpollents au bionch (A,B). 2. (fis.) *Vector enegetic*: Forma intermediària (electricitat, idrogène, essença, metanòl, etc. en la quala es transformada l'energia d'una foant primària per lo sieu transpoart ò la sieu messa en resèrva avant la sieu utilizacion. 3. Tot veïcule aeronautic capable de transportar una arma dins la tòca de la mandar sus un objectiu. 4. Que veïcula quauqua ren.

vector, tritz adj. e n. (med.) Si di d'un animal, d'una planta, etc., que sièrve de supoart à la transmission de malautias epidemiqui: *La moissara es vectritz de la malària*.

vectorial, a adj. 1. (mat.) Relatiu ai vectors. ◇ *Calcul vectorial*: Ensèm de règlas de calcul dins un espaci vectorial. ◇ *Espaci vectorial real*: Ensemble E provedit d'una lèi de composicion intèrna que n'en fa un grope commutatiu e d'una lèi de composicion extèrna qu'assòcia à un nombre real a e à un element \vec{u} de E un element de E notat $a \cdot \vec{u}$, de tau biais que, quaus que s'igon lu reals a e b e quaus que s'igon lu elements \vec{u} e \vec{v} de E:

$$\begin{aligned} a \cdot (b \cdot \vec{u}) &= (axb) \cdot \vec{u} \\ (a + b) \cdot \vec{u} &= a \cdot \vec{u} + b \cdot \vec{u} \\ a \cdot (\vec{u} + \vec{v}) &= a \cdot \vec{u} + a \cdot \vec{v} \\ 1 \cdot \vec{u} &= \vec{u} \end{aligned}$$

◇ *Foncion vectoriala*: Foncion que pilha li sieu valors dins un espaci vectorial. ◇ *Produch vectorial ò exterior (de doi vectors de l'espaci orientat \vec{u} e \vec{v})*: Lo vector \vec{w} de l'espaci, notat $\vec{u} \wedge \vec{v}$, orthogonal au plan definit per \vec{u} e \vec{v} , qu'a per nòrma lo produch de la nòrma de \vec{u} , de la nòrma de \vec{v} e dau sinus de l'angle associat à \vec{u} e \vec{v} e taus que $(\vec{u}, \vec{v}, \vec{w})$ sigue una basa de sens dirècte de l'espaci. 2. (inform.) *Calculator, computaire vectorial*: Computaire foarça potent, que pòu faire de calcul matricial. Var.: **vectoriau**.

vectoriau, ala adj. Vectorial.

vedela n.f. Vaca jove.

vedelar vi. Metre au monde lo vedeu, en parlant de la vaca.

vedelatge n.m. Accion de metre bas, de vedelar, en parlant dei vacas.

vedeta n.f. 1. (mil.) D'un temps, sentinèla à cavau. ◇ Aüra, sentinèla encargada de susvelhar un camp de tir. 2. (arts graf.) *En vedeta*: Isolat, sus una linha soleta ò en tèsta d'una linha de caractèrs diferents d'aqelu dau tèxto, per s'en destacar. ◇ (per ext.) *Metre en vedeta*: Metre en evidença. 3. Artista conoissut à cu si dónon abitualament de grands ròtles au cínema, au teatre; artista qu'a una granda notorietat dins li varietats, etc. ◇ *Aver, tenir la vedeta, èstre en vedeta*: Ocupar una posicion primordiala

dins l'actualitat. 4. Persona de premier plan: *Una vedeta de la politica*. ◇ (fam.) Arlèri, fanfaron: *Aqueu es una vedeta!* 5. (mar.) Pichina embarcacion rapida à motor: *Una vedeta de la polícia*. ◇ *Vedeta lançamissiles, vedeta de combat*: Pichin bastiment de guèrra foarça rapide e foarça potent. ◇ Partida situada au sobran de l'aubre màger d'una nau, que sièrve de ponch d'observacion.

vedetariat n.m. 1. Fach d'èstre una vedeta, de lo devenir. 2. Sistema basat sobre la promocion dei vedetas.

vedeu n.m. 1. Pichon de la vaca. ◇ *Lo vedeu d'aur*: Simbole de la riquesa (per allusion au tèxto biblic). 2. Carn d'aquest animau. 3. *Vedeu marin*: Fòca.

vedic, a adj. Relatiu ai Veda.

vedic n.m. Lengua dei Veda, qu'es una forma arcaïca de sanskrit.

vedilha n.f. Organe que de plantas (coma la vinha) poàrton e que s'entotla à l'entorn dei supoarts. Sin.: **viròla**.

vedisme n.m. Forma primitiva de la religion bramanica.

veemença (-éncia) n.f. Movement violent e passionat; violença, accès de ràbia.

veement, a adj. Que s'exprimisse embé emportament; passionat, enflamat: *Un discors veement*.

veementament adv. Embé veemença.

veent, a n. Persona que tira li cartas, que pretende devinar l'avenir.

vegada n.f. Fes, còup. ◇ *De vegadas*: De còups que li a, quauqui fes.

vegan, a adj. Relatiu au veganisme; que n'es partidari.

veganisme n.m. Mòde de vida que refuda d'emplegar tot produch eissit de l'esplech dei animaus (carn, lach, cuer, etc.). Sin.: **vegetalisme integral**.

vegetabilitat n.f. 1. (bot.) facultat de créisser, en parlant d'una planta. 2. (biol.) Caractèr de cen que pòu sobreviure, si desvolopar d'un biais latent.

vegetable, a adj. Que pòu vegetar.

vegetacion n.f. 1. Lo tot dei vegetaus d'un luèc, d'una region: *La vegetacion tropicala*. 2. Desvolopament dei vegetaus. 3. (patol.) Excreissença anormala en forma de caulet-flor que si desvolopa sus la pèu ò sus li mucoas.

◆ pl. *Vegetacions adenoïdi* ò *vegetacions*: Ipertrofia dau teissut linfoïde de la faringe, que tapa li fòssas nasali, especialament dins l'organisme dei enfants.

vegetal, a adj. 1. Relatiu ai vegetaus, ai plantas. 2. Compauat de plantas, extrach de plantas: *Un òli vegetal*. Var.: **vegetau**.

vegetalian, a adj. e n. Relatiu au vegetalisme; que lo practica. Sin.: **vegetalista**.

vegetalisme n.m. Practica alimentària que refuda lu produchs animaus (carn, peis, etc.), ma finda lu produchs que fan intervenir de produchs animaus dins la sieu fabricacion.

vegetalista adj. e n. Relatiu au vegetalisme; que lo practica. Sin.: **vegetalian**.

vegetar vi. 1. Créisser, en parlant dei plantas. 2. Viure d'un biais mediòcre; si desvolopar dificilament: *Vegetar dins un travalh subaltèrne*.

vegetarian, a adj. e n. Relatiu au vegetarisme; que lo practica.

vegetarisme n.m. Practica alimentària que refuda lu produchs animaus.

vegetatiu, iva adj. 1. Qu'assegura lo manteniment de la vida e de la creissença dei animaus e dei plantas, sensa pertocar lu fenomènes de reproduccion ni la vida psiquica. ◇ (bot.) *Aparelh vegetatiu*: Raïç, pen e fuèlhas dei plantas superiori, talle dei plantas inferiori, qu'asseguron la nutricion. ◇ *Multiplicacion vegetativa*: Aquela que si fa per un element de l'aparelh vegetatiu. 2. (med.) Que pertòca lo foncionament dei viscèras. ◇ (anat.) *Sistema nerviós vegetatiu*: Lo tot dei sistemas nerviós simpatic e parasimpatic que règlon lo foncionament dei viscèras. Sin.: **sistema nerviós autonòme**. 3. (biol.) *Pòle vegetatiu*: Region de l'òu dei vertebrats opauada au pòle animau, rica en inclusions vitelini, e la mai peanta. 4. Que si limita au manteniment dei foncions vitali sensa faire intervenir li facultats intellectuàli: *Vida vegetativa*.

vegetau, ala adj. Vegetal.

vegetau n.m. Èstre vivent generalament clorofillian e fixat au soal, dotat d'una sensibilitat e d'una mobilitat debli, capable de si noïrir principalament ò exclusivament dei saus minerali e de gas carbonic, que li sieu cellulas son abitualament limitadi per de membranas esqueletiqui de natura cellulosica e que lo sieu cycle reproductiu compoarta lo mai sovent d'espòras.

veïcül(e) n.m. 1. Tot mejan de transpoart: *Veïcule espacial, veïcule à motor*. 2. Cen que sièrve à transmetre quauqua ren; vector: *La lenga es lo veïcule de la pensada*. 3. (opt.) Sistema de lentilhas ò de prismas que redreïçon l'imatge dins un aparelh d'observacion terrèstra.

veïcùlaire n.m. (text.) Produch que permete d'accelerar la velocitat d'un colorant au dedontre d'una fibra textila.

veïcular(i), a (ària) adj. (ling.) *Lenga veïcularia* ò *veïculari*, n.m.: Lengua de comunicacion dei comunautats d'una mema region, d'un meme país, qu'an de lengas mairali diferenti.

veïcular vt. 1. Transportar au mejan d'un veïcule. 2. Comunicar, faire passar d'un luèc à un autre; transmetre.

veirana n.f. Fibra de vèire discontinua, d'un diamètre inferior à 10 µm.

veiraria n.f. 1. Tecnica de la fabricacion dau vèire e dei objèctes de vèire. 2. Industria dau vèire. 3. Objèctes de vèire: *Veiraria de taula*.

veirat, ada adj. Veirenc.

vèire n.m. 1. Substança solida, transparenta e fragila, obtenguda per la fusion de sabla silicioa mé de carbonat de sòdi, ò de potassi. Sin.: **vitre**. ◇ *Vèire blanc*: Vèire de qualitat correnta, transparent. ◇ *Vèire armat*: Obtengut en incorporant dins la massa un trelís de fieufèrre empresonat entre doi fuèlhs laminats à l'encòup. ◇ *Vèire flotajat*: Obtengut en fuèlhs per flotatge sus un banh

d'estanh fondut. ◇ *Vèire fulhetat*: Vèire de seguretat compaut de fuèlhs de vèire separats per de fuèlhs de plastic. ◇ *Vèire trempat*: Sotamés à un refreïament rapide per acréisser la sieu resistença ai variacions brusqui de temperatura. ◇ *Vèire metallic*: Substança metallica obtenguda à l'estat amòrfe per un refreïament rapide d'un aliatge à l'estat liquide. ◇ (fig.) *Maion de vèire*: Dont li a ren de secret. 2. Recipient de vèire, de cristal, de plastic, per beure. Sin.: **gòt**. 3. Lo contengut d'aquesto recipient: *Beure un vèire d'aiga*. 4. Bevenda, en general: *Anar pilhar un vèire m'un amic*. 5. Lentilha aplicada directament sus lo glòbe oculari per corregir la vista: *Vèires de contacte*. 6. Placa, lama de vèire: *Lo vèire d'un relòri*. ◇ *Vèire de lampa*: Partida à l'entorn de la meca d'una lampa ça petròli. 7. (geol.) Matèria minerala non cristallisada que resulta dau refreïament brutal d'un magma au contacte de l'ària ò de l'aiga.

vèire vt. (veï) 1. Percevre au mejan dei uèlhs. ◇ *Far vèire*: Mostrar, manifestar. ◇ *Laiassar vèire*: Permettre de regarjar, non dissimular. ◇ *Si far vèire*: Si mostrar en public. ◇ *Vèire lo jorn*: Nàisser; crebar l'uòu, per un projècte. ◇ *N'en vèire (de toti li colors)*: Subir totplen d'auvaris. ◇ *N'en far vèire (de toti li colors) à quauqu'un*: Li causar totplen d'enuès. 2. Èstre testimòni, espectador de; assistir à. 3. Regarjar embé atencion, examinar, si faire una opinion de: *Veirai aqueu dossier dins la jornada*. 4. Si trovar en presença de quauqu'un, lo frequentar: *Lo veï un còup per an*. 5. Anar dins un luèc, visitar: *Anar vèire una exposicion, vèire de país*. 6. Si representar mentalament; imaginar: *Ti veï ben professor d'occitan*. 7. Percevre per l'esperit, considerar, constatar: *Ai ben vist l'evolucion de la situacion*. ◇ *Vèire d'un boan uèlh, d'un marrit uèlh*: Prear, non prear. 8. Capir per l'intelligença; concevre: *Non veï cen que volètz dire*. ◇ *Vèire (de) luènh*: Aver de perspicacitat; prevèire, devinar. ◇ *Vèire venir*: Asperar denant d'agir. ◇ *Vèire venir quauqu'un*: Devinar li sieu intencions. 9. *Per vèire*: Per provar. ◇ Expression que s'emplega au poker en escometent lo meme montant que l'advesari. 10. *Aver ren à vèire mé*: Aver minga rapoart mé. ◆ **si vèire** v.pr. 1. Si rendre còmpte; s'imaginar: Non mi veï faire cen que mi demandes. 2. Si frequentar: *Si veëm sovent*. 3. Èstre aparent, visible: *Si ve de luènh*. 4. Arribar: *Un eveniment coma aquò si ve un còup per siècle*.

vèire, a adj. De la recòlta de l'an d'avant: *De faiòus vèires*.

veirenc, a adj. Esposcat de pòuvera de vèire. ◇ *Papier veirenc*: Papier de vèire, abrasiu. Sin.: **veirat**.

veirial n.m. 1. Panier per metre lu vèires. 2. Vitralh.

veirier, a adj. Relatiu au vèire, à l'industria dau vèire: *Un produch veirier*.

veirier, a n. 1. Industrial de la veiraria. 2. Persona que confecciona ò vende d'objèctes de vèire. Var.: **vitrier**.

veiriera n.f. 1. Teulada formada d'un encastre de fèrre cubèrt de vitre. 2. Granda susfàcia vitrada adobada dins la paret d'un edifici; grand vitratge. 3. (aeron.) Dòme profilat e transparent que recuèrbe lo poaste de pilotatge.

veirina n.f. 1. Vitrina. 2. Pichin recipient de vèire dins lo quau si sièrve quauqua ren per manjar.

veiriniera n.f. Vitraria.

veirota n.f. Pichins objèctes de vèire, sovent colorits, que constituïsson de jòis de gaire de qualitat.

veitura n.f. 1. Veïcule de transpoart dei personas e dei cargas: *Veitura automobila, ipomobila*. 2. Automobila. 3. (c. de f.) Veïcule per lo transpoart dei passatgiers (per op. au *vagon*, reservat ai mèrç).

veiturada n.f. Contengut d'una veitura.

veitura-lièch n.f. Vagon-lièch.

veitura-poasta n.f. (c. de f.) Veitura reservada au servici de la poasta. Sin.: **vagon-poasta**.

veiturar vt. Transportar per veitura.

veitura-restaurant n.f. Veitura de camin de fèrre adobada per lo servici dei pasts. Sin.: **vagon-restaurant**.

veituratge n.m. Transpoart en veitura.

veitureta n.f. Veitura leugiera, pichina e gaire potenta, equipada d'un motor termic de 49 à 125 cm³ ò d'un motor electric equivalent.

veiturier n.m. 1. Menaire d'un veïcule ipomobile. 2. (dr.) transportaire dins lu tèrmes d'un contracte de transpoart.

veiturin n.m. Veiturier que fitava dei veituras ateladi.

vel n.m. 1. Estòfa que sièrve à curbir, à protegir, à escondre. 2. Pèça d'estòfa que sièrve à escondre la cara, à curbir la tèsta dei fremas: *Lo vel d'una frema musulmana, lo vel de l'esposa*. ◇ (relig. cat.) *Pilhar lo vel*: Intrar en religion, per una frema, si faire mónega. 3. Teïssut leugier e fin. 4. (text.) Assemblatge de fibras textili obtenguda à la sortida de la carda. 5. Tot cen que sembla un vel. ◇ (anat.) *Vel dau palat*: paret muscularia e membranoa que separa li fòssas nasali de la boca. ◇ (bot.) Envolopa dau fonge jove. ◇ (constr.) Jaça fina de betum armat. ◇ (tecn.) Pellicula, deuguda à la fermentacion, que si depaua sus lo vin, li bevendas alcolisadi. 6. Element qu'esconde ò fa paréïsser mai fosc: *Un vel de neblas, un vel de tristum dins lo regard*. ◇ *Metre (getar) un vel sobre*: Escondre, tàiser. 7. Escurciment: *Un vel sus una fòto*. ◇ *Vel negre, vel roge*: trebolcis momentaneus de la vision, que subísson lu aviators e lu cosmonautas sotamés à d'acceleracions foarti. ◇ (med.) *Vel au paumon*: Diminucion omogenea de la transparença d'una partida dau paumon, que si pòu vèire à la radioscopia.

vela n.f. 1. Assemblatge de pèças de tela ò d'autri matèrias, corduradi per formar una susfàcia capabla de reçaupre l'accion dau vent e de servir à la propulsion d'una nau ò d'un carri. ◇ (vulg.) *Con à la vela*: Persona particulierament nèscia. Sin.: **conàs**. 2. *Carri à vela*: Veïcule terrèstre mé tres ròdas, que si desplaça sota l'accion dau vent au mejan d'una vela. 3. Nau à vela: *Vèire doi velas à l'orizont*. 3. Practica e espòrt de la nau à vela.

velachin, a adj. e n. Si di de la vela dau quart òrdre.

velacho, a adj. e n. Si di de la vela dau tèrç òrdre.

veladura n.f. 1. Lo tot dei velas d'una nau, d'un dei sieus aubres. Sin.: **velatge**. ◇ *Centre de veladura*: Ponch central de la butada dei vents dins li velas. 2. Lo tot de la susfàcia portairitz d'un avion, d'un paracaduda. 3.

(mecan.) Corbadura d'una planca, d'un fuèlh de metal que si toarce.

velaire, airtz n. Persona que fabrica de velas. Var.: **velier**.

velar vt. 1. Curbir d'un vel. 2. Escondre, dissimular. 3. (fotografia) Provocar un vel sus la susfàcia sensibla.

velar(i), a (-ària) adj. e n.f. Si di dei vocalas e dei consonantas articuladi pròche dau vel dau palat.

velari n.m. Tela que servia à curbir lu teatres, lu circs e lu anfiteatres romans per assostar lu espectadors dau solet e de la pluèia.

velaria n.f. Atalhier dont si fan, si repàron ò si consèrvon li velas.

velarisacion (-izacion) n.f. Fach d'articulacion segondària d'una consonanta, caracterisat per lo raprochament de l'arrier de la lenga dau vel dau palat.

velat, ada adj. 1. Recubèrt d'un vel; que poarta un vel. 2. Escur, dissimulat, gaire net: *Parlar en tèrmes velats*. ◇ *Votz velada*: Que non es pura.

velatge n.m. Granda tenda de fenèstra, en teissut leugier. Sin.: **cortinatge**. 2. Veladura.

veld n.m. (geogr.) Plateu erbós d'Àfrica dau Sud.

velen n.m. Poison.

velenós, oa adj. Si di d'un aliment que contèn de poison e qu'es perilhós per l'organisme: *Un fonge velenós*.

veleta n.f. Pichin vel transparent, pauat au bòrd d'un capeu e que recuèrbe parcialament ò totalament la cara.

velèta n.f. Mena de medusa. Sin.: **barqueta de sant Joan**.

vèlf, a adj. e n. Guèlfe.

velha n.f. 1. Estat de quauqu'un qu'es evelhat; accion, fach de non durmir ai oras generalament emplegadi per lo soam. 2. Accion de montar la garda, en particulier de nuèch: *Un torn de velha*. 3. Jorn que vèn avant aqueu que s'en parla ò avant un eveniment particulier: *La velha de Calenas*. ◇ *À la velha de*: Just avant de; à mand de.

velhada n.f. 1. Temps que s'escorre entre lo sopar e lo moment que si va au lièch. 2. Acamp de personas que pàsson aqueu temps ensèm. ◇ (espec.) Acamp de personas en serada per si divertir mé de cançons, de poesias, etc. ◇ *Velhada d'armas*: Serada avant un jorn important. 3. Accion de velhar un malaut, un moart.

velhador n.m. 1. Taula per trabalhar la nuèch. 2. Taula de cordonier, per li pauar li aisinats. 3. Luèc dont si fa la velhada. 4. Velhaire.

velhaire, airtz n. *Velhaire de nuèch*: Garda de nuèch d'un establiment public ò privat. Var.: **velhador**.

velhar vi. 1. Restar evelhat pendent lo temps destinat au soam. 2. Exercir una garda, una susvelhança. ◇ vt. ind. (*à, sus, sobre*) 1. Exercir una susvelhança vigilanta, protegir. 2. S'ocupar de: *Velhar à l'escaufatge de la sala de banh*. ◇ vt. *Velhar un malaut*: Faire atencion à-n-eu. ◇ *Velhar un moart*: Demorar en la sieu companhia en asperant que sigue enterrat.

velhòla n.f. Pichina lampa que dona una lutz que non destorba lo soam. 2. Pichina flama d'un aparelh au gas ò

au mazot que si laissa brutlar per permetre un alumatge mai rapide. ◇ Pichina lutz d'un aparelh electric arrestat ma tojorn sota tension. ◆ pl. Fuècs de posicion d'un veïcule automobile.

velic, a adj. (mar.) Relatiu ai velas. ◇ *Ponch velic*: Ponch dont sembla èstre aplicada la resultanta de toti li accions dau vent sus li velas de la nau.

velier n.m. 1. Nau à velas. 2. *Auceu boan, marrit velier*: Que lo sieu vòl es potent, deble.

velier, a n. Velaire.

velin n.m. 1. Pèu de vedeu ò de fea alestida per l'escrptura, la pintura, etc., mai lisca e mai fina que lo pergamin ordinari. 2. *Papier velin* ò *velin*: Papier de luxe fabricat per imitar lo blanc e l'unit dau velin. ◇ papier senza vergaduras.

velinaire, airtz n. Persona qu'alestisse ò emplega lo velin.

veliplanquisme n.m. Espòrt que si practica sus l'aiga, m'una planca provedida d'una vela.

veliplanquista n. Persona que fa de veliplanquisme.

velit n.m. Sordat d'infantaria leugiera, dins l'Antiquitat romana. ◆ pl. Còrs de joves seleccionats dins la Garda de Napoleon per formar de futurs gradats.

velivòla n. Persona que practica lo vòl à vela. ◆ adj. relatiu au vòl à vela. Var.: **velivolista**.

velivolista n. Velivòla.

velleitari, ària adj. e n. Qu'a solament d'intencions fugidissi, non una volontat determinada. Sin.: **velleitós**.

velleitat n.f. Volontat debla, esitanta e ineficaça; intencion fugidissa non seguida d'acte.

velleitos, oa adj. Velleitari.

velòç, a adj. Rapide.

veloçament adv. Rapidament.

velocifèr n.m. Anciana veitura atelada, leugiera e rapida.

velocimètre n.m. Aparelh per mesurar la velocitat d'escorrement dei fluides.

velocimetria n.f. Mesura de la velocitat d'escorrement dei fluides.

velocipède n.m. Cicle m' ai pedalas fixadi directament sus la ròda avant, precursor de la bicicleta.

velocipèdia n.f. 1. Practica dau velocipède. 2. Lo tot dei elements que pertòcon lo velocipède.

velocipedic, a adj. 1. Que pertòca lu velocipèdes e lu velocipedistas. 2. *Pista velocipedica*: Pista reservada ai velocipèdes.

velocipedista n. Que va en velocipède. Sin.: **ciclista**.

velocista n. Especialista de la venda e de la reparacion dei cicles.

velocitat n.f. 1. Qualitat d'una persona ò d'una caua que si desplaça, agisse totplen en gaire de temps; rapiditat à agir. Sin.: **vituda**. ◇ *Velocitat practica dau tir*: Nombre maximal de còups qu'una arma de fuèc pòu tirar en una minuta. 2. (espòrts) En atletisme e en ciclisme, en particulier, corsa que si corre sus una distança corta. 3. Rapoart de la distança percorruda au temps mes per la percorrèr. ◇ *Velocitat angulara*: Rapoart de l'angle

cubèrt per un axe ò una drecha à l'entorn d'un ponch au temps mes per lo curbir. ◇ *Velocitat limit*: Valor vèrs la quala tende la velocitat d'un còrs que si desplaça dins un mitan resistant sota l'accion d'una foarça constanta. ◇ *Velocitat iniciala*: Velocitat à l'instant origina. ◇ *Vector velocitat*: Vector que, dins lo movement d'un ponch mobile, definisse à un instant donat la rapiditat dau desplaçament e la sieu direccion. 4. Caduna dei combinasons d'engranatges d'una boita de velocitats. Sin.: **vitessa** (toi lu sens).

velocròs n.m. Velo-cross.

velo-cross n.m. (angl.) Bicicleta tot terren; l'espòrt que si practica m'aquesta bicicleta. Var.: **velocròs**.

velodròme n.m. Ensèm format per una pista, cubèrta ò non, reservada à la competicion ciclista e li installacions que la complèton (tribunas, etc.).

velomotor n.m. Motocicleta d'una cilindrada compresa entre 50 e 125 cm³.

velomotorista n. Persona que mena un velomotor.

velopalatin, a adj. Relatiu au vel dau palat.

velotrial n.m. Espòrt dins lo quau si dévon passar en bicicleta d'obstacles, dins un mitan natural ò artificial.

velut n.m. 1. Estòfa rasa d'un costat e cubèrta de l'autre de pels dreïçats, foarça sarrats, tenguts per lu fieus dau teissut. 2. (fig.) Cen qu'es doç au tocar; cen que produe un efècte de doçor. ◇ *Jugar sus de velut*: Escometre solament cen que s'es ganhat; (fam.) Obtenir quauqua ren sensa risc.

velut, uda adj. Cubèrt de pels. Sin.: **pelut, pelós**.

velutament n.m. Rebat e aspècte doç au tocar dau velut.

velutar vt. 1. Donar l'aparença dau velut à. 2. (lit.) Donar de doçor.

velutat, ada adj. 1. Qu'es de la natura dau velut. 2. Qu'a l'aspècte dau velut: *Un papier velutat*. 3. Doç au tocar, au gust: *Una pèu velutada, un vin velutat*.

velutat n.m. Qualitat de cen qu'es doç au tocar, au gust; suavitat, doçor: *Lo velutat d'una estòfa*.

velutier, a n. Obrier qualificat que teisse d'articles de velut.

velutina n.f. 1. Estòfa de seda dau s. XVIIIe. 2. Teissut de coton gratat dei doi costats per li donar l'aspècte dau velut rasat.

velutós, oa adj. Qu'a lo tocar dau velut.

velvòta n.f. Linària.

velventina n.f. Estòfa de velut unida.

vena n.f. 1. Vaisseau que mena lo sang dei organes vèrs lo coar. 2. (miner.) Filon de ròca ò d'una espècia minerala dins una ròca de natura diferenta. 3. Traça pauc ò pron sinuoà que si pòu vèire sus una pèça de boasc, una pèira. 3. (bot.) Nervadura foarça salhenta d'uni fuèlhas. 4. (fis.) ensemble de filets gropats d'un fluide que s'escorre. 5. *Vena poetica*: Inspiracion, gèni poetic.

venaicin, a adj. *Comtat venaicin*: Estat fondat en lo 1274 e suprimit en lo 1791, que faguèt partida dei Estats pontificals e qu'aüra es partatjat entre la Droma e la Vauclusa.

venaire n.m. Aqueu que, à la caça, dirigisse lu cans. ◇ *Grand venaire*: Cap de la venaria d'un sobeiran.

venal, a adj. 1. Que si transmete mé de sòus. 2. Relatiu ai sòus en tant que valor d'escambi. 3. Que s'obtèn au mejan de sòus: *Un amor venal*. 4. Lèst à si vendre per de sòus, corruptible. Var.: **venau**.

venalament adv. Embé venalitat.

venalitat n.f. 1. Estat de en qu'es venal. 2. Caractèr d'una persona venala.

venar vt. Ornar en imitant li venas dau marmo ò dau boasc.

venar vt. 1. Caçar à cavau. 2. Faire còrrer un animau per n'atendir la carn. 3. Faire macerar una carn.

venaria n.f. Art de caçar mé de cans que còrron d'animaus sauvatges (cèrvi, singlar, etc.).

venason n.f. Carn comestibla dei gròssi bèstias caçadi (singlar, cèrvi, etc.).

venat, ada adj. 1. Qu'a de venas aparenti: Una man venada, un marmo venat. 2. Que poarta de dessenshs qu'imítan

venau, ala adj. Venal.

vèn-ça interj. Crit per encoratjar un cavau, etc. à venir.

vencedor, eiritz adj. e n. Que vence. Sin.: **ganhant**.

vencèia n.f. Clematita.

véncer vi. 1. Obtenir la victòria à la guèrra, dins una competicion. 2. Trionfar de: *Véncer la sieu paur*.

vencut, uda adj. e n. Qu'a subit una desfacha. Sin.: **perdent**.

venda n.f. 1. Accion de vendre quauqua ren, d'escambiar una mèrç còtra de sòus. ◇ *En venda*: Disponible per èstre vendut. ◇ *Venda dirècta*: Venda que fa lo productor, sensa passar un un intermediari. ◇ *Venda per correspondença*: Venda realisada en mandant au client un catalògue ò en rendent aqueu catalògue disponible sus lo malhum. Var.: **vendua, venta**. 2. Comèrci, mestier de la persona que vende; dins una empresa, foncion dei personas encargadi de la difusion dei mèrç produchi ò crompadi; servici comercial encargat d'aquesta mission. 3. Partida de la forèt que lo sieu boasc, vendut ò à mand de l'èstre, est lèst à èstre esplechat; lo tot dei aubres d'una partida de la forèt que vènon d'èstre abatuts.

vendable, a adj. Que pòu èstre vendut. Var.: **vendible**.

vendèire, eiritz adj. e n. 1. Persona que la sieu profession es de vendre, en particulier dins un negòci. 2. (dr.) Persona que fa un acte de venda. Sin.: **venditor** (it.).

vendèmia n.f. 1. Recòlta dau raïm destinat à produire de vin; lo raïm ensinda rablahat. 2. (Sobretot au pl.) Lo temps de la recòlta dau raïm.

vendemiada n.f. Vendèmia.

vendemiaire, airtz n. Persona que vendèmia. Var.: **vendemiant**.

vendemiant, a n. Persona que fa li vendèmias. Var.: **vendemiaire**.

vendemiari vt. (*vendèmi*, classic *vendèmi*) Recoltar lo raïm per faire de vin. ◆ vi. Faire la vendèmia.

vendemiari n.m. Promier mes de l'ivèrn dins lo calendier revolucionari francés.

vendeson n.f. Venda (d'una carga).

vendeta n.f. Dins divèrsi region mediterraneï (Còrsega, Sicília, Sardenha), venjança d'una ofensa ò d'un omicidi, que si transmete à toi lu parents de la victima.

vendible, a adj. Vendable.

vendicar vt. Venjar. ◆ **si vendicar** v.pr. Si venjar.

vendicatiu, iva adj. Vindicatiu.

vendicator, tritz adj. Vindicator.

venditor, tritz n. (it.) Vendèire.

vendre vt. 1. Cedir còtra de sòus, à un prètz convengut. 2. Faire lo comèrci (d'una mèrç). 3. Sacrificar per de sòus (cen que non deu èstre venal): *Vendre lo sieu silenci*. 4. (fam.) Tradir, denonciar per interès; liurar per de sòus: *Vendre lu sieus complices, vendre paire e maire per obtenir quauqua ren*. ◆ **si vendre** v.pr. 1. Trovar de crompaies: *Aquel article si vende ben*. 2. Si sotametre, si metre au servici: *Si vendre à-n-aqueu que paga de mai*.

vendres n.m. Divendres.

vendut, uda adj. e n. Que s'es laissat crompar, corrompre.

vendua n.f. Venda.

venecian, a adj. e n. De Venècia. ◆ n.m. (ling.) Forma dau venet parlada à Venècia. Sin.: **venet lagunari**.

veneçolan, a adj. e n. De Veneçuela.

venent n.m. Que vèn: *Lu anants e lu venents*.

venerablement adv. Embé veneracion.

venerable, a adj. Digne de veneracion.

venerable n.m. President de lòtja maçonica. ◆ (relig. cat.) Persona qu'a menat una vida exemplària e que la sieu causa de beatificacion es à l'estudi.

veneracion n.f. 1. Respècte e amiracion per quauqu'un. 2. Sentiment de pietat, d'adoracion, de respècte per li cauas santi.

venerando n.m. Venerable.

venerar vt. (*venèri*) 1. Provar un estacament profund per. 2. Rendre à Dieu, à un sant lo culte que li es deugut.

venereu, ea adj. Venerian.

venerian, a adj. Relatiu ai rapoarts sexuals. ◇ *Malautia veneriana*: Afeccion contractada au cors de rapoarts sexuals. Var.: **venereu**. Sin.: **malautia sexualament transmissibla (M.S.T.)**.

venericardi n.f. (zool.) Mollusc bivalve de Mediterranèu, de la gruèlha en forma de coar.

veneridat n.m. *Veneridats*: Família de molluscs bivalves, coma la clauvissa.

venet, a adj. e n. De Venecia. ◆ n.m. Dialècte italian de Venecia.

veneta n.f. 1. (anat.) Pichina vena. Var.: **venula**. 2. Dins una miniera, vena de gaire d'importança. 3. Bròssa plata emplegada per imitar li venas dau boasc ò dau marmo.

vengeta n.f. Vendeta, venjança.

vanguda n.f. 1. Accion, fach de venir, d'arribar dins un luèc; arribada: *Anonciar la vanguda d'un visitaire*. 2. Fach d'aparéisser, de si produirre: *La vanguda de l'ivèrn es pròcha*. 3. Biais de créisser, de si devolopar, en parlant d'una planta.

vangut, uda adj. 1. *Lo promier ... vangut*: Lo promier que si presenta, que vèn: *Intrar dins lo promier café vangut*. 2. *Èstre ben, mau vangut*: Èstre ben, mau desvolopat; èstre ben, mau reçauput.

vangut, uda n. 1. *Darrier vangut, darriera vanguda*: Persona arribada darriera. ◇ *Noveu vangut, novèla vanguda*: Persona arribada recentament. 2. *Promier vangut, promiera vanguda*: Una persona basta que sigue: *Donearan la plaça au promier vangut*.

venial, a adj. 1. Sensa gravitat. 2. *Pecat venial*: Pecat leiguer (per op. à *pecat mortal*). Var.: **veniau**.

venialament adv. Embé un caractèr venial.

veniau, ala adj. Venial.

venir vi. (*vèni*) 1. Si desplaçar per s'avesinar au luèc dau locutor ò de la persona à cu si parla, si dirigir vèrs: *Es vanguda à Niça*. ◇ *Faire venir quauqu'un*: Lo sonar, li demandar de s'avesinar. ◇ *Faire venir quauqua ren*: Lo comandar, lo crompar per correspondença, lo faire portar. ◇ *Anar e venir*: Si desplaçar sensa relambi, èstre totjorn en movement; non s'atardar, demorar gaire de temps dins un luèc. 2. S'estendre fins à un luèc donat, arribar fins à un nivèu donat: *La mar vèn fins au pen de pistas de l'aeropoart*. 3. Aparéisser, raiar, en parlant d'un fluide: *L'aiga vèn gota à gota*. 4. *Venir de*: Arribar de, provenir de tau luèc: *Aqueu tren vèn de Tolosa*. 5. Aver per origina, per foant: *Lo tè vèn d'Orient, aqueu mòt cèn dau latin*. 6. Arribar, aparéisser: *Vendrà lo jorn de l'independença*. ◇ *Venir avant, venir après*: Si debanar, arribar avant, après. ◇ *Venir de (+ infinitiu)*: Aver fach just dins l'instant d'avant: *Vèn de partir*. 7. Créisser, si desvolopar: *Lu tomatis vènon ben dins lo mieu oart*. ◇ *Laissat venir, vèire venir*: Asperar, non agir immediatament, laissat li cauas si precisar. 8. *À venir*: Qu'es à mand de si produirre, futur. 9. Èstre la consequença de quauqua ren, n'en resultar: *Aquesta garrolha vèn dau tieu brut caractèr*. 10. *Venir à, n'en venir à*: Abordar un ponch dins un discors, una discussion, un examèn. ◇ *N'en venir ai mans*: N'arribar à si batre. 11. (fam.) *Venir à quauqua ren, li venir*: Admetre finalament quauqua ren, l'acceptar, li si acostumar: *L'occitan, li vendràs finda tu, un jorn ò l'autre!* 12. Devenir: *En venent grand, es vangut intelligent*.

venjador, airtiz adj. Venjaire.

venjaire, airtiz adj. e n. Que venja; que l'anima un esperit de venjança. Var.: **venjador**.

venjança n.f. Accion de si venjar; mau que si fa à quauqu'un per lo castigar d'un insult, d'un dam subit. Sin.: **vendeta, vengeta**.

venjar vt. 1. Constituir la compensacion d'un prejudici subit. 2. Procurar reparacion d'una ofensa, d'un prejudici en punissent l'autor. ◆ **si venjar** v.pr. 1. Obtenir personalament reparacion d'un acte jutjat

ofensant. 2. Agir per punir l'autor d'una ofensa reçaupuda.

venós, oa adj. Relatiu ai venas. ◇ *Sang venós*: Sang paure en oxigèn e ric en gas carbonic que circula dins li venas de la granda circulacion e dins l'artèria paumonària.

venositat n.f. Pichina vena superficiala visibla sota la pèu.

vent n. 1. Movement de l'ària en si desplaçant duna zòna d'alti pressions à una zòna de bassi pressions. 2. (mar.) *Au vent*: Si di de quauqua ren que si tròva per rapoart à una nau dau costat que vèn lo vent. ◇ *Sota lo vent*: Dins la direccion opauada à-n-aquela dau vent. ◇ *Venir dins lo vent*: Menar l'avant d'una nau dins la direccion dau vent. ◇ *En plen vent*: À descubèrt, sensa s'assostar dau vent. ◇ (fig.) *Pilhar lo vent*: Vèire coma víron lu eveniments per reglar lo sieu comportament. 3. Odor qu'un animal caçat laissa. ◇ *Aver vent de quauqua ren*: Aver audit dire quauqua ren. 4. Buf, movement de l'ària produch per un mejan quau que sigue: *Si faire de vent m'un fuèlh de papier*. ◇ *De vent*: Caua sensa fondament, sensa existènça reala, sensa valor, en particulier una promessa, un projècte. ◇ (mús.) *Instrument à vent*: Que lo buf produch lo sieu son. 5. Gas intestinal. 6. Tendènça generala dei influenças que si manifeston à-n-un moment donat: Lo vent es à l'optimisme. ◇ *Èstre dins lo vent*: Èstre à la mòda. ◆ pl. *Lu vents*: Lu instruments à vent.

venta n.f. Venda.

ventada n.f. Còup de vent.

ventaire n.m. Màquina provedida d'un ventilator, que sièrve à separar lo gran dei pòveras e dei substanças leugieri après lo batatge.

ventalh n.m. 1. Partida de la visiera dei cascos claus per la quala passava l'ària. Var.: **ventalha**. 2. Accessòri fach principalement d'un mièch disc de papier ò de teissut sus una montadura replegable, que sièrve à si faire d'ària. 3. (arquít.) *Vòuta en ventalh*: Vòuta foarça travalhada caracteristica de l'estile gotic perpendiculari anglés.

ventalha n.f. Ventalh d'un casco.

ventalhon n.m. pl. Dubertura provedida de sopapas per li quala l'ària pòu intrar dins una soflaria.

ventar v. impers. Faire de vent. Var.: **ventejar**. ◆ vt. 1. Aerar, expauar au vent. Donar de vent, d'ària à (quauqu'un).

ventat, ada adj. Dont non li a d'obstacles naturals per frenar ni faire baissar lo vent.

ventatge n.m. Fach de separar lo gran de la sieu pòussa au mejan d'un criveu.

ventegàs n.m. Auristre.

ventejar v. impers. Ventar.

ventilacion n.f. 1. Accion de ventilar, d'aerar. 2. (fisiol.) *Ventilacion paumonària*: Movement de l'ària dins lu paumons.

ventilacion n.f. Accion de ventilar, de repartir.

ventilar vt. Aerar, cambiar l'ària de: *Ventilar una galaria*.

ventilar vt. 1. Repartir de despensas entre diferents còmptes. 2. Repartir de cauas ò de personas, li distribuir per gropes ò per ensembles.

ventilhon n.m. Espiralh. Sin.: **alenador**.

vèntola n.f.

ventolar vt. Ventar; ventilar.

ventolet n.m. Pichin vent leugier. Sin.: **aura, aureta**.

ventós, oa adj. Dont li a de vent: *Un país ventós*.

ventosa n.f. 1. Ampola de vèire aplicada sus la pèu per li produrre una revulsion locala en rareficant l'ària. 2. Pichin dòme de cauchoc que si pòu aplicar per pression sus una susfàcia plana. ◇ *Faire ventosa*: Aderir. 3. (zool. e bot.) Organe de fixacion de la sansuga, dau popre e de divèrsi plantas. 4. (fam.) *Veitura ventosa*: Veitura que, en parquejanbt tròup longtemps au meme luèc, embarrassa l'espaci public. 5. Pichina dubertura d'aeracion en façada. 6. Dubertura practicada dins lu ponats e li muralhas per cambiar l'ària interiora.

ventòsi n.m. Tèrç mes dau printemps dins lo calendier revolucionari francés.

ventositat n.f. Gas produch dins lo tube digestiu.

ventrada n.f. (pop.) Quantitat importanta de manjar qu'una persona s'en emplisse la pança: *Mi sieu fach una ventrada de pasta*. Var.: **ventranha**.

ventral, a adj. Relatiu au ventre. ◇ *Façà ventrala*: Façà anteriora ò inferiora de l'èstre uman e dei animaús (per op. à *façà dorsala*). Var.: **ventrau**.

ventranha n.f. Ventrada.

ventrau, ala adj. Ventral.

ventre n.m. 1. Granda cavitat que contèn lo tube digestiu.; region dau còrs dont es situada aquesta cavitat. Sin.: **abdomèn**. ◇ *Sus lo ventre*: Sus la partida anteriora dau còrs. ◇ *Aver, pilhar de ventre*: Èstre gròs, grossir à autessa de l'abdomèn. ◇ *Aver lu uèlhs mai gròs que lo ventre*: Pilhar, si faire servir mai que cen que si pòu manjar; (fig.) Entreprenre mai que cen que si pòu menar à ben. ◇ *Aver quauqua ren, aver ren dins lo ventre*: Aver, non aver de coratge, de personalitat. ◇ (fam.) *Passar sus lo ventre de quauqu'un*: Trionfar d'eu per toi lu mejans e sensa si preocupar dei consequenças. 2. Partida enflada d'un objècte vuèi: *Lo ventre d'una botilha*. 3. Partida centrala d'una nau. 4. (fis.) Ponch, linha ò susfàcia d'un sistema d'ondas estacionari dont l'amplituda vibratòria es maximala.

ventresca n.f. 1. Carn dau ventre dau poarc gras, salada e secada, eventualament fumada, que s'emplega dins divèrsi preparacion culinari. 2. Tròç de ton gras.

ventricul(e) n.m. 1. Caduna dei doi cavitats dau coar que li sieu contraccions mandon lo sang dins li artèrias. 2. Caduna dei quatre cavitats de l'encefale, que contèn de liquide cefaloraquidian.

ventricular(i), a (-ària) adj. Relatiu ai ventricules.

ventriculografia n.f. (med.) tecnica radiologica d'estudi dei ventricules cerebrals per opacificacion d'aquestu ventricules au mejan d'un produch de contraste.

ventriera n.f. 1. Cencha que si passa sota lo ventre d'un animau per lo soslevar (en vista d'un embarcament,

d'un tranbordament). 2. Dins l'armadura, lamas que protegisson lo ventre e la partida superiora dei cuèissas..

ventrilòc, òca adj. e n. Artista que saup parlar sensa bolegar li labras e en faguent de tau biais que si pòu crèire que la sieu votz soarte de la boca de la mariòta que li sièrve de partenari.

ventriloquia n.f. Art dau ventrilòc.

ventripotent, a adj. Ventrut, pañcut.

ventrut, uda adj. 1. Qu'a un gròs ventre. Sin.: **pañcut**. 2. Que forma una giba: *Un vas ventrut*.

venturi n.m. (dau nom du fisician italian) Tube que comporta una partida mai estrecha, emplegat per la mesura dau dèbit dei fluides.

venturina n.f. Aventurina.

venula n.f. Pichina vena. Var.: **veneta**.

vènus n.f. Mollusc bivalve marin qu'una dei sieu espècias es la clauvissa.

venusian, a adj. De la planeta Vènus.

venustat n.f. (lit.) Beutat gracia e eleganta.

vèpse n.m. Lengua balto-finesa.

vèr, a adj. 1. Confòrme à la veritat, à la realitat. 2. Qu'es realament cen que sembla èstre. 3. Qu'es confòrme à cen que deu èstre: *Siés à la tieu vèra plaça*. Var.: **verai**, **vertadier**. Sin.: **real**.

vèr n.m. Cen qu'es vèr, la veritat: *Destriar lo vèr dau faus*.

veracitat n.f. 1. Qualitat de cen qu'es confòrme à la veritat; autenticitat. 2. (lit.) Estacament à la veritat: *La veracitat d'un istorian*.

verai, aia adj. Vèr, vertadier.

verament adv. D'un biais real, efectiu, que non pòu èstre mes en dubi. Sin.: **vertadierament**.

veranda n.f. 1. Galeria leugiera que protegisse dau soleu, establida à l'entorn de la maion, en Índia e dins divèrs d'Extrème Orient. 2. Pèça ò espaci de vèire que tòca una maion. 3. En Àfrica, teulissa en penda sus lo costat ò la façada d'una maion.

veratric, a adj. Relatiu à la veratrina; que n'en contèn: *Acide veratric*.

veratrina n.f. Alcaloïde toxic que vèn de l'ellobòr blanc.

verbal, a adj. 1. Qu'es fach oralament (per op. à *escrich*). ◇ *Nòta verbal*: Nòta escricha que resumisse una discussion, qu'un agent diplomatic dona à un gropament estrangier. 2. Relatiu ai mòts, à la paraula: *Deliri verbal*. 3. (gram.) Pròpri au vèrbo: *Forma verbal*. ◇ *Locucion verbal*: Grope de mòts que si compoarta coma un vèrbo. Var.: **verbau**.

verbal n.m. Procès-verbal. Var.: **verbau**.

verbalment adv. Oralament.

verbalisacion (-izacion) n.f. Accion de verbalisar.

verbalisar (-izar) vi. Dreïçar un procès-verbal. ◆ vt. Formalisar oralament cen qu'èra interiorisat.

verbalisator (-izator), tritz adj. e n. Si di de tot agent de l'Administracion que dreïça un procès-verbal.

verbalisme n.m. Comportament de quauqu'un qu'esconde una indigença d'ideas sota un rup de paraulas.

verbascacea n.f. *Verbascaceas*: Família de plantas dicotiledoneï, vesina dei escrofulariaceas.

verbassin n.m. Lardiera upejada. Sin.: **vervasin, chufo**.

verbau, ala adj. e n. Verbal.

verbena n.f. 1. Planta tipe de la família dei verbeaceas, que s'en cultívon de varietats ornamental e una varietat medicinala. 2. Infusion obtenguda à partir de la varietat medicinala d'aquesta planta. 3. Liqueur à basa de verbena. Var.: **barbènega**.

verbenacea n.f. *Verbenaceas*: Família de plantas dicotiledoneï, erbaceas (verbena) ò arborescenti.

vèrbia n.f. Blablà, verbiatge. Var.: **vèrva**.

verbiatge n.m. Abondança de paraulas inutili.

verbicrucista n. Cruciverbista.

verbigeracion n.f. (psicanalisi) Fach de dire de mòts ò de frases entieri, sensa seguida e incoerents, que si ve sobretot dins lu cas de demença. Sin.: **paraulatge**.

vèrbo n.m. 1. (lit.) Paraula, expression de la pensada au mejan de mòts: *La magia dau vèrbo*. ◇ *Aver lo vèrbo aut*: Parlar foart. 2. (teol., m'una majuscula) La segonda persona de la Trinitat, incarnada en Jèsus Crist.

vèrbo n.m. (gram.) Mòt que, dins una propositcion, exprimisse l'accion ò l'estat dau subjècte e porata li desinenças dei temps e dei mòdes.

verbomania n.f. Logorrea.

verbós, oa adj. Qu'expaua li cauas en tròup de mòts; que contèn tròup de mòts. Sin.: **paraulós**.

verbosament adv. D'un biais verbós.

verbositat n.f. Caractèr d'una persona verboa, d'un prepaus verbós.

vèrd, a adj. 1. Si di de la color situada entre lo blau e lo jaune dins l'espèctre de la luz blanca; si di de la color dei plantas à clorofilla. ◇ *Ròca vèrda*: Ofiolita. 2. Qu'a encara de saba, que non es encara sec. ◇ *Boasc vèrd*: Talhat de fresc. 3. Frec, noveu, en parlant de liumes. ◇ *Cafè vèrd*: Que non es encara estat torrat. 4. Que non es madur: *Un fruch vèrd*. ◇ *Vin vèrd*: Vin dau gust acide, deugut à la mancaça de maturitat dau raïm. 5. Que pertòca lo monde de l'agricultura: *L'Euròpa vèrda*. 6. Que pertòca lo movement ecologista, que n'en fa partida: *Lu candidats vèrds à l'eleccion*. 7. *Lo bilhet vèrd*: Lo dòlar. 8. *Numèro vèrd*: Numèro telefonic que permete de sona à gratis una empresa. 9. Qu'es demorat vigorós en despièch de l'atge: *Un òme encara vèrd*.

vèrd n.m. 1. Color vèrda. 2. Color dei senhals de via liura, dins la senhalisacion ferroviària ò rotiera. 3. *Si metre au vèrd*: Pilhar de vacances en campanha. 4. Militant ecologista. 5. *Vèrd d'aram*: (quim.) Acetat de coire que s'emplegava còtra lo mildio de la vinha. Sin.: **verdet**. 6. (ist.) *Lu vèrds*: Dins l'Empèri bisantin, faccion que representava lo pòble bas dei vilas, per oposicion ai *blaus*.

verdal, a adj. Glauc.

verdala adj. e n.f. Varietat d'oliva.
verdament adv. Embé vivacitat.
verdau adj. e n.m. Varietat d'olivier.
verdastre, a adj. Que tira sus lo vèrd, que lo trebola.
 Sin.: **verdinós**.
verdatge n.m. (agric.) Cultura recoltada en vèrd destinada à èstre emplegada coma forratge ò coma engrais.
verdeament n.m. Verdejament.
verdear vi. (*verdei*) Verdejar.
verdejadís n.m. Verdejament.
verdejament n.m. Fach de verdejar. Var.: **verdeament, verdejadís**.
verdejar vi. 1. Devenir vèrd, en parlant de la vegetacion. Var.: **verdir**. 2. Tirar sus lo vèrd. Var.: **verdear, verdolejar**.
verdelet, a adj. 1. *Vin verdelet*: Vin un pauc vèrd, acide. 2. Verdet.
verdesca n.f. Berdesca. Var.: **bretassa**.
verdet n.m. (quim.) Acetat de coire que s'emplegava còntra lo mildio de la vinha. Sin.: **vèrd d'aram**.
verdet, a adj. Cubèrt de verdet; que n'a la color. Var.: **verdelet**.
verdicte n.m. 1. Declaracion solemna per la quala la cort e la jurada d'assisas respòndon ai questions que son pauadi à la fin dei debats e si pronóncion sus la culpabilitat de l'acusat. 2. Jutjament rendut dins una matèria quala que sigue; vejaire: *Lo verdicte de l'opinion publica*.
verdier n.m. Jardin, que mescla oart e pargue. Var.: **vergier**.
verdiment n.m. Fach de verdir.
verdinós, oa adj. Verdastre.
verdir vi. (*verdisi*) vt. Rendre vèrd. ◆ vi. Venir vèrd. Var.: **verdejar**.
verdolejar vi. Verdejar.
verdolenc, a adj. Que verdeja. Var.: **verdolent**.
verdolent, a adj. Verdolenc.
verdolin n.m. vert de gris (alemand)
verdon n.m. Passeron dei boascs e dei jardins, dau plumatge vèrd oliva, granivòre (Família dei fringillidats).
verdor n.f. 1. Mancaça de maturitat dei fruchs, dau vin. Var.: **verdum**. 2. Vigor, ardor. 3. Cruditat: *La verdor dei tieus prepaus*.
verdum n.m. Verdor.
verdunizacion (-izacion) n.f. Procediment de purificacion de l'aiga per addicion de clòre à una dòsi foarça pichina.
verdunisar (-izar) vt. Operar la verdunizacion de.
verdura n.f. 1. (lit.) Color vèrda de la vegetacion. 2. (lit.) Èrba, fulhatge vèrds. 3. Liumes vèrds, en particular la salada, que si mànjon cruds. 4. Tapissaria dins la quala lu fulhatges tènon la plaça màger. 5. (corrent) Jivèrd.
verga n.f. 1. Ala de molin. Sin.: **antena**. 2. (anc.) Instrument de punicion corporala format d'una asta flexibla ò d'una ponhada de branquetas. 3. Asta

metallica. 4. (anc.) Unitat de mesura agrària que valia un quart d'arpent ò 0,1276 ha. 3. Unitat de mesura canadiana que vau tres pens. 4. (pop.) Membre viril. Sin.: **bícol**. 5.(mar.) Pèça cilíndrica plaçada en travèrs d'un aubre e que sièrve à orientar la vela.

vergada n.f. Còup de verga.

vergan n.m. Extremitat fina en vese d'una cana de pesca.

vergar vt. (*vergui*) 1. Batre m'una verga. 2. Curbir (un fuèlh) de la sieu escriptura.

vergat, ada adj. 1. *Papier vergat*: Papier que contèn de verjuras. et vergeté 2. Si di d'una estòfa que contèn de fius mai espés que lo rèsta.

vergença (-ència) n.f. Invèrse de la distança focala d'un sistema optic centrat.

vergier n.m. 1. Verdier. 2. (abusiu) Fruchier.

vergonha n.f. 1. Sentiment penós provocat per una falta comessa, per una umiliacion, per la paur dau desonor. 2. *Faire vergonha à (quauqu'un)*: Èstre un subjècte de desonor, de reprobacion per. 3. Accion, paraula que provòca un sentiment de vergonha, d'escandale: *Aqueu manjar es una vergonha*. 4. (fam.) Lo sèxe de la frema.

vergonhar (si) v.pr. Provar de vergonha.

vergonhós, oa adj. 1. Que pròva de vergonha, un sentiment d'umiliacion. 2. Que non auja faire estat dei sieus conviccions, dei sieu opinions.

vergonhosament adv. D'un biais vergonhós.

verguejar vi. (vulg.) Aver una ereccion.

vergueta n.f. 1. (arald.) Pal diminuit de l'espessor. 2. Pichina verga. 3. Boscarla dei jardins e dei fruchiers. Sin.: **boscarla vèra**. 4. Partida auta dau mestier per tèisser. 5. Signe doble («») que sièrve à isolar un mòt ò un grope de mòts (citacion, paraulas reportadi, etc.) (generalmanet au pl.). ◆ *Entre verguetas*: Si di d'una frasa, d'un mòt que non si pilha au sieu còmpte.

verguetat, ada adj. 1. (arald) Si di de l'escut partatjat en verguetas. 2. Cubèrt de regas, de tacas: *Pèu verguetada, cara verguetada*.

veridic, a adj. 1. (lit.) Que di la veritat, que descriu exactament lu fachs: *Un istorian veridic*. 2. Confòrme à la veritat, au real: *Testimoniança veridica*.

veridicament adv. D'un biais veridic; vertadierament.

veridicitat n.f. (lit.) Caractèr de cen qu'es veridic.

verificable, a adj. Que pòu èstre verificat.

verificacion n.f. 1. Accion de verificar, de s'assegurar de l'exactituda de quauqua ren en lo confrontant embé quauqua ren que pòu servir de pròva. ◆ *Principi de verificacion*: principi segond lo quau tot constat empiric susceptible de relevar d'una lèi generala deu per aquò èstre sostengut per l'observacion de toi lu fachs que poàdon intrar dins aquesta lèi. 2. Accion de contrarotlar quauqua ren per s'assegurar de la sieu conformitat, de la sieu legalitat, etc. 3. *Verificacion dei poders*: Examèn qu'una assemblada fa de la validitat de l'eleccion de cadun dei sieus membres. ◆ Procedura preliminarària à la deliberacion d'una assemblada generala d'una societat

comerciala en vista de contrarotlar la validitat dei poders donats ai accionaris.

verificacionisme n.m. (log.) Principi segond lo quau la significacion d'un enonciat si tròva dins lo metòde en foncion dau quau aquest enonciat es valide.

verificar vt. (*verifiqui*) 1. S'assegurar que quauqua ren es exacte, confòrme. 2. Far vèire la veritat d'una caua; provar: *L'eveniment a permès de verificar la tieu prediccion*. 3. (mat.) Èstre confòrme à: *Aqueu nombre verificar divers proprietats*.

verificatiu, iva adj. (lit.) Que sièrve de verificacion.

verificator, tritz n. Persona encargada de verificar, de contrarotlar. ◆ adj. Qu' a per objècte de verificar, de contrarotlar: *De mesuras verificatritz*.

verin n.m. 1. Liquide toxic que divers bèstias produon e transmèton en ponhent ò en mordent, dins una tòca defensiva ò agressiva. 2. (lit.) Comportament mauvolent, perfide: *Escupir lo sieu verin sobre quauqu'un*.

verinar vt. Empoisonar.

verinifèr, a adj. Que produè de verin.

verinós, oa adj. 1. Que contèn de verin. 2. (fig.) Nociu, agressiu.

verisme n.m. Corrent literari e artistic italian de la fin dau s. XIXⁿ, basat sobre la representacion de la realitat quotidiana e dei problemas socials (Giovanni Verga).

verista adj. e n. Relatiu au verisme; partidari dau verisme, artista d'aqueu corrent.

veritabament adv. (fr.) Vertadierament.

veritable, a adj. (fr.) Vertadier.

veritat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es verai; adequacion entre la realitat e l'òme que la pensa. 2. Idea, proposicion qu'empoarta l'assentiment general ò s'acòrda m'au sentiment que quauqu'un a de la realitat: *Una veritat scientifica*. ◆ (fam.) *Dire à quauqu'un li sieu quatre veritats*: Li dire francament cen que si pensa d'eu, cen que li es reprochat. 3. Conoissença ò expression d'una conoissença confòrma à la realitat, ai fachs coma si son debanats: *Jurar de dire tota la veritat*. ◆ *En veritat*: En realitat. ◆ *Serum de veritat*: Substança qu'auria per efècte de menar una persona interrogada à dire tota la veritat. 4. Expression artistica fidèla de la natura: *Un retrach d'una granda veritat*. 5. Sinceritat, boana fe: *Parlar m'un accent de veritat*.

veritier, a adj. Vertadier.

verjura n.f. Cadun dei fieus de loton foarça sarrats e parallèles que lo sieu ensèm constituisse una mena de tela metallica destinada à retenir la pasta dins la fabricacion manuala dau papier; traça qu'aquestu fieus làisson. ◆ (per ext.) Filigrana qu'imita aquesta marca, dins lo papier fabricat industriaament.

verjurat, ada adj. Vergat.

verlaca n.f. Planta cubèrta d'un duvet blanc, dei flors jauní, que creisse dins lu luècs incultes (Aut fins à 2 m, familha dei verascaceas).

verlantin n.m. Socatge blanc dei gruns redonds.

vèrme n.m. Vèrp. ◆ *Vèrme dau can*: Tènia dau can.

vermèlh n.m. Argenc recubèrt d'aur.

vermèlh, a adj. (lit.) D'un roge viu un pauc mai escur que l'incarnat.

vermelhar vi. En parlant dau singlar e dau poarc, cavar la tèrra per li trovar de tubercules, de raïç.

vermelhon n.m. Sulfure de mercuri, ò cinòbre, d'un beu roge viu. ◆ adj. inv. e n.m. D'un roge viu, parier à la color dau cinòbre.

vermelhonar vi. En parlant dau tais, cavar la tèrra per li trovar de tubercules, de raïç.

vermenadura n.f. (arquit.) Ornament vermiculat.

vermentin n.m. Socatge blanc dei gruns lòngs.

vermet n.m. 1. Pichin vèrme. 2. Cochenilha. Sin.: **peolh dau paumolier, peolh de l'olivier**. 3. Mollusc gastropòde, de la gruèlha enrotlada, que si fixa sus li ròcas litorali.

vermicelaria n.f. 1. Atalhier dont si fan lu vermicèlis. 2. Fabricacion dei vermicèlis.

vermicèli n.m. Pasta fina que si mete dins la sopa, en forma de filaments pusleu lòngs.

vermicelier, a n. Persona que fa ò vende de vermicèlis e, mai largament, de pastas.

vermicelier, a adj. Qualifica cen qu'es relatiu à la fabricacion e à la venda dei pastas.

vermicida adj. e n.m. Si di d'un remèdi per eliminar lu vèrmes parasites.

vermicular(i), a (-ària) adj. Que sembla un vèrme. Var.: **vermifòrme**. ◆ *Apendici vermiculari*: Apendici ileocacal. ◆ *Movement vermiculari*: Contraccions successivi dei partidas d'un canal musculós.

vermiculat, ada adj. (arquit.) Ornat de motius que sèmbon de traucs de vèrmes.

vermiculita n.f. Mineral natural de la familha dei fillosilicats de formule quimica $(Mg,Ca)_{0,7}(Mg,Fe,Al)_6(Al,Si)_8O_{22}(OH)_4 \cdot 8H_2O$, format per l'idratacion de mineraus basaltics, e sovent associat dins la natura à l'amiant.

vermidian n.m. *Vermidians*: Ancian embrancament animau, qu'enclau lu braquiopòdes, lu briozoaris e lu rotifèrs.

vermifòrme, a adj. Qu'a l'aspècte ò la forma d'un vèrme. Sin.: **vermiculari**.

vermifugue, uga adj. Relatiu à un vermifuge.

vermifugue n.m. Remèdi

vermina n.f. 1. Lo tot dei parasites extèrnes de l'òme e dei vertebrats. Sin.: **verpor**. 2. Canalha, racalha.

verminós, oa adj. 1. Cubèrt de vermina 2. (med.) Si di dei trebolicis causats per lu vèrmes. Var.: **vermilhós**.

vermilhós, oa adj. Verminós.

verminòsi n.f. Afeccion parasitària deuguda ai vèrmes.

vermís n.m. (anat.) Region mediana dau cercelet.

vermivòre, a adj. Que si noirisce de vèrps.

vermot n.m. Aperitiu à basa de vin, aromatisat mé de plantas amari e toniqui.

vèrna n.f. Aubre dei soals umides, de la familha dei betulaceas. Var.: **vernhe**. ◇ Nom d'un quartier de Niça, dont si faia un celèbre festin: *Lo Festin dei Vèrnas*.

vernacion n.f. (bot.) Prefoliacion.

vernacular(i), a (-ària) adj. 1. *Lenga vernaculària* ò *vernacular(i)*, n.m.: Lenga parlada solament au dedintre d'una comunautat (per op. à *lenga veiculària*). 2. *Nom vernaculari*: Nom usual d'una espècia animala ò vegetala dins lo sieu relarg d'origina.

vernal, a adj. 1. (astron.) Que pertòca lo printemps: *Equinòxe vernal*. ◇ *Ponch vernal*: Ponch d'interseccion de l'ecliptic e de l'equator celèste, que lo Soleu passa à l'equinòxe de printemps. ◇ *Estròfa vernala*: Dins la literatura medievals, estròfa introductiva qu'evòca lo revelh de la natura au printemps. Var.: **vernau**.

vernalizacion (-izacion) n.f. 1. (bot.) Transformacion fisiologica, deuguda au frèi, de granas ò de plantas, que li permete de florir. 2. (agric.) Tractament de granas per lo frèi per provocar un floriment primairenc.

vernau, ala adj. Vernal.

vernea n.f. Luèc plantat de vèrnas.

vernhe n.m. Vèrna.

verniç n.m. 1. Preparacion non pigmentada, compausada de ligants, susceptible de donar per aplicacion en jaças fini de pelliculas adherenti e duri, translucidi e lusenti: *Verniç per li onglas*. 2. Revestiment fin, transparent, emplegat sus de terralhas. 3. Vegetau (sumac, en particulier) que fornisse de sucs que sièrvon à preparar de verniç. 4. Aparença polida ma superficiala: *Aqueu, se grates un pauc lo verniç, capisses leu que non vau grand caua*. Var.: **vernís**.

verniçaire, airtiz n. Enverniçaire.

verniçar vt. Enverniçar.

verniçat, ada adj. Revestir de verniç. Var.: **vernissat**.

verniçatge n.m. 1. Accion de vernissar. 2. Recepcion que marca la dubertura d'una moastra d'art. Var.: **verniçura, enverniçatge**.

verniçura n.f. Verniçatge, enverniçatge.

vernier n.m. (tecn., dau nom pròpri) Dispositiu de mesura jonch à una escala rectilinha ò circularia e que lo sieu emplec facilita la lectura dei fraccions de division.

vernís n.m. Verniç (forma etimologica).

vernissaire, airtiz n. Verniçaire.

vernissar vt. Verniçar.

vernissatge n.m. Verniçatge.

vernissura n.f. Verniçura.

veronal n.m. (quim.) Nom d'un barbituric.

veronés, esa adj. e n. De Verona.

veronica n.f. Planta erbacea comuna dins lu boascs e lu prats, qu'una varietat, la veronica oficinala, es finda sonada *tè d'Euròpa* (Familha dei escrofulariaceas).

veronica n.f. passa au cors de la quala lo matador fa venir lo taur au lòng dau sieu còrs.

vèrp n.m. 1. Anima pluricellulari de forma alongada sensa minga partida dura, completament ò esquasi desproedit de patas. 2. Parasite intestinal de l'òme e de divèrs animals, agent dei elmintiasis. ◇ *Vèrp solitari*:

Tènia. ◇ (fam.) *Tirar lu vèrps dau nas à quauqu'un*: Lo faire parlar en lo questionant abilament. 3. Larva vermiforma d'insècte; toara. ◇ *Vèrp blanc*: Larva dau tavan. ◇ *Vèrp de farina*: Larva dau tenebrion. ◇ *Vèrp roge*: Larva d'un pichin lepidoptèr, qu'ataca la vinha. Var.: **vèrme**.

verpar (si) v.pr. Començar à èstre atacat per lu vèrps.

verpàs n.m. Gròs vèrp.

verpat, ada adj. 1. Que contèn de vèrps: *Un fonge verpat*. 2. Que lu vèrps an atacat: *Un mòble verpat*.

verpet n.m. Pichin vèrp.

verpor n.f. Vermina.

verquiera n.f. Dòt(a).

verrat n.m. Mascle reproductor de l'espècia porcina.

verrolh n.m. Ferrolh.

verrolhar vt. Ferrolhar.

verrolhatge n.m. Ferrolhatge.

verrucositat n.f. (med.) Excreissença cutanea ò mucoa de consistença fèrma ò cornada que li dona l'aspècte d'una verruga.

verruca n.f. 1. 1. Tumor benigna de l'epidèrma deuguda à un virus. 2. *Èrba dei verrugas*: Celidònia.

verrugós, oa adj. Relatiu ai verrugas.

vèrs prep. 1. En direccion de: *Palhon corre vèrs la mar*. 2. Dau costat de: *Abita vèrs Niça*. 3. Indica una aproximacion: *Vèrs la fin dau mes*.

vèrs n.m. Assemblatge de mòts mesurats en foncion de règlas definidi, ritmats sigue d'après la quantitat dei sillabas, coma en latin e en grèc (*vèrs metrics*), sigue d'après la sieu accentuacion, coma en alemand ò en anglés (*vèrs ritmics*), sigue d'après lo nombre de sillabas, coma en italian ò en occitan (*vèrs sillabics*). ◇ *Vèrs blancs*: Vèrs que non rímon entre elu. ◇ *Vèrs liures*: Vèrs de mètres e de rimas reguliers, dispauats liurament (poesia classica); vèrs desgatjats de tota règla de prosodia (poesia modèrna).

versa n.f. (agric.) Accident de vegetacion dei cerealas, per lo quau lu pens son mandats à tèrra à causa dau clima ò d'una malautia.

versadís, issa adj. Que pòu èstre versat.

versador n.m. Partida de l'aire que revira la tèrra que la rèlha destaca.

versaire, airtiz adj. *Tap versaire, bèc versaire*: Que sièrve à versar.

versalhés, esa adj. e n. 1. De Versalhas. 2. (ist.) Si di de l'armada que Thiers avia organizat à Versalhas per combatre la Comuna, e finda dei partidaris dau govèrn de Versalhas en lo 1871.

versament n.m. 1. Accion de versar de sòus à un organisme, au sieu còmpte, etc. 2. Soma versada. Sin.: **pagament**.

versant n.m. 1. Pendís. 2. (constr.) Plan inclinat d'una teulada. 3. Aspècte de quauqua ren que presenta doi latz opausats ò simplement diferents: *Lu doi versant d'una mema politica*.

versar vt. (*vèrsi*) 1. Espantegar, faire colar, (un liquide): *Versar un pauc d'aiga*. ◇ *Versar de làgrimas*: Plorar. ◇ *Versar lo sieu sang*: Donar la sieu vida (per lo

sieu país, per una causa). 2. Faire passar d'un recipient à un autre. 3. Metre au soal (un pen de cerealas). 3. Donar (de sòus) à un organisme ò à una persona. 4. Depauar, jónher un document à quauqua ren: *Versar una pèça importanta à un dossier*. 5. Afectar (quauqu'un) à una arma, à un còrs. ◆ vi. 1. Tombar sus lo costat, si renversar. 2. *Versar dins*: Anar vèrs.

versatil(e), a adj. Que càmbia facilament d'opinion; cambiadís, viradís, movedís, inconsequent, inconstant.

versatilitat n.f. Caractèr versatile.

versejadura n.f. Versificacion.

versejar vi. e vt. Versificar.

versela n.f. Verga, sairon.

versemblament adv. Problablement, mai que segur.

versemblable, a adj. e n. Qu'a l'aspècte de la veritat, que si pòu admetre coma vèr.

versemblança n.f. Caractèr de cen qu'es versemblant, qu'a l'aparença de la veritat.

verset n.m. 1. Caduna dei divisions numerotadi d'un capítol de la Bibla, dau Coran, d'un libre sacrat. ◇ Signe tipografic en forma de V barrat, que s'emplega dins un tèxto per senhalar lu versets de la Bibla. 2. Brèva frasa saumodica seguida d'una respoasta dau còr, à l'ofici de la messa.

versicolòre, a adj. Policròme, multicolòre.

versicul(e) n.m. (pej.) En poesia, pichin vèrs sensa gaire de gaubi.

versificacion n.f. Art de compauar de vèrs. Sin.: **versejadura**.

versificar vi. (*versifiqui*) IFaire de vèrs. ◆ vt. Metre en vèrs: *Versificar un raconte en pròsa*. Sin.: **versejar**.

versificaire, airtz n. Versificator.

versificator, tritz n. 1. Persona, autor, autritz, que practica l'art dei vèrs. 2. (pej.) Persona que fa de vèrs gaire inspirats. Var.: **versificaire, versista**.

versista n.f. Versificator.

version n.f. 1. Cadun dei divers aspèctes que pòu pilhar un meme tèxto, en foncion dei tradicions ò dins de lengas diferenti. 2. Cadun dei estats successius d'un tèxto, d'una òbra literària ò artistica. 3. Biais de cuntar, d'interpretar un fach: *Lo ladre e la victima an donat cadun la sieu version*. 4. Exercici que consistisse à tradurre un tèxto d'una lenga estrangiera vèrs la lenga mairala. 5. (cín.) Film en version originala: Film presentat dins la sieu lenga d'origina (per op. à *version doblada*, dins la quala lu dialògue son traduchs e enregistrats tornamai dins una altra lenga).

versliurista n. Persona qu'escriu de poesia en vèrs liures.

vèrs n.m. Lo revèrs d'un fuèlh (per op. à *rècto*).

vèrsta n.f. Anciana mesura russa que valia 1067 m.

vèrsus prep. Còntra; en oposicion à. Abrev.: **vs**.

vertadier, a adj. 1. Vèr, autentic, confòrme à la realitat. 2. Qu'es vertadierament cen que si di qu'es, que non es una imitacion: *Cuer vertadier*. 3. Qu'a toti li proprietats confòrmi à la sieu natura. Sin.: **veritable**.

vertadierament adv. Verament.

vertèbra n.f. Cadun dei oàs corts que constituïsson l'espina dorsala.

vertebral, a adj. Relatiu ai vertèbras. ◇ La colomna vertebrala: *L'espina dorsala*. ◇ *Manipulacions vertebrali*: Metòde de tractament de diversif afeccions basada sobre de mobilisacions dirècti ò indirècti dei vertèbras. Var.: **vertebrau**.

vertebrat n.m. Animau provedit d'una espina dorsala en generalament, doi pareus de membres.

vertebrat, ada adj. Si di dei animaus qu'an de vertèbras.

vertebrau, ala adj. Vertebral.

vertebroterapia n.f. (med.) Tractament per manipulacions vertebrali.

vertèx n.m. Cima dau crani, per l'èstre uman, lu autres vertebrats e lu insèctes.

vertical n.m. (astron.) Grand cercle de l'esfèra celèsta, que lo sieu plan contèn la verticala dau ponch d'observacion.

vertical, a adj. 1. Que seguisse la direccion dau fiu à plomb. ◇ *Tir vertical*: Tir corbe. 2. Qu'es organistat segond un esquema ierarquic: *Estructuras verticali d'un organisme, menar una politica verticala*. Var.: **verticau**.

verticala n.f. 1. Direccion de la pesantor. 2. Drecha verticala.

verticalament adv. Segond la verticala.

verticalitat n.f. Estat de cen qu'es vertical.

verticau, ala adj. Vertical.

verticil(l)at, ada adj. (bot.) Dispauat en verticille.

verticil(le) n.m. (bot.) Ensèm de flors, de pèças floralis, de fuèlhas, que pàrton toti d'un meme nivèu de l'axe que li poarta.

verticitat n.f. (fis.) Facultat qu'a un còrs d'anar dins una direccion privilegiada.

vertige n.m. Vertitge.

vertigeu n.m. Vertitge.

vertiginós, oa adj. 1. (lit.) Que dona lo vertitge. 2. Totplen foart, rapide: *L'augmentacion dei prètz es vertiginoas*.

vertiginosament adv. D'un biais vertiginós.

vertigo n.m. (veter.) Malautia dei cavaus, que si manifestà per lo desòrdre dei movements.

vertitge n.m. 1. Paur, sensacion desagradiva sentida en dessobre dau vuèi, que si tradue per de perdas d'equilibri: *Aver lo vertitge*. 2. Trebolici, exaltacion: *Lo vertitge de la glòria, dau poder*. Var.: **vertige, vertigeu**. Sin.: **lorditge**.

vertugadin n.m. 1. Borrelet que li fremas portàvon en dessota de la faudilha per li donar de volume; rauba ensinda gonflada. 2. (ortic.) Terren erbós que forma un anfitheatre.

vertuós, oa adj. 1. Que manifestà de vertut, de qualitats morali. 2. Cast, fidèle, en particulier per una frema.

vertuosament adv. D'un biais vertuós.

vertut n.f. 1. (lit.) Disposicion constanta que poarta à faire lo ben e à evitar lo mau. 2. Qualitat particuliera: *Aqueu a toi lu vicis e minga vertut.* 3. *Frema de pichina vertut*: Frema infidèla; prostituïda. 4. Qualitat que rende pròpri à produrre d'efèctes; poder, propietat: *Li vertuts d'una planta medicinala.* ◇ *En vertut de*: En consequença de, en nom de: *En vertut d'una lèi.* ◆ pl. (cat.) Segond còr de la ierarquia dei ànges.

verujo n.m. Tariera per traucar la bonda d'una bota.

verun n.m. Palmipède dau bèc e dei patas roges, finda sonat *arèndola de mar.*

veruna n.f. Aisina per forar.

verunaira n.f. (tecn.) Màquina per forar. Sin.: **traucaira, pertuaira, foraira.**

verunaire, airtz adj. e n. Professional que fa de traucs dins li minas; especialista dau foratge. Sin.: **traucaire, pertuaire, foraire.**

verunar vt. Forar m'una veruna.

verunon n.m. Meca per forar.

vèrva n.f. Qualitat de quauqu'un que parla facilament e ben. Var.: **vèrbia.**

vervassin n.m. Verbassin.

vervena n.f. Verbena.

vesania n.f. (lit.) Desreglament d'esperit; folia.

vesanic, a adj. Relatiu à la vesania; que n'en sofrisse.

vescomtal, a adj. Relatiu à un vescomte, à una vescomtessa, à un vescomtat. Var.: **vescomtau.**

vescomtat n.m. 1. Tèrra sus la quala un vescomte avia l'autoritat, tèrra possedida per un vescomte.

vescomtau, ala adj. Vescomtal.

vescomte n.m. Títol de noblessa d'un vescomte, d'una vescomtessa.

vescomtessa n.f. Esposa d'un vescomte; fema que possedisso un vescomtat.

vescovat n.m. 1. Territòri sotamés à la juridiccion d'un evesque. 2. Sèti, palais episcopal. Sin.: **evescat.**

vesicacion n.f. (med.) Efècte produch per quaquau ren de vesicant.

vesical, a adj. (anat.) Relatiu à la vessiga. Var.: **vesicau.**

vesicant, a adj. (med.) Que fa nàisser d'ampolas sus la pèu: *Gas vesicant.*

vesicatòri, òria adj. e n.m. Si di d'un medicament extèrne que fa aparéisser de vesiculas sus la pèu.

vesicau, ala adj. Vesical.

vesicula n.f. 1. (anat.) Organe vuèi qu'a la forma d'un sac: *Vesicula biliària.* ◇ *Vesicula ombilicala*: Una dei annèxas embrionari dei vertebrats. 2. (bot.) Flotejaire de divers plantas aquàtiques. 3. (patol.) Auçada emisferica ò conica de l'epidèrma, de pichina talha, emplit de serositat.

vesicular(i), a (-ària) adj. Vesiculós.

vesiculós, oa adj. Qu'a la forma d'una vessiga, d'una vesicula. Var.: **vesiculari.**

vese n.m. Saure dei rams jaunes, lònchs e plegadís, que siève à teçar de paniers, de goarbas, à faire de ligams, etc.; aquestu rams.

vesin, a adj. e n. Que viu pròche; qu'ocupa la plaça mai pròcha. ◆ adj. 1. Situat à una pichina distança: *La cambra vesina.* 2. Pròche dins lo temps: *Vesin de la cinquantena.* 3. Que presenta una analogia, una semblança mé quauqua ren: *Lo tieu projècte es vesin dau mieu.*

vesinança n.f. Vesinatge.

vesinar vt. ind. (*embé*) Si trovar pròche de, èstre à costat de.

vesinat n.m. Lu vesins. Var. **vesinatge.**

vesinatge n.m. 1. Proximitat dins lo temps ò l'espaci. Var.: **vesinança.** 2. Luècs que si tròvon à proximitat. 3. Lo tot dei vesins. Var.: **vesinat.** 3. (mat.) *Vesinatge d'una partida A d'un espaci topologic*: Partida de l'espaci que contèn un dubèrt que contèn A.

vesion n.f. Vision.

vèspa n.f. 1. Insècte social de l'abdomèn anelat de jaune e de negre, que la sieu femela es provedida d'un agulhon verinós (òrdre dei imenoptèrs). ◇ *Talha de vèspa*: Talha foarça fina. 2. (nom depaüt) Escóter italian creat en lo 1946 e de mòda dins li annadas 1960.

vespasia n.f. Pissador establìt sus la via publica.

vesperal, a adj. (lit.) Dau sera. Var.: **vesperau.**

vesperal n.m. (cat.) Libre liturgic que contèn l'ofici dau sera. Var.: **vesperau.**

vesperau, ala adj. e n.m. Vesperal.

verpertilion n.m. Ratapinhata comuna en França, de 15 cm de lòng.

verpertilionide n.m. *Verpertilionides*: Família de ratapinhatas.

vespidat n.m. *Vespidats*: Família d'insèctes imenoptèrs coma li vèspas, tavans ros.

vespier n.m. 1. Nido de vèspas. 2. (fig.) Situacion complicaa, perilhoa: *S'es anat ficar dins un vespier!* 3. Lesion cutanea de l'ae e dau cavau, infectadi per de larvas. Sin.: **plaga d'estiu.**

vesprada n.f. Serada.

vèspras n.f. pl. (relig. cat.) Ora de l'ofici religiós que si celèbra lo sera, au moment dau calabrun.

vèspre n.m. Sera.

vessar vt. Versar.

vessiga n.f. 1. Pòcha abdominala dont s'amolona l'urina que vèn dei uretèrs e que comunica mé l'exterior m'au canal de l'urètra. 2. Vessiga d'animau dessecada e gonflada d'ària.

vessigon n.m. Tumor dau garron dau cavau.

vessina n.f. 1. Lòfa, lòfia. 2. *Vessina de lop*: Licoperdon (fonge).

vessinaire, airtz n. Que vessina.

vessinar vi. Lofar, lofiar.

vèsta n.f. 1. Vestit mé de mànegas, botonada davant, que cuèrbe lo buste fins ai ancas: *Una vèsta de lana.* 2. (fam.) *Si pilhar una vèsta*: Perdre largament, durament. 3. (fam.) S'en faire una vèsta de cada jorn: S'abituair, si resignar.

vestala n.f. 1. (Antiqu. rom.) Preiressa de Vesta, que mantenia lo fuèc sacrat e èra constrencha à la castetat.

vestalias n.f. pl. (Antiqu.) Fèstas en onor de Vesta, que si debanàvon lo 7 de junh.

vestiari n.m. 1. Luèc dont si depàvon lu manteus, lu capeus, etc., dins d'unu establiments; luèc dont si méton de vestits. Sin.: **dressing-room**. 2. (Sobretot au pl.) Local que depende d'un estadi, d'una sala d'espòrts, de dança, d'una piscina, etc., dont lu esportius càmbion de vestits e si méton dins la tenguda vorguda. 3. Objèctes, vestits depauats au vestiari: *Recuperar lo sieu vestiari*.

vestibul(e) n.m. 1. Pèça ò corredor d'intrada dins una maion, d'un edifici, que dona accès ai escaliers, ai autri pèças. 2. (anat.) Cavitat, depression. ◇ *Vestibule auriculari*: Cavitat intèrna de l'aurelha.

vestibular(i), a (-ària) adj. (anat.) Relatiu à un vestibule (auriculari, vulvari ò bucal).

vesticion n.f. 1. Investidura (dins un eiretatge). 2. Vestidura.

vestidura n.f. Ceremònia de la presa d'abit à l'intrada dau noviciat dins una congregacion ò un òrdre religiós.

vestigi n.m. Marca, rèsta dau passat: *Lu vestigis dau Casteu de Niça*.

vestment n.m. Vestit.

vestimenta n.f. Lu vestits.

vestmentari, ària adj. Relatiu ai vestits.

vestir vt. (*verstissi*) Abilhar, curbir de vestits. ◆ **si vestir** v.pr. S'abilhar, si metre de vestits.

vestit n.m. 1. Tot cen que sièrve à curbir lo còrs uman per lo protegir, lo parar; pèça de l'abilhament. Var.: **vestment**. 2. (arald.) Pèça onorabla, formada per l'associacion de quatre triangles qu'ocúpon lu cantons de l'escut e que fa apareisse un grang lausange d'un esmalh diferent.

veston n.m. Vèsta crosada ò drecha que fa partida dau complet masculin.

vesuvianita n.f. (mineralogia) Idiocrasa.

veteran n.m. 1. Sordat qu'a acabat un lòng servici, qu'a participat à una guèrra, una campanha. 2. Persona qu'a practicat longtemps una profession, una activitat. 3. Esportiu qu'a despassat l'atge senior. 4. (Antiqu. rom.) Sordat que, après aver efectuat lo sieu servici, avia drech à divers avantatges.

veterança (-ància) n.f. (ist.) Estat de veteran.

veterinari, ària adj. e n. Relatiu à la medecina dei animaus. ◆ n. Persona diplomada qu'exercisse la medecina dei animaus.

vetivèr n.m. Planta cultivada en Índia e ai Antilhas per li sieu raïç, que s'en tira un parfum (Familha dei gramineas).

veto n.m. (latin) 1. (Antiqu. rom.) Formula que lu tribuns dau pòble emplegàvon per s'opauar à un decret dau senat. 2. Institucion per la quala una autoritat si pòu opauar à l'intrada en vigor d'una lèi. 3. Prerogativa autrejada ai cinc Estats membres permanents dau Conseu de seguretat dei Nacions Unidi, que li permete de s'opauar à tota question altra que la procedura: *Drech de veto*. 4. Oposicion, refut formal: *Metre lo sieu veto à una decision*.

vetuste, a adj. Vièlh, que lo temps a degalhat: *Una maion vetusta*.

vetustat n.f. Estat de cen qu'es vetuste.

veus, veu(v)a adj. e n. [*'vews*], [*'vewa*], [*'vewva*] Qu'a perdut la molher ò l'espós.

veuva n.f. Passeron african dau plumatge esquasi tot negre, recercat per lo metre en gàbia (Familha dei ploceïdats).

veuvatge n.m. 1. Estat d'un veus, d'una veuva. 2. *Assegurança veuvatge*: Sistema dau regimengeneral de la Seguretat sociala que vèrsa una allocacion ai veus ò ai veuvas, per un temps e sota condicion.

vexacion n.f. Accion, paraula ò situacion que vèxa.

vexador, airtz adj. Que vèxa, que causa una vexacion.

vexar vt. (*vèxi*) Contrariar, faire de pena à, tocar quauqu'un dins lo sieu amor-pròpri. ◆ **si vexar** v.pr. Èstre contrariat, tocat dins lo sieu amor-pròpri.

vexat, ada adj. Contrariat, tocat dins lo sieu amor-pròpri.

vexator, atritz adj. (lit.) Que causa una vexacion.

vexatòri, òria adj. Qu'a lo caractèr de la vexacion.

vexil(le) n.m. 1. (Antiqu. rom.) Estendard dei armadas romani. 2. (zool.) Cadun dei doi costat d'una pluma d'auceu.

vexillar(i), a (-ària) adj. Que si rapoarta ai estendards.

vexillari n.m. (Antiqu. rom.) Poarta-estendard.

vi pron. pers. compl. Equivalent de *vos*. ■ Segurament una forma frequenta, bessai per analogia de *mi, ti, si*, ò de l'italian *vi*, ma que vau mai laisser de caire.

via n.f. 1. Percors per anar d'un ponch à un autre; camin. ◇ Camin que la sauvatgina seguísse; odors que lascia sus lo sieu passatge. 2. Tota installacion que permete la circulacion dei personas e dei objèctes sus tèrra, sus l'aiga e dina l'ària: *Una via de comunicacion*. ◇ *Via publica*: Rota, camin, carriera qu'apartènon au domèni public e dubèrts à la circulacion generala (per op. à *via privada*). ◇ *Via sacrada*: Via procesionala que religa Atenas à Eleusis; en Grècia, via que menava à un grand santuari; à Roma, via trionfala que menava au Capitòli en passant per lo Fòrum; nom donat en lo 1916à la rota de Bar-le-Duc à Verdun, solet camin emplegable per aparar Verdun. 3. Partiment longitudinal de la cauçada quepermete la circulacion d'una fila de veïcules: *Una rota à tres vias*. 4. (anat.) Canal, organe, etc., que permete la circulacion d'un liquide, d'un gas, d'un influx nerviós; itinerari d'aquesto liquide, d'aquesto gas, etc. 5. Passatge, dubrtura: *Tractament per via bucala*. ◇ *Via d'aiga*: Esgarradura per la quala l'aiga envaísse una nau. 3. *Via ferrada*: Dobra linha de ralhs parallèles fixats sus de travèrsas. Escartament entre aquestu ralhs. 4. *Via ferrada* (it.): Itinerari adobat dins una paret rocoa, equipat mé d'elements metallics especifics destinats à facilitar la progression. 5. (autom.) Distança transversala entre li ròdas, sus un veïcule. 6. (tecn.) *Via d'una sèrra*: Larguessa d'un trach de sèrra, deuguda à l'inclinason dei

sieu dents. 7. *Via de boasc*: Unitat de volume que vau pauc ò pron doi estères. 8. Direccion seguida per rejónher una tòca; linha de comportament. ◇ *Èstre en boana via*: Èstre à mand de ben capitar. Sin.: **èstre ben endralhat**, **èstre en boan camin**. 9. Mejan emplegat per rejónher una tòca: *La via de la discussion*. ◇ (dr.) *Via de drech*: Biaís legal per si far rendre justícia. ◇ *Vias d'execucion*: Proceduras que perméon à un particulier d'obtenir la messa à execucion dei actes ò dei jutjaments que li reconoisson de drechs. ◇ *Via de fach*: Acte que produè un dam corporal; acte de violença; acte de l'Administracion que poarta dam ai drechs individuals (libertat, propietat). ◇ *Via de recors*: Accion en justícia que n'en dispaua lo plaidejaire per obtenir un novèl examèn de la sieu causa. 10 (fin.) *Vias e mejans*: Lista dei recèptas fiscals e non fiscals que la lèi de finanças dona. ◇ (quim.) *Via umida*: Operacion qu'emplega de solvents liquides (per op. à *via seca*). 11. Intermediari emplegat per rejónher una tòca: *Passar per la via ierarquia*. ◇ *Per via de consequença*: En consequença. ◆ pl. (lit.) Volontat divina que guida lo comportament dei òmes: Li vias dau Senhor son impenetrabli.

via prep. Per la via de, en passant per: *Un viatge à París, via Tolosa*.

via interj. Interjeccion per demandar à quauqu'un de partir.

viabilisar (-izar) vt. realisar lu travalhs de viabilitat sus un terren per bastir.

viabilitat n.f. (dau lat. *vita*) Aptituda à viure d'un organisme.

viabilitat n.f. 1. Boan estat d'un camin, d'una rota, que permete de li circular. 2. Lo tot dei travalhs d'adobament que si dévon realisar sus un terrèn avant tota construccion.

viable, a adj. (dau lat. *vita*) 1. Que pòu viure: *Un enfant viable*. 2. Que pòu capitar, durar: *Un projècte viable*.

viable, a adj. Apte à la circulacion dei veïcules: Una rota viabla. Sin.: **carroçabla**.

viaducte n.m. Poant de granda longuessa, generalament mé totplen d'arcas ò suspendut, que permete de passar una valada en tren ò m'un veïcule automobile: *Lo viaducte de Milhau*.

viatge n.m. 1. Accion de viatjar, d'anar ò d'èstre transportat dins un autre luèc; itinerari ensinda fach: *Un viatge en veitura*. 2. Accion d'anar dins un luèc luènh ò à l'estrangier; sojorn ensinda fach. 3. Desplaçament, en particulier per transportar quauqua ren: *Faire sant Miquèu en tres viatges*. 4. Oscillacion verticala d'un aisseu per rapoart à l'encastre, deuguda à la flexibilitat de la suspension; amplituda maximala dau desplaçament correspondent.

viatgier, a adj. *Renda viatgiera*: Revengut que s'en gaudisse tota la vida. Sin.: **vitalici**.

viatgier n.m. Renda viatgiera. ◇ *En viatgier*: En escambi d'una renda viatgiera. Sin.: **vitalici**.

vianda n.f. Provisions alimentari.

viatgista n. Persona ò empresa que prepaua de viatges à pretzfach. Sin.: **torn-operator**.

viatic n.m. 1. Sòus, provisions que si dónon per faire un viatge. 2. (lit.) Sostèn, atots, mejan d'arribar à quauqua ren. 3. (liturgia) Sacrament de l'eucaristia administrat à un cristian en perill de moart. Var.: **viàtico** (it.).

viàtico n.m. (it.) Viatic.

viatjaire, airtz n. 1. Persona que viatja. Var.: viatjator. 2. *Viatjaire de comèrci*: Persona que viatja per lu interès d'una maion de comèrci.

viatjaire-quilomètre n. Unitat de mesura que correspoande au transpoart d'un viatjaire sus una distança d'un quilomètre.

viatjar vi. (*viatgi*) 1. Partir alhors, faire un viatge. 2. Faire un percors (d'un biaís determinat): *Viatjar en classa affaires*. 3. Èstre transportat, en parlant de cauas, de bèstias.

viatjator, tritz n. Viatjaire.

vibelin n.m. Gibelin.

vibòrd n.m. (mar.) Partida de la muralha d'una nau dont son lu galhards.

vibracion n.f. 1. Movement d'oscillacion rapide: *Li vibracions d'una coarda*. ◇ (fis.) Movement periodic d'un sistema material à l'entorn de la sieu posicion d'equilibri. 2. Trepidacion, movement d'un ritme rapide: *Li vibracions d'un motor*. 3. Modulacion d'un son: *Vibracion de la votz*.

vibrador n.m. Dispositiu electromagnetic que vibra sota l'accion d'un corrent, lo mai sovent destinat à servir d'avertissèire acostic.

vibrafòne n.m. Instrument de música que sembla lo xilofòne, ma compauat d'una seria de lamas d'acier percutadi e de tubes que provòcon un vibrato.

vibrafonista n. Persona que fa de música m'un vibrafòne.

vibrança (-ància) n.f. Cen qu'es vibrant, cen que fa vibrar. Correspoande en fotografia à l'amplificacion (ò non) dei colors li plus pauc saturadi.

vibrant, a adj. 1. Que vibra: *Lama vibranta*. 2. Que provòca una emocion: *Una charradissa vibranta*.

vibranta adj. e n.f. (fon.) Consonanta articulada en faguent vibrar la lenga ò la nioleta, coma [l] e [r].

vibrar vi. 1. Èstre sotamés à una seria d'oscillacions, à de vibracions. 2. Èstre tocat, sentir una emocion. 3. Tradurre una intensitat d'emocion: *La sieu votz vibrava de ràbia*. ◆ vt. Efectuar la vibracion dau betum.

vibrat, ada adj. Qu'a subit un vibratge per lo rendre omogeneu: *Betum vibrat*:

vibratge n.m. Transmission à un còrs de còups multiples e à intervals corts: *Vibratge dau betum*.

vibratil(e), a adj. (biol.) Susceptible de vibrar. ◇ *Cilh vibratile*: Cadun dei organits filamentós que lo sieu ensèm assegurava lo desplaçament de divèrs protozoaris (paramecia), lo corrent d'aiga nutritiu dei mollusc lamelibranques, l'expulsion de particulas solidi dins la traquea-artèria de l'òme, etc.

vibrato n.m. (it.) (mús.) Ondulacion leugiera dau son producha sus lu instruments de música ò mé la votz.

vibrator n.m. Dispositiu electromecanic que vibra sota l'efecte d'un corrent, lo mai sovent destinat à servir d'avertissèire acotic.

vibratòri, òria adj. 1. Relatiu ai vibracions. 2. *Sens vibratòri*: Aptituda à percebre li vibracions dau supoart, dins divèrs animaues (narbon, pic, etc.).

vibre n.m. 1. Mamifèr rosegaire dei patas posteriori paumadi. 2. (vièlh) Capeu d'òme en pèu de castòr. 3. Pèu de castòr. Sin.: **castòr**.

vibrion n.m. Bacille mobile dau còrs incurvat.

vibrionar vi. (fam.) S'activar d'un caire e de l'autre.

vibriòsi n.f. Malautia bacteriana, qu'afècta en particulier lu peis e divèrs crustaceus.

vibrissa n.f. 1. Pel situat au dedintre dei nharras de l'òme. 2. Pel tactile de divèrs mamifèrs (Li vibrissas fórmon lu "bafis" dei carnivòres e dei rosegaire). 3. Pluma filifòrma dei auceus.

vibrografe n.m. Aparelh de contraròtle que sièrve à mesurer lu escarts de foncionament dei morelòris.

vibromassaire n.m. Aparelh electric que produet de massatges vibratòris.

vibromotlaira n.f. Màquina de fabricacion en seria d'elements de betum, que comprèn un sistema de motlatge e desmotlatge, e un vibrators ò de vibrators.

vibropondèira n.f. Pichina màquina de fabricacion de betum que si pòu desplaçar manualament.

vicari n.m. Prèire qu'exercisse lo sieu ministèri dins una parròquia sota la dependença d'un curat. ◇ *Vicari apostolic*: Evesque encargat de l'administracion d'un país de mission que non es encara establìt en diocèsi. ◇ *Vicari episcopal*: Prèire assistent de l'evesque per de questions pastorali dins un sector determinat. ◇ *Vicari general*: Prèire assistent de l'evesque per l'administracion d'un diocèsi. ◇ *Vicari de Jèsus-Crist*: Lo papa.

vicaria n.f. Carga e renda de vicari.

vicarial, a adj. Relatiu au vicari. Var.: **vicariau**.

vicariança (-ància) n.f. (med.) Suplença foncionala d'un organe per un autre.

vicariant, a adj. (biol.) Si di d'una espècia animala ò, mai sovent, vegetala, que n'en pòu remplaçar una altra dins una associacion. 2. Si di d'un organe que, per lo sieu foncionament pròpri, pòu èstre un remèdi à l'insufisença d'un autre organe.

vicariat n.m. Foncions d'un vicari.

vicariau, ala adj. Vicarial.

vice-amiral n.m. Oficier general de la marina.

vice-amirautat n.f. Carga, grade de vice-amiral.

vicecampion, a n. Segond d'un campionat, dins un esport ò un juèc.

vicecancelier, a n. 1. Suplent dau Cancelier federal d'Alemanha. 2. Suplent dau cap de govèrn d'Àustria. 3. Cadun dei doi adjonchs dau cancelier de la Confederacion elvetica.

viceconsolat n.m. Foncion de vice-cònsol; lu sieus bureus.

vicecònsol n.m. Persona qu'ajuda un cònsol ò que n'a la foncion dins lu país dont non li a de cònsol.

vicedecàn n.m. Adjonch dau decan.

vicegerença (-éncia) n.f. Carga, foncion d'un vicegerent.

vicegerent, a n. Persona qu'ajuda un gerent.

vicelegat n.m. Adjonch dau legat.

vicelegacion n.f. Dignitat, foncion dau vice-legat.

vicepresidença (-éncia) n.f. Dignitat, foncion dau vice-president.

vicepresident, a n. Persona encargada de segondar e, eventualament, de remplaçar lo president (d'una societat, d'un Estat).

vicerector, vicerecritz n. Adjonch, adjoncha d'un rector, d'una recritz.

vicèrèi n.m. Gouvernaire d'un reiuame ò d'una granda província que depende d'un Estat monarchic.

vicereiautat n.f. Foncion de vice-rèi; país sota l'autoritat d'un vice-rèi.

vice-versa loc. adv. Reciproquement, inversament.

vici n.m. 1. (lit.) Disposicion naturala à faire lo mau, à agir còtra la morala. ◇ (fam.) *Aver de vici*: Èstre furbo. 2. Atirança particuliera per quauqua ren, deca que non s'en pòu desbarrassar facilament (juèc, alcòl, dròga, etc.). 3. Imperfeccion, deca dins l'estat de quauqu'un ò de quauqua ren. ◇ *Vici de contruccion*: deca d'un bastiment ò d'una autre obratge, deuguda à la seiue construccion. ◇ *Vici escondut*: Problema qu'un vendèire esconde au crompaire, e que pòu menar à l'anullacion de la venda e au pagament d'una indemnitat. 4. (dr.) *Vici de forma, vici de procedura*: Deca que rende nul un acte juridic, una procedura, quora una dei formalitats legali ò mau complida. ◇ *Vici de consentiment*: Alteracion dau consentiment que resulta d'una error, d'una violença, etc., que pòu menar à l'anullacion de l'acte que n'es macat.

viciable, a adj. Que pòu èstre viciat.

vicier vt. (*vici*, classic *vicii*) 1. (lit.) Corrompre, degalhar la puretat de: *Vicier l'ària*. 2. (dr.) Alterar d'una deca que rende nul (un acte, una procedura).

viciat, ada adj. Impur, brutat: *L'ària de maion es viciada*.

vicinal, a adj. Si di d'un camin que religa de vilatges entre elu. Var.: **vicinau**.

vicinalitat n.f. 1. Qualitat d'un camin vicinal. 2. Lo tot dei camins vicinals.

vicinau, ala, adj. Vicinal.

viciós, oa adj. e n. 1. Qu'a de gusts pervèrs (en particuliers d'un ponch de vista sexual). 2. Qu'a de gusts, de biais de faire estranhs, bizarres. ◆ adj. 1. Marcat per lo vici (en particulier sus lo plan sexual). 2. Fach embé furbícia, per enganar, per sosprendre: *Mandar un balon viciós, pauar una question vicioa*. 3. Que compoarta una deca, una imperfeccion. 4. Reborsier: *Un muu viciós*.

viciosament adv. D'un biais viciós, embé vici.

vicissitud(a) n.f. Eveniment urós ò malurós qu'afècta la vida umana; espec., eveniment malurós: *Li vicissitudas de la vida*. Sin.: **auvari**.

victima n.f. 1. Persona tuada ò ferida (dins una guèrra, un atemptat, una agression, un accident, etc.). 2. Persona ò grope que sofrisse de l'ostilitat de quauqu'un, dei sieus actes pròpris, dei eveniments. 3. Creatura viventa ofèrta en sacrifici à una divinitat.

victimari, ària adj. Si di dau comportament d'una persona ò d'un grope que s'estímon victimas de la societá e n'aspéron reparacion.

victimari n.m. Dins un sacrifici à una divinitat, prèire encargat de picar la victima.

victimisacion (-izacion) n.f. Accion de victimisar; fach de si victimisar.

victimisar (-izar) vt. Considerar, designar quauqu'un coma victima. ◆ **si victimisar** v.pr. Si considerar coma victima, si faire passar per la victima.

victimologia n.f. Branca de la criminologia que s'interessa à la personalitat dei victimas de crimis ò de delictes, au sieu estatut psicosocial.

victòria n.f. 1. Eissida favorabla d'una batalha, d'una guèrra. 2. Succès remportat dins una lucha, una competicion. ◇ *Cridar victòria*: Anonciar trionfalament un succès, s'en glorificar.

victòria n.f. Veitura ipomobila descubèrta, mé quatre ròdas.

victòria n.m. Ninfèacea que li sieu fuèlhas fan fins à 2 m de diamètre.

victorian, a adj. Relatiu à la regina Victòria de Grand Bretanha, au sieu temps.

victoriós, oa adj. 1. Qu'a remportat la victòria: *Armada victoriosa*. 2. Que manifèsta l'orguèlh dau succès obtengut: *Aver una ària victoriosa*.

victoriosament adv. D'un biais victoriós.

victualhas n.f. pl. Provisions alimentari.

vida n.f. 1. Lo tot dei fenomènes (nutricion, assimilacion, creissença, reproduccion, etc.) comuns ai èstres organisats e que constituïsson lo sieu mòde d'activitat pròpri, de la naissença fins à la moart. 2. Fach de viure, d'existir, existènça umana (per rapoart à la moart). ◇ *Deure la vida* à: Èstre estat sauvat per (una persona quauqua ren, un eveniment). ◇ *Donar la vida* à: Metre au monde. ◇ *Rendre la vida* à: Ranimar; rassegar, rendre l'espèr à. ◇ (relig.) *Vida etèrna*: Bonur etèrne dei elets après la moart. 3. Envanc, vitalitat manifestats dins toi lu comportaments. 4. Existènça umana considerada dins la durada; lo tot dei eveniments que si debànon dins aquesta exeissença: *Una vida lòngra*. ◇ *Tornar faire la sieu vida*: Tornar organizar la sieu existènça sus de basas novèli e, en particulier, si tornar maridar. ◇ *Per la vida*: Per tot lo temps que rèsta à viure. ◇ *À la vida, à la moart*: Per totjorn, quali que sígon li circonstanças. ◇ *Jamai de la vida*: Nullament, en minga cas. 5. Biais de viure pròpri à quauqu'un ò à un grope: *Menar una vide simpla*. ◇ *Non es una vida*: Es una situacion insupportabla. 6. Lo tot dei activitats de quauqu'un dins un camp especific: *A una vida sociala agitada*. 7. Lo tot dei mejans materials (aliments, sòus,

etc.) necessaris per assegurar l'existènça de quauqu'un: *La vida es totjorn mai cara, ganhar ben la sieu vida*. 8. Condicion umana, monde dei umans: *Conóisser la vida*. 9. Biografia, istòria de quauqu'un: *Li vidas dei trobadors*. 10. Movement, dinamisme, vitalitat que caracteríson una òbra anímon un luèc: *Un estile plen de vida*. 11. Lo tot dei activitats, de la produccion d'un país, d'un grope dins un camp donat: *La vida politica occitana*. 12. Existènça, dins lo temps, dei cauas sotamessi à una evolucion, à una alteracion: *La vida dei estelas, la vida d'una lenga, una aisina en fin de vida*.

vidam n.m. (ist.) À l'Atge Mejan, representant d'una abadia ò d'un evescat quèra encargat de l'administracion dei afaires temporals.

vidamia n.f. (ist.) 1. Carga de vidam. 2. Tèrra d'un vidam.

videasta n. Realisator de films en vidèu.

videla n.f. 1. (mar.) Reparacion dins una vela esgarrada au mejan d'un ponch qu'avesina lu doi bòrds de l'esgarradura. 2. Aisina de pastissier ò de confisaire per levar lo merilhon dei fruchs.

vidèu adj. inv. Si di de l'ensèm dei tecnicas relatiu à la formacion, l'enregistrament, lo tractament ò la transmission d'imatges ò de senhals de tipe television. ◇ *Sistema vidèu*: Sistema que permete la transmission dei imatges e dau son. ◇ *Juèc vidèu*: Juèc qu'emplega un ecran de visualisacion e una comanda electronica. ◆ n.f. 1. Lo tot dei tecnicas vidèu. 2. Film, emission virats en vidèu.

videoanimacion n.f. Utilisacion dei mejans audiovisuals dins li tecnicas d'informacion e d'animacion.

videoart n.m. Forma d'art fondada sobre la produccion d'imatges electronics.

videoartista n. Artista que practica lo videoart.

videobús n.m. 1. Veïcule provedit d'un equipament d'aparelhs vidèu. Sin.: **car vidèu**. 2. Sistema de visualisacion destinat à informar lu usanciers de la posicion dei autobús sus la sieu linha e de la durada probabla de temps d'aspèra.

videocaisseta n.f. Caisseta que contèn una benda magnetica que permete l'enregistrament e la reproduccion à volontat d'un programa de television ò d'un film vidèu.

videocarta n.f. Carta perforada que servia de supoart à un videograma.

videoclip n.m. Clip.

videoclub n.m. Botiga que vende ò fita de videocassetas enregistradi.

videocomunicacion n.f. Comunicacion fondada sobre la transmission d'imatges televisuali.

videoconferença (-éncia) n.f. Visioconferença.

videodisc n.m. Disc sus lo quau son enregistrats de programas audiovisuals que si poàdon veïre sus un ecran (televisor, computador). Sin.: **disc vidèu**.

videofil(e), a adj. en. Amator de vidèu.

videofòne n.m. Visiofòne.

videofonia n.f. Visiofonia.

videofrequeça (-éncia) n.f. Frequeça qu'apartèn à la benda dei frequeças que contèn li compauantas espectrali d'un senhal d'imatge en television.

videografia n.f. 1. Procediment de telecomunicacion que pemete la visualisacion d'imatges alfanumerics e grafics sus un ecran. ◇ *Videografia difusada*: Teletèxto. ◇ *Videografia interactiva*: Videotèx. 2. Edicion de programas audiovisuals.

videografic, a adj. Relatiu à la videografia.

videograma n.m. Tot supoart que pemete l'enregistrament, la conservacion e la reproduccion d'un programa audiovisual; aquesto programa. Sin.: **videodisc, videocaisseta**.

videojuèc n.m. Juèc qu'a mestier per foncionar d'un dispositiu informatic, dins lo quau lo jugaire agisse sobre un environament virtual.

videolector n.m. Aparelh de lectura de videodiscs.

videomatica n.f. Lo tot dei technicas e dei servicis que repàon sus l'usatge conjonch dei mejans audiovisuals, optoelectronics e informatiqcs.

videoprojection n.f. Projeccion d'un imatge de television sus un grand ecran dau tipe cinéma.

videoprojector n.m. Aparelh de videoprojection.

videoproteccion n.f. Videosusvelhança.

videoscòpi n.m. Aparelh que pemete l'observacion d'imatges per generacion e tractament apropiats dei senhals formats per la succession dei impulsions electriqui que correspoàdon ai variacions de luminança dei ponchs d'un imatge.

videosurvelhança n.f. Videosusvelhança.

videosusvelhança n.f. Susvelhança à distança au mejan de càmeras e de mejans de comunicacion. Var.: **videosurvelhança**. Sin.: **videoproteccion**.

videoteca n.f. 1. Luèc ò mòble dont son entrepauadi de videocaissetas; colleccion constituïda d'aquesti videocaissetas, etc. 2. Luèc dont son conservats, repertoriats e archivats de documents videografics; colleccion d'aquestu documents.

videotelefòne n.m. Telefòne qu'assòcia una television e que pemete ai correspondents de si vèire dau temps que si pàrlon.

videotelefonìa n.f. Telefonìa qu'emplega un videotelefòne.

videoterapia n.f. (psicol.) Tecnica de tractament dau grope e de la familha qu'emplega de mejans vidèo.

videotèx n.m. Videografia dins la quala la transmission dei demandas d'informacions dei usanciers e dei respoastas fornidi es assegurada per una ret de telecomunicacions, en particulier la ret telefonica. Sin.: **videografia interactiva**.

videotransmission n.f. 1. Transmission d'imatges e de sons per li rets de telecomunicacions ò de teledifusion hertzians, ò per de satellits. 2. Retransmission que pemete de presentar, sus grand ecran, en sala publica e en dirècte, de programas televisats per telecomunicacion; spectacle retransmés per videotransmission.

vidicon n.m. Tube analisaire d'imatges de television qu'emplega la fotoconductivitat.

vidimar vt. Confrontar; confirmar per un vidimus.

vidimus n.m. (dr.) Atestacion que comença per lo mòt latin *vidimus* («avèm vist»), que certifica qu'un acte es estat collacionat e trovat confòrme à l'original.

vièch n.m. (pop.) Sèxe masculin. Sin.: **bícol**.

viecha n.f. Passeron de la coa blanca à la basa, insectivòre (Familha dei turdidats).

viela n.f. 1. Viòla. 2. Tot instrument de música dei coardas fretadi per un arquet ò una ròda, quali que s'igon la sieu forma e lo nombre dei sieu coardas.

vièlh, a adj. e n. 1. Avançat en atge: *Un vièlh òme, un vièlh*. ◇ *Si faire vièlh*: Vielhir. ◇ Lu vièlhs: Li personas d'un atge; lu ancians; lu antenats. 2. (fam.) *Mon vièlh, ma vièlha*: Tèrme d'amistat. ◆ adj. 1. Qu'a lu caractèrs dau vielhum. ◇ *Lu vièlhs jorns*: La vielhessa. 2. Qu'existisse despí longtemps, que dura: *Una vièlha istòria*. 3. Qu'es despí longtemps dins un tal estat, un tau mestier, etc.: *Un vièlh sordat*. 4. Qu'a totplen servit; frust: *Un vièlh manteu*.

vièlh n.m. 1. Cen qu'es ancian: *Crompar de vièlh*. 2. (fam.) *Pilhar un còup de vièlh*: Vielhir brusquement.

vielhanchon, a adj. Vièlh, qu'es passat de mòda. Sin.: **vielhòt**.

vielharia n.f. 1. Obècte ancian, frust e passat de mòda. Sin.: **vielhesc**. 2. Idea tròup sovent audida, concepcion desp passada, òbra qu'a plus d'interès.

vielhes(s)a n.f. 1. Darrier periòde de la vida normala, caracterisada per un ralentiment dei foncions; fach d'èstre vièlh. Var.: **vielhitge, vielhum**. 2. *Asssegurança vielhessa*: Branca de la Seguretad sociala qu'assegura lo versament dei prestacions ai personas retiradi de la vida ativa après en rason dau sieu atge; aqueta prestacion. 2. Grand atge de quauqua ren: *La vielhessa d'un vin*.

vielhesc n.m. Vielharia, ensèms de vielharias: *Sente lo vielhesc*.

vielhiment n.m. 1. Fach de venir vièlh, lo tot dei fenomènes que màrcon l'evolucion d'un organisme vivent vèrs la moart. 2. Estat de cen que vielhisce. ◇ Fach per un grope de vèire lo sieu atge mejan aumentar progressivament: *Lo vielhiment de la populacion*. 3. Accion de vielhir (quauqua ren, quauqu'un). ◇ (metall.) Maduracion. 4. Fach de passar de mòda, de plus correspoandre ai besonhs d'una epòca: *Lo vielhiment d'una doctrina*. Var.: **envielhiment**.

vielhir vi. (*vielhissi*) vi. 1. Avançar en atge. ◇ Perdre la sieu foarça, la sieu vitalitat, l'aparença de la joinessa en pilhant d'atge. 2. S'afeblir en rason de la durada; començar à passar de mòde, d'usatge: *La mòda vielhisce, aqueu mòt a vielhit*. 3. Obtenir de qualitats particulieri per la conservacion (alcòls, vins, fromais, carns fumadi). Var.: **envielhir**. ◆ vt. 1. Faire paréisser mai vièlh: *Aqueu capeu ti vielhisce*. 2. Alassar, afeblir coma sota l'efècte de l'atge: *Lu crucis vielhisson l'òme*. Var.: **envielhir**. ◆ **si vielhir** v.pr. Si far paréisser mai vièlh; si dire mai vièlh que la realitat.

vielhissent, a adj. Que vielhisse, que comença à èstre vièlh.

vielhit, ida adj. 1. Que poarta li marcas

vielhitge n.m. Vielhum, vielhessa.

vielhon n.m. (affectiu) Brave vièlh.

vielhòt, a adj. Vièlh, qu'es passat de mòda. Sin.: **vielhanchon**.

vielhum n.m. Vielhessa.

vierge adj. 1. Si di d'una persona qu'a jamai augut de relacions sexuali. 2. Si di d'un luèc dont l'èstre uman es jamai anat, de quauqua ren qu'es intacte, qu'a jamai servit: *La seuva vierge, una pàgina vierge*. ◇ *Òli vierge*: Obtenguda per pression à frèi de granas ò de fruchs oleaginós e que si pòu emplegar directament. ◇ (lit.) *Vierge de*: Sensa traça de.

vierge n.f. 1. Filha vierge. Sin.: **piucela**. 2. *La Santa Vierge, la Vierge, la Vierge Maria*: La maire de Jèsus. 3. *La Vierge*: Constellacion e signe dau Zodiac. ◇ Una vierge: *Una persona naissuda sota aquesto signe*.

vièsta n.f. Placenta.

vietnamian, a adj. e n. Dau Vietnam. ◆ n.m. Lengua parlada principalament au Vietnam, que s'escriu m'un alfabet latin.

vigaria n.f. Foncion de viguier.

vigesimal, a adj. (mat.) Que pertòca la basa vint: *Sistema vigesimal*. Var.: **vigesimau**.

vigesimau, ala adj. Vigesimal.

vigia n.f. (mar.) 1. Òme de velha plaçat en observacion à bòrd d'una nau. 2. Susvelhança ensinda exercida.

vigil(e), a adj. (med.) Que si produe à l'estat de velha.

vigil(e) n.m. 1. (ist.) Dins la Roma antica, membre dei coòrtas encargadi de combatre lu incendis e de velhar, la nuèch, à la seguretat de la vila. 2. Persona encargada de la susvelhança dei locals administratius, universitaris, industrials, etc.

vigilança (ància) n.f. 1. Susvelhança atentiva e sostenguda. 2. (fisiol.) Estat fisiologic de l'organisme que reçaup d'estimulacions e li respoande.

vigilant, a adj. Atentiu, plen de vigilança.

vigilantament adv. Embé vigilança.

vigília n.f. 1. Velha. 2. (relig. cat.) Jorn que precedisse e prepara una fèsta religioa importanta.

vigueressa n.f. Frema dau viguier.

vigonha n.f. 1. Pichin lama dei Andas, dau pel lanós. 2. Teissut fin fach embé lo pel d'aquest animau.

vigor n.f. 1. *Foarça fisica*: La vigor de la joinessa. 2. Energia fisica ò morala mé la quala si fa quauqua ren: *Agir embé vigor*. 3. Fermetat, potença, manifestada per la pensada, l'estile, etc.: *La vigor d'un discors*. 4. *En vigor*: En usatge, en aplicacion: *La lèi en vigor*.

vigoria n.f. Coratge, vigor. ◇ *Faire vigoria*: Encoratjar. ◇ *Si faire vigoria*: Pilhar coratge.

vigorisar (-izar) vt. Donar de vigor à. Sin.: **vitalisar**.

vigorós, oa adj. 1. Qu'es plen de santat, qu'a de vigor, d'energia, de foarça: *Un enfant vigorós*. 2. Qu'es fach, aplicat, executat embé vigor; energic. 3. Que manifèsta de determinacion, de fermetat: *De mesuras vigoroï*.

vigorosament adv. Embé vigor.

viguier n.m. 1. En país occitan, jutge que rendia la justícia en nom dau comte ò dau rèi, denant dau 1789. 2. Magistrat e cap militari d'Andorra.

vigueria n.f. Vigaria.

viking adj. Relatiu ai Vikings.

vil, a adj. 1. Mespresable. 2. À *vil prètz*: Foarça boan mercat.

vila n.f. 1. Aglomeracion relativament importanta. Sin.: **ciutat**. ◇ *En vila*: Dins una vila, per op. à *en campanha*. ◇ *Vila dubèrta*: En temps de guèrra, vila que non es aparada. 2. Populacion, abitants d'una vila: *Tota la vila n'en parla*. 3. Vida que si mena en vila: *Preferir la campanha à la vila*.

vilament adv. D'un biais vil.

vilan, a adj. 1. Qu'es laid, desagradu à vèire. 2. Grossier.

vilan n.m. (feud.) 1. Paisan liure, per op. au *sèrv*. 2. Vilatgés, per op. au *borgés*. 3. Roturier, per op. au *nòble*.

vilanalha n.f. Canalha.

vilanament adv. D'un biais vilan, contrari ai lèis de la beutat, de la morala, etc.

vilandrés, esa n. Ciutadin.

vilaneta n.f. (mús.) 1. Composicion polifonica de caractèr populari, originària de Nàpols, en vòga ai s. XVⁿ e XVIⁿ. 2. Cançon pastorala e populària, sota forma d'un poema de la forma fixa compuat d'un nombre impar de tercets e acabat per un quaten.

vilania n.f. 1. Accion bassa e vila; caponitge, bassessa. 2. Cloaca (2).

vilar n.m. Casatge.

vilassa n.f. (pej.) Granda vila.

vilatge n.m. 1. Gropament d'abitacions permanenti que lu sieus abitants, à la basa, son en majoritat engatjats dins lo sector agricòla. 2. Lo tot dei abitants d'una tala localitat. 3. Ensèm organisat d'estructuras d'acuèlh, per li vacances, una manifestacion esportiva, etc.: *Lo vilatge olimpic*. ◇ *Vilatge de tela*: Terren per campejar.

vilatgenc, a adj. Relatiu à un vilatge; pròpri au vilatge, ai vilatgés.

vilatgés, esa n. Que viu dins un vilatge. Var.: **vilatjòt**.

vilatjon n.m. Pichin vilatge.

vilatjòt n.m. Que viu dins un vilatge. Var.: **vilatgés**.

vilipendiar vt. (*vilipendi*, classic *vilipèndii*) (lit.) tractar quauqu'un, quauqua ren, emba totplen de mesprètz.

villa n.f. 1. Maion d'abitacion ò de villejatura, generalament granda e provedida d'un jardin. (Antiqu.) Tenement rural ò rica demòra de villegiatura à Roma e en Gàllia romana.

villejatura n.f. 1. Sojorn en campanha, en riba de mar, etc.,

villós, oa adj. Cubèrt de pels lòngs e espés.

villositat n.f. 1. Estat d'una susfàcia veluda; lo tot dei pels que recuèrbon aquesta susfàcia. 2. (anat.) Caduna dei salhidas filifòrmas que tapisson interiorament l'intestin greule e d'autri cavitats.

vilòta n.f. Pichina vila.

viltat n.f. Caractèr vil.

vimana nm. En arquitectura indiana medievala, torre santuari piramidala. Grafia sabenta: **vimāna**.

vin n.m. 1. Bevenda fermentada à partir de raïm: *Vin blanc*, *vin roge*. ◇ *Vin cuèch*: Vin que vèn d'un most concentrat à caud. ◇ *Vin most*: Vin qu'a subit una segonda fermentacion. ◇ *Vin noueu*: Vin de l'annada, comercialisat rapidament après la vinificacion. ◇ *Vin de país*: Vin de boana qualitat, ma que non a una apelacion d'origina. ◇ *Vin d'onor*: Pichina ceremònia ofèrta li municipalitats, li societats, etc., dins la quala si pòu beure (vin, aperitiu, etc.) en onor de quauqu'un ò per festejar quauqua ren. ◇ *Metre d'aiga dins lo sieu vin*: Si radocir, si moderar. 2. Suc d'origina vegetala que lo sieu sucre es transformat parcialament ò totalament per fermentacion: *Vin de ris*. ◇ *Vin de portegal, de limon, de romaniu*: Bevenda obtenguda per maceracion de portegal, de limon ò de romaniu dins de vin. 3. (med.) *Taca de vin*: Angiòma plan.

vína n.f. Citara indiana mé quatre coardas, provedida de doi coassas coma resonators. Grafia sabenta: **vinā**.

vinachier, a n. Persona que vende de vin.

vinachiera n.f. Dorca per lo vin: «De li sieu vinachieras, avale-li lo vin» (Rancher).

vinada n.f. Branca que poarta de fruchs dins la talha de la vinha.

vinagrar vt. Vinaigrar.

vinagraria n.f. Vinaigraria.

vinagrat, ada adj. Vinaigrar.

vinagre n.m. Vinaigre.

vinagreta n.f. Vinaigreta.

vinagrier n.m. Vinaigrier.

vinaigrar vt. Condir mé de vinaigre. Var.: **vinagrar**.

vinaigraria n.f. 1. Usina ò atalhier dont si fa de vinaigre. 2. Industria dau vinaigre. Var.: **vinagraria**.

vinaigrat, ada adj. Condit mé de vinaigre. Var.: **vinagrat**.

vinaigre n.m. Produch constiuït aigoa rica en acide acetic, que resulta d'una fermentacion dau vin ò d'un autre liquide alcolisat, emplegat coma condiment. Var.: **vinagre**.

vinaigreta n.f. 1. Saussa frèia que si prepara mé de vinaigre, d'òli e d'autri condiments, per acompanyar li saladas e li cruditats. 2. Ancian veïcule mé doi ròdas, mena de cadiera à portaire. Var.: **vinagreta**.

vinaigrier n.m. 1. Persona que fabrica ò vende de vinaigre. 2. Recipient que sièrve à la fabricacion domestica dau vinaigre. 3. Dorca per lo vinaigre. Var.: **vinagrier**.

vinar vt. Addicionar d'alcol de vins, de mosts, per aumentar lo sieu gra alcolic.

vinàri, ària adj. Relatiu au vin: *Vaissèla vinària*.

vinassa n.f. 1. (fam.) Vin de marrida qualitat. 2. Sobra de la destillacion dei vins fermentats, que s'emplega coma engrais ò per l'alimentacion dau bestiari.

vinassós, oa adj. Vinós.

vinatge n.m. Accion de vinar (un vin, un alcòl).

vinblastina n.f. Alcaloïde antimitotic extrach de la pervanca ròsa.

vincamina n.f. Alcaloïde vasodilatator de la pervanca, emplegat per milhorar l'oxigenacion dau cerveu en cas d'insufisença circulatòria cerebrala.

víncer vt. e vi. Vèncer.

víncita n.f. (it.) Victòria.

vincitor, tritz adj. e n. Vencedor, venceiritz.

vincristina n.f. Alcaloïde de la pervanca emplegat en particular à l'estat de sulfat dins lo tractament dei leucemias agudi.

vindicativament adv. D'un biais vindicatiu.

vindicatiu, iva adj. e n. Que li agrada de si venjar: *Caractèr vindicatiu*. ◆ adj. Que lo desir de venjança l'anima: *De prepaus vindicatus*.

vindicta n.f. (lit.) Punicion dei crimis. ◇ *Vindicta publica, populària*: Perseguida d'un crimi en nom de la societat.

vineta n.f. Piqueta.

vinha n.f. 1. Aubrilhon cultivat per lo sieu fruch sucrat, lo raïm, que la fermentacion dau sieu suc dona lo vin. ◇ *Vinha vierge*: Aubrilhon ornamental, que s'estaca à de susfàcias lisqui per de viròlas que fan ventosa. 2. Terren plantat de vinhas cultivadi; vinhal: *Es anat trabalhar dins la sieu vinha*. ◇ *Pèrsegue de vinha*: Pèrsegue roge que provèn, à l'origina, intercalats entre lu pens de vinha, que produón au moment dei vendèmias.

vinhairon, a n. Persona que cultiva la vinha, fa de vin. Sin.: **vinholant**.

vinhairon, a adj. Relatiu à la vinha, au vinhairon.

vinhal n.m. 1. Territòri plantat de vinhas; aquesti vinhas. 2. Lo tot dei vinhas d'una region, d'un país. Var.: **vinhau**. Sin.: **vinharés, vinhareda, vinhier**.

vinhareda n.f. Vinharés.

vinharés n.m. Vinhal.

vinhassa n.f. Marrida vinha.

vinhau n.m. Vinhal.

vinhauròu n.m. Vinhairon.

vinheta n.f. 1. Pichina vinha. 2. Pichin motiu ornamental, pichina illustracion d'un tèxto, d'un libre. 2. Pichina etiqueta, que poarta lo sageu de l'Estat, que sièrve à atestar lo pagament de divèrs drechs (per ex. la taxa sus li automobilas). 3. Sageu estacat à d'especialitats farmaceutiqui, que l'assegurat social devia pegar sus lo sieu fuèlh de malautia per èstre remborsat.

vinhetadura n.f. Orladura de rams de vinha qu'ornava de miniaturas, de pèças de dauraria.

vinhetar vt. En fotografia, produrre de vinhetatge.

vinhetatge n.m. (fotografia) Deca d'un material de presa de vistas ò de projeccion qu'a per efècte d'escurcir lu angles e lu bòrds dei imatges.

vinhetista n. Persona que dessenha de vinhetas, en particular per lu libres.

vinhier n.m. Vinhal.

vinhier, a adj. Viticòla.

vinholant, a n. Vinhairon.

vinic, a adj. Que vèn dau vin.

vinicòla adj. Relatiu à la viticultura.

vinicultura n.f. Ensèm dei activitats d'elaboracion, de conservacion, de condicionament e de comèrci dau vin.

vinifèr, a adj. Que produe de vin: *Un terrèn vinifèr.*

vinificacion n.f. Transformacion dau raïm ò dau suc de raïm en vin; lo tot dei tecnicas messi en òbra per faire aquesta transformacion.

vinificar vt. (*vinifiqui*) Operar la vinificacion de.

vinil n.m. 1. Radical etilènic monovalent $H_2C=CH-$. 2. Nom dona impropriadament ai matèrias plastiqui obtengudi per polimerisacion dei monomèrs vinilics. 3. Disc microsillon en vinilita.

vinilic, a adj. Si di dei compausats qu'enclauson lo radical vinil e dei resinas obtengudi per la sieu condensacion.

vinilita n.f. (nom depuat) Copolimèr de clorure e d'acetat de vinil, emplegat per la fabricacion, dei discs microsillons.

vinós, oa adj. 1. Si di d'un vin ric en alcòl. 2. Que fa pensa à la color dau vin. Var.: **vinassós**. 2. Qu'a lo gust ò l'odor dau vin.

vinositat n.f. Qualitat d'un vin vinós.

vinoteca n.f. Luèc dont son expausats e venduts de vins. 2. Mòble, luèc emplegat per conservar de vin dins de condicions optimali.

vint adj. num. card. e n.m. 1. Doi còups dètz. 2. Vinten: *Pàgina vint.*

vint-a-doi adj. num. card. Vint e doi.

vinten, a adj. num. ord. e n. 1. Qu'ocupa lo reng marcat per lo nombre vint. 2. Qu'es contengut vint còups dins un tot.

vintena n.f. Quantitat que representa pauc ò pron vint unitats. Var.: **vintenau**.

vintenau n.m. Vintena.

vintenament adv. En vintena posicion.

vint-un n.m. Juèc d'azard dins lo quauq si reçaupon doi cartas que dévon totalisar vint-un ponchs ò s'en aprochar.

viòl n.m. 1. Acte de penetracion sexualacomés sus una altra persona, constrencha ò sospresa, que constitue un crimi. 2. Accion de transgressar una lèi, una règla. Accion de penetrar dins un luèc enebit.

viòla n.f. Instrument de música dei coardas fretadi, que compoarta de fretas sus lo sieu mànegue. Var.: **vièla**. ◇ *Viòla d'amor*: Instrument de la familha dei violons, mé doi filas sobrepauadi di coardas, dins lo quau lo fretament d'una provòca la resonança de l'autra. ◇ *Viòla de braç*: Viòla que si juèga à l'espatala, sostenguda per lo braç. ◇ *Viòla de camba*: Viòla que si juèga sus li cambas ò entre li cambas.

violable, a adj. Susceptible d'èstre violat.

violaceu, ea adj. D'una color que tende vèrs lo violet.

violacea n.f. *Violaceas*: Familha d'èrbas ò d'aubrilhons dei flors dialipetali zigomòrfi, coma la violeta, la pensèia.

violacion n.f. 1. Accion de transgressar una lèi, una règla, un engatjament: *Violacion d'un jurament*. ◇ *Violacion de la lèi*: Desconoisença ò marrida aplicacion d'una disposicion legala ò reglamentària comessa per una decision de justícia, que permete un recors en cassacion ò un recors per excès de poder. ◇ *Violacion dei correspondenças*: Delicte que comete aqueu que, de marrida fe, duèrbe ò suprimisse la correspondença adreçada à una altra persona. 2. Accion de penetrar de foarça dins un luèc. ◇ *Violacion de domicili*: Delicte que comete aqueu que penètra ò si mantèn dins lo domicili d'una altra persona e còntre la sieu volontat.

violaire, airtz n. Persona que soana la viòla. Sin.: **violista**.

violaire, airtz n. Persona qu'a comés un viòl.

violar vt. (*viòli*) 1. Cometre un viòl sus quauqu'un. 2. Trangressar: *Violar la lèi*. 3. Durbir quauqua ren, penetrar de foarça dins un luèc, en despièch d'una inerdiccion.

violar vt. (*viòli*) Sonar la viòla.

violat adj. m. Qu'es à basa d'extrach de violeta: *Siròp violat*.

violator, tritz n. 1. Persona que viòla un luèc. 2. Persona que viòla li lèis, lu engatjaments.

violença (-éncia) n.f. 1. Caractèr de cen que si manifèsta, si podue ò produe lu sieus efèctes m'una foarça intensa, brutala. 2. Caractèr de quauqu'un qu'es emportat, agressiu. 3. Veemença dei prepaus, otrança dau comportament. 4. *Faire violença à*: Constrénher quauqu'un per la foarça; interpretar quauqua ren d'un biais forçat, lo desnaturar. ◇ *Si faire violença*: Si forçar à faire quauqua ren de dificile, de penós, despassar una paur, una fobia: *Si faire violença per intrar metre la man dins un nido d'aranhas*. ◇ *Si faire doça violença*: Non aver besonh de forçar totplen per faire quauqua ren que si tròva particulierament agradiu. ◆ pl. Actes violents: *Cometre de violenças*.

violent, a adj. e n. Qu'emplega la sieu foarça fisica embé brutalitat, que s'empoarta facilament. ◆ adj. 1. Qu'a una foarça brutala, una granda intensitat. 2. Que demanda d'energia: *Un esfoarç violent*. 3. (fam.) Excessiu: *Es violent d'èstre reçauput ensinda*. 4. *Mòrt violenta*: Moart causada per un accident, un suicidi, etc., per op. à *moart naturala*.

violentament adv. Embé violença.

violentar vt. 1. Cometre sus quauqu'un un vòl ò una temptativa de viòl. 2. (lit.) Faire violença à quauqu'un, lo constrénher, lo faire agir per la foarça.

violet, a adj. De la color de la violet, mesclum de blau e de roge.

violet n.m. 1. Color violeta. 2. Microcòsme dei coastas de la Mediterranea.

violeta n.f. 1. Planta dei boascs, dei flors foarça odoranti (Familha dei violaceas). 2. Parfum d'aquesta planta.

violetar vt. Ténher de violet.

violetejar vi. Venir violet ò violaceu.

violetós, oa adj. D'una color que tende vèrs lo violet.

violin n.m. Violon.

violista n. Persona que soana la violà. Sin.: **violaire**.

violon n.m. 1. Instrument de música mé quatre coardas acordadi per quintas (dò, *sòl, re, la*), que son fretadi au mejan d'un arquet. Var.: **violin**. ◇ (fig.) *Acordar lu sieus violons*: Si metre d'acòrdi. 2. Musician que soana lo violon dins una orquèstra: *Promier violon*. 3. (fam.) Preson d'un comissariat, d'un còrs de garda, d'un gendarmaria.

violonaire, airtz n. Persona que soana lo violon.

violonar vi. (fam.) Soana mau lo violon.

violonat, ada (arts decoratius) Si di d'un objècte que la sieu forma fa pensar à-n-aquela d'un violon.

violoncèl n.m. 1. Instrument de música mé quatre coardas acordadi per quintas (*sòl, re, la, mi*), que son fretadi au mejan d'un arquet (bassa de la familha dei violons). 2. Voloncellista.

violoncellista n. Musician, musiciana que soana lo violoncèl.

violonista n. Musician, musiciana que soana lo violon.

vipèra n.f. Vípèra.

vípèra n.f. 1. Sèrp verinoa, vivipara, de 50 à 60 cm de lòng, de la tèsta triangulària, que preferisse lu luècs peirós e ensolelhats. 2. Persona maudisenta. ◇ *Lenga de vipèra*: Persona que li agrada de maudire, de calomniar. Var.: **vipèra**.

viperat, ada adj. (arald.) 1. Si di de pèças dispauadi per forma una linha sinuoa. 2. *Pèça viperada*: Que lu sieus bòrds son en dents de sèrra.

viperidat n.m. *Viperidats*: Familha de sèrps verinoï que comprèn li diferenti espècias de vípèras, lo crotale, etc.

viperin, a adj. Relatiu à la vipèra ò que sembla la vipèra.

viperon n.m. Pichina vípèra.

vir n.m. Torn de vitz.

vira n.f. Terrassa estrecha sus la paret d'una montanha.

vira e va n.m. Perplexitat, esitacion.

vira n.f. Bestorn.

viraboquet n.m. Juguet compauat d'una bòcha traucada religada per una cordeleta à un bastonet sus lo quau si deu ficar la bòcha.

virabrequin n.m. 1. Aisina que permete d'imprimir un movement de rotacion à una meca per faire de traucs ò à una clau de sarratge per una vitz ò un bolon. 2. (megan.) Aubre que transforma un movement rectiligne alternatiu en un movement circulari.

virada n.f. (mar.) Virament.

virada n.f. 1. Moment d'un cambiament important dins la vida. 2. Viatge, desplaçament professional, que si fa en foncion d'un itinerari determinat. ◇ *Virada dau postier*: Itinerari qu'un postier seguisse per distribuir lo corrier; aquesta distribucion. 3. Viatge d'un artista, d'un grope d'artistas, que dónon d'espectacles dins divèrsi vilas. 4. *Pagar una virada*: Pagar à beure à un grope de

personas. ◇ *Pagar una virada generala*: Pagar à beure à toti li personas presenti. 3. Biais que pílhon li cauas.

viradís, issa adj. 1. Cambiadís. 2. Que vira. Sin.: **virant**. ◇ *Poant viradís*: Que pòu èstre accionat en virant, per desgatjar lo passatge dei naus. ◇ *Taula viradissa*: Que vira sota l'accion supauada dei esperits. Sin.: **tornadís**.

viradisc(s) n.m. Aparelh que permete la lectura de sons enregistrats sus un disc vinil.

virador n.m. Mecanisme que permete de modificar, à l'arrèst, la posicion de l'axe d'una màquina que vira (alternator, turbina, etc.).

virafanga n.m. Ala de veitura.

viral, a adsj. 1. Relatiu ai virus. 2. Provocat per un virus. Var.: **virau**.

viralai n.m. Poesia medievals sus doi rimas e que còmpta quatre estròfas, que caduna es repilhada completament ò parcialament après caduna dei autri.

virament n.m. 1. Operacion que consistisse à creditar un còmpte bancari per lo dèbit d'un autre. ◇ *Virament de crédits*: Operacion que consistisse à afectar à un capítol dau budget de crédits votats per un autre. 2. *Virament de tèsta*: Vertitge. Sin.: **tornament de tèsta**. 3. (mar.) *Virament de bòrd*: Fach de cambiar de contrescòta. Sin.: **virada**. 4. (expr.) *Dins un virament*: Dins un temps mai que cort. Sin.: **en un batre d'uèlh**.

virant n.m. Ròda motritz d'un molin.

virant, a adj. 1. Fach per pivotar. Sin.: **viradís**. 2. *Cauma viranta*: Cauma que paralisa successivament lu divèrs sectors d'una activitat economica, lu divèrs servicis d'una empresa.

virar vt. 1. Cambiar d'orientacion per un desplaçament circulari: *Virar la sieu cadiera vèrs la fenèstra*. 2. Metre à l'envèrs. ◇ *Virar l'esquina à quauqu'un, à quauqua ren*: Caminar dns la direccion opauada. ◇ (fig.) Considerar (quauqu'un) embé mesprètz, metre fin à una relacion, cambiar dau tot au tot (una abitud, un biais de faire). ◇ *Virar la pàgina*: Passar à la pàgina seguenta; (fig.) Considerar que quauqua ren es acabat, passar à outra caua, en articulier en perdonant, cambiat d'activitat, d'ocupacion. 3. Examinar una question, una situacion, sota toi lu caires: *Virar e revirar un problema*. 4. (fig.) *Virar lo sang*: Provocar una emocion viva. ◇ *Virar, faire virar la tèsta à quauqu'un*: Li inspirar una passion violenta. 5. Faire aparéisser quauqua ren sota un aspècte que n'en modifica la natura, lo caractèr: *Virar quauqua ren au tragic*. 6. Donar à quauqua ren un movement de rotacions à l'entorn dau sieu axe: *Virar la clau dins la sarralha*. 7. Evitar una dificultat, una lèi, etc.: *Virar un reglament*. 8. (cín.) Procedir ai presas de vista d'un film; interpretar un ròtle dins un film. 9. Formular un enonciat de tau biais: *Ben virar li sieu frasas*. 10. Transferir d'un còmpte à un autre, faire un virament. 11. (fotografia) Sotametre à l'operacion dau viratge. 12. Castrar en torcent lo cordon testiculari d'un animau. 13. Desformar un objècte en lo torcent dins una direccion opauada au sieu sens natural. ◆ vi. 1. Si desplaçar circulariament à l'entorn de

quauqu'un, de quauqua ren pilhat per centre: *La Terra vira à l'entorn dau Soleu*. ◇ *Virar à l'entorn de quauqu'un*: Li manifestar d'interès, temptar de lo sedurre. 2. Èstre animat d'un movement de rotacion ò executar un movement en redond. ◇ *Aver la tèsta que vira: Sentir un vertitge*. ◇ *Virar de l'uèlh*: S'esvanir. 3. Foncionar, èstre en activitat: *Aqueu motor vira tròup lentament*. 4. Cambiar de direccion, pilhar una novèla orientacion: *Virar à drecha*. ◇ *Virar dau costat de quauqu'un*: Pilhar lo sieu partit. ◇ *La fortuna a virat*: Es quauqu'un d'autre qu'a d'astre. Sin.: (fam.) *li moscas an cambiat d'ae*. 5. Calhar espontaneament, en parlant dau lach. ◇ *Si descompauar, en parlant d'un liquide, d'una saussa*. 6. (mar.) Exercir un esfoarç sus un cordatge ò una cadena per enrotlament. ◇ *Virar à poja*: Virar au vent arrier. 7. (fotografia) Subir l'operacion dau viratge. 8. Per la cutireaccion, devenir positiva. ◆ vt. ind. (à) Anar vèrs un estat, cambiar d'aspècte: *Lo temps vira à la pluèia*. ◆ si **virar** v.pr. 1. Cambiar de posicion per si presentar de faça vèrs quauqu'un ò vèrs quauqua ren: *Mi sieu virat quora ai audit que mi sonàvon*. 2. S'orientar vèrs una posicion donada, en parlant dau regard.

virar n.m. Accion de castrar un animau en lo virant.

virat, ada adj. Un compliment ben virat.

viratge n.m. 1. Cambiament de direccion d'un veïcule, d'una persona que fa d'esquí, etc. 2. Partida corba d'una rota, d'una pista. 3. Cambiament d'orientacion d'un partit, d'una pensada, d'una politica. 4. (quim.) Cambiament de color d'un reactiu colorat. 5. (fot.) Operacion que consistisse à modificar lo ton dei espròvas per lo passatge dins divèrs banhs. 6. *Viratge de la cutireaccion*: Fach per la cutireaccion de devenir positiva.

viraton n.m. Caireu de balèstra au quau un empenatge de lamas obliqui donava un movement rotatiu.

viratorna adv. En fin dau còmpte, tot ben peat.

virau, ala adj. Viral.

vira-vira n.m. 1. Aparelh que vira, fixe ò mobile, plaçat e installat per laisser passar solament de pedons, ou pour ne laisser entrer qu'une personne à la fois. 2. Pichin mòble rotatiu mé mai d'una faça, emplegat dins lu negòcis per la presentacion de divèrs articles.

viravolar vi. (*viravòli*) Viravoutar.

viravòut n.m. (mar.) Arganeu que sièrve à issar l'àncora.

viravòuta n.f. 1. Torn rapide qu'una persona fa per si virar de l'autre costat. 2. (fig.) Cambiament complet de direccion, d'opinion.

viravoutar vi. (*viravòuti*) Faire una viravòuta.

viresença (-éncia) n.f. Verdiment accidental dei peteles de flors, sovent parasitari.

viresent, a adj. Verd per viresença.

vireta n.f. 1. Torn complet fach sus la poncha ò lo talon d'un pen solet, sensa cambiar de plaça. ◇ (coregr.) Torn complet que lu dançaires fan en pilhant la sieu camba d'aponteu coma pèrno. 2. Cambiament brusc d'opinion. Sin.: **piroeta**.

virginal, ala adj. 1. D'una vierge; qu'a quauqua ren de cast. 2. (lit.) D'una puretat, d'una blancor esclatanta; que degun a jamai tocat: *Neu virginala*. Var.: **virginau**.

virginal n.m. Espineta d'usatge en Anglatèrra ai siècles XVIe e XVIIe. Var.: **virginau**.

virginau, ala adj. e n.m. Virginal.

virginitat n.f. 1. Estat d'una persona vierge. 2. Puretat, candor.

virgínia n.m. Tabat en fuèlhas que vèn de Virgínia.

virgula n.f. 1. Signe de puntuacion (,) que sièrve à separar lu divèrs membres d'una frasa. 2. Signe que separa la partida entiera e la partida decimala d'un nombre. 3. *Bacille virgula*: Bacille dau colèra.

virgular vt. Metre de virgulas à (un tèxto, una frasa).

virgular(i), a (-ària) adj. Relatiu à la virgula.

virgulara (-ària) n.f. Cnidari que viu en grand nombre sus d'unu fonds marins.

virguleta n.f. Pichina virgula.

viril, a adj. 1. Pròpri à l'òme, au sèxe masculin. 2. Que manifèsta d'energia, de fermetat, de resolucion que la tradicion prèsta au sèxe masculin: *Un lengatge viril*.

virilament adv. D'un biais viril.

virilisaire (-izaire), airtz adj. e n.m. Si di d'una substança que fa aparéisser de caractèrs masculins.

virilisar (-izar) vt. Donar un caractèr viril à. Sin.: **masculinizar**.

virilitat n.f. 1. Lo tot dei caractèrs fisics de l'òme adulte. 2. Capacitat de donar la vida; vigor sexuala. 3. (lit.) Coratge, energia mascla. Sin.: **masclum, masculinitat**.

virilisme n.m. Aparicion de caractèrs mascles dins un subjècte de sèxe femenin.

virocida adj. e n.m. Virulicida.

virogenèsi n.f. Procèssus de multiplicacion dei virus.

viroïde, a adj. Agent patogèn compauat d'un acide ribonucleïc, responsable de divèrsi afèccions dau sistema nerviós.

viròla n.f. 1. Aneu de metal que si mete à l'extremitat divèrs objèctes (mànegue d'aisina, de coteu) per lu empachar de s'esclapar, de si frustrar. 2. Aneu metallic dei caudieras. 3. Dins la fabricacion dei monedas, aneu d'acier dins lo quau si plaça lo flan e que poarta en vuèi lu dessenshs que dévon èstre reproduchs en releu sus lo costat. 4. Vedilha.

virolada n.f. Tornejament.

virolar vi. (*viròli*) 1. Tornejar, virolejar. 2. Provedir d'una viròla un mànegue d'autís. 2. Introdure lu flans dins la viròla per fabricar li monedas. 2. Barrutlar, anar à la barona.

virolat, ada adj. (bot.) Provedit de viròlas.

virolatge n.m. Accion de virolar.

virolejant, a adj. Que viroleja: *Un vent virolejant*.

virolejar vi. 1. Virar mai d'un còup sus si-meme ò en espirala. Sin.: **tornejar**. 2. Virolar, barrutlar.

virolet n.m. Gandaula de fenèstra ò d'armari.

virolier, a adj. e n. Vagabond, barrutlaire.

virolier, a n. Persona que fabrica de viròlas.

virologia n.f. Partida de la microbiologia qu'estúdia lu virus.

virologic, a adj. De la virologia.

virologista n. Especialista de virologia. Sin.: **virològue**.

virològue, òga n. Virologista.

virion n.m. Aisina que sièrve à traucar lo boasc, constituit per una asta metallica usinada e acabada per unaponcha aguda.

virona n.f. Taran, ovipositor.

vironar vt. Pertuar, forar.

vironaria n.f. vrillerie

virós, oa adj. 1. Qu'a una odor foarta e desagradiva, en parlant d'un produch vegetau, generalament toxic. 2. Verinós.

viròsi n.f. Malautia encausada per un virus.

virtual, a adj. 1. Qu'es solament en potença; possible, potencial. 2. (fis.) *Objècte virtual, imatge virtual*: Que lu sieus ponchs si tròvon dins lo prolongament dei rais luminós. 3. (fis.) *Particula virtuala*: Particula elementària de durada de vida tròup corta per èstre detectada. Var.: **virtuau**.

virtualament adv. D'un biais virtual.

virtualitat n.f. Caractèr de cen qu'es virtual.

virtuau, ala adj. Virtual.

virtuós, oa adj. Vertuós.

virtuòse, a adj. e n. 1. (mús.) Instrumentalista que saup faire façà à toti li dificultats tecniqi. 2. Persona particulierament gaubioa dins una activitat, una tecnica, un art.

virtuositat n.f. 1. Talent e gaubi dau virtuòse en música. 2. Grand gaubi artistic ò tecnic en general.

virtut n.f. Vertut.

virucida adj. e n.m. Virulucida.

virulença (-éncia) n.f. Caractèr de cen qu'es virulent.

virulent, a adj. 1. (med.) Qu'a un grand poder patogène. 2. Nociu e violent: *Un poison virulent*. D'un caractèr agressiu e mordent: *De prepaus virulents*.

virulucida adj. e n.m. Si di d'una substança que destruge un virus. Var.: **virocida, virucida**.

virus n.m. 1. Micro-organisme invisible au microscòpi optic, que travèrsa lu filtres que generalament arrèston li bacterias, que possedisce un tipe solet d'acide nucleïc A.R.N ò A.D.N. 2. (fig.) Principi de contagion morala. 3. (inform.) Programa mauvolent que vèn trebolat ò blocat lo foncionament d'un aparelh informatic.

vis n.m. Cara, caratge.

visada n.f. Mirada.

visar vt. e vi. Mirar. ♦ vt. ind. (à) Aver en vista, temptar d'obtenir. Sin.: **mirar à**.

visar vt. Marcar d'un visat: *Visar un document*.

visat n.m. 1. Sageu, signatura ò apauats sus un document per lo validar ò per atestar lo pagament d'un drech. 2. Sageu autentic, que vau autorisacion de sojorn, qu'apàuon sus un passaport lu servicis diplomatics

(ambassada, consulat) dau país dins lo quau vòu anar lo demandaire.

visatge n.m. Cara, vis.

visatgisme n.m. Lo tot dei tecnicas destinadi à metre en valor la beutat d'una cara.

visatgista n. Perruquier, estetician que la sieu tecnica a per tòca de metre en valor l'especificitat d'una cara.

vis-à-vis loc. adv. En façà, à l'opauat: *Eravam plaçat vis-à-vis*. ♦ loc. prep. *Vis-à-vis de*: En façà de; vèrs.

vis-à-vis n.m. inv. 1. Persona, caua que si tròva en façà d'una altra. 2. Bastiment, immòble que si pou vèire en façà d'una fenèstra. 3. Cadieràs doble mé doi plaça en sens opauat (s. XIXⁿ).

visc n.m. 1. Planta dei flors apetalí, que viu en parasite sus li brancas d'unu aubres (píbola, pomier), que lu sieus fruchs, blancs, contènon una substança viscoa (Familha dei lorantaceas). 2. Aquesta substança, que pega. 3. *Jugar à visc*: Juèc d'enfants, dins lo quau un dei jugaire si deu escondre e lu autres lo dévon cercar. ◇ (fam.) Èstre en nombre reduch: *Dins lo mieu portamoneda, li pèças juègon à visc*.

viscada n.f. Pichina branca cubèrta de visc per agantar lu passerons.

viscèra n.f. 1. Tot organe contengut dins li grandi cavitats dau còrs uman, coma lo coar, l'estòmegue, lo fetge, etc. 2. Organe quau que sigue.

visceral, a adj. 1. Relatiu ai viscèras; que li contèn: *Cavitat visceral*. 2. Que vèn dei profundors de l'èstre: *Un òdi visceral*. 3. *Esquelèt visceral*: Esquelèt que sostèn la boca e li branquias, dins divèrs vertebrats. Var.: **viscerau**.

visceralament adv. D'un biais visceral, profund.

viscerau, ala adj. Visceral.

viscoelastic, a adj. Que moastra de viscoelasticitat.

viscoelasticitat n.f. Caractèr d'un solide qu'es à l'encòup elastic e viscós.

viscoplastic, a adj. Que moastra de viscoplasticitat.

viscoplasticitat n.f. Caractèr d'un solide qu'es à l'encòup plastic e viscós.

viscós, oa adj. 1. D'una consistença pastoa, ni liquide, n solide; gras, pegós. 2. Qu'a una viscositat elevada. 3. Si di de quauqu'un que suscita l'antipatia, la repulsion à causa de la sieu complasença servila.

viscòsa n.f. Cellulòsa sodica emplegada per la fabricacion de divèrs teissuts e de pelliculas transparentí.

viscosimètre n.m. Aparelh destinat à mesurar la viscositat dei liquides, principalament dei òlis de graissatge.

viscositat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es viscós. 2. Resistença d'un fluide à l'escorrement unifòrme e sensa turbilença. ◇ *Viscositat absoluta* ò *dinamica*: Resistença qu'un fluide opaua per una velocitat de desformacion donada. ◇ *Viscositat cinematica*: Quocient de la viscositat dinamica d'un fluide per la sieu massa volumica. 3. (econ.) Lentor d'adaptacion dei fenomènes economics un à l'autre. 4. (psicatria) *Viscositat mentala*: Ralentiment dei procèssus psiquics.

viseta n.f. Escaliers en espirala.
visnoïisme n.m. Lo tot dei doctrinas e dei practicas religioï relativis à Vishnó; una dei formas principalis de l'indoïisme.

visibilitat n.f. 1. Qualitat de cen qu'es visible facilament. 2. Possibilitat de vèire à una distança donada: *Mancança de visibilitat dins un viratge.*

visiblement adv. D'un biais evident, manifestament. Sin.: **evidentament, clarament, ostensiblement.**

visible, a adj. 1. Que pòu èstre vist: *Una estela visible sensa minga aparelh.* 2. Concret: *Una pròva visible.* 3. Evident, manifest. 4. (fam.) Dispauat à reçaupre de visitas, en estat de li reçaupre.

visible n.m. Lo tot dau monde, dei causas, coma si presenton à l'uèlh.

visiera n.f. 1. Pèça de casco que si auça e si baissa à volontat davant la cara. 2. Part d'una casqueta, d'un quèpi, que protegisse dau soleu lo front e lu uèlhs.

visigòt, a adj. Relatiu ai Visigòts. Var.: **visigotic.**

visigotic, a adj. Visigòt.

visin n.m. (it.) Cara agradiva.

visioconferença (-ència) n.f. Teleconferença que permete, en mai de la transmission de la paraula e d'imatges, aquela d'imatges animats dei participants. Sin.: **videoconferença.**

visiomotor, tritz adj. (psicol.) Que pertòca la relacion entre la vista e l'ensèm dei foncions sensorimotritz: La coordinacion visiomotritz entre l'uèlh e la man.

visiofòne n.m. (telecom.) Dispositiu que permete à doi correspondents de si vèire pendent una conversacion telefonica.

visiofonar vt. ind. (*embé*) (telecom.) Comunicar au mejan dau visiofòne (*embé* quauqu'un).

visiofonia n.f. (telecom.) Tecnica qu'assòcia la telefonia e la television e que permete la transmission de l'imatge en meme temps qu'aquele de la paraula entre doi correspondents.

visiofonic, a adj. (telecom.) Relatiu à la visiofonia.

vision n.f. 1. Percepcion per l'organe de la vista; *vista: Trebolcis de la vision.* 2. Fach, accion de vèire, de regarjar quauqua ren: *La vision d'aqueu film m'a fach de ben.* 3. Biais de vèire, de concevre, de capir quauqua ren: *Non avèm la mema vision de la question.* 4. Percepcion imaginàriad'objèctes irrealis; allucinacion: *Aver de visions.* 5. Aparicion sobrenaturala.

visionaire n.m. 1. Aparelh qu'assegura la vision dirècta ò per projeccion de diapositivas ò de films. 2. (inform.) Programa que permete de vèire un document sensa aver lo logiciau qu'a servit à lo crear.

visionar vt. 1. Examinar (un film, de diapositivas, etc.) m'un visionaire. 2. Regarjar un film, una emission, etc., à títol professional, denant dau sieu passatge en public ò de la sieu messa en forma definitiva.

visionari, ària adj. e n. 1. Qu'a ò que pensa d'aver de visions sobrenaturalis. 2. Qu'es capable d'anticipacion, qu'a l'intuicion de l'avenir.

visionatge n.m. Accion de visionar (una emission, un film).

visir n.m. Vizir.

visirat n.m. Vizirat.

visita n.f. 1. Fach d'anar trovar quauqu'un per li faire companhia, li parlar, etc. ◇ *Rendre visita à quauqu'un:* L'anar trovar, anar au sieu. ◇ (dr. civ.) *Drech de visita:* Autorisacion acordada per decision juridiciària de receure periodicament un efant que s'en detèn la garda. 2. (fam.) *Visitaire:* *Aver una visita, aver de visita.* 3. Dins divèrsi professions (medicalis, paramedicalis, socialis), accion d'anar en cò dau pacient, dau client. ◇ *Visita (medicla):* Examèn medical assegurat dins lo quadre d'una institucion (medecina dau trabalh, medecina escolària, etc.). 4. Accion de visitar un luèc, un edifici: *Visita guidada de Niça Vièlha.* 5. Accion de visitar per examinar, verificar, expertisar, etc.: *Visita d'un apartament.* ◇ (dr. intern. e dr. mar.) *Drech de visita:* Drech de contraròtle exercit sus li naus de comèrci per de naus de guèrra e que comprèn la verificacion dei papiers de bòrd e de la nau ela-mema. ◇ (relig. cat.) *Visita pastoral:* Inspeccion reguliera que l'evesque fa dins li parròquias e li institucions religioï dau sieu diocèsi.

visitable, a adj. Que pòu èstre visitat.

visitacion n.f. 1. *La Visitacion:* Fèsta catolica que commemòra la visita de la Vierge Maria à Santa Elisabèta, maire de Joan lo Baptista. 2. (bèi-arts) Representacion d'aquesto rescòntre.

visitaire, airtz adj. e n. Persona que rende visita à quauqu'un. ◇ (dr.) *Visitaire de preson:* Persona que rescòntre benevolament de personas encarceradi per li sostenir, li preparar au sieu reclassament social. 2. Torista, persona que visita un site, un museu, etc. Var.: **visitator.**

visitandina n.f. Religioa de l'òrdre de la Vistacion Santa Maria.

visitar vt. 1. Percórrer un luèc per n'examinar li caracteristicas, li curiositats, etc. 2. Anar dins un luèc, una administracion, un servici, etc., per l'examinar, l'inspèctar. 3. Examinar embé atencion lo contengut de.

visitator, tritz n. *Visitaire.*

vison n.m. 1. Mamifèr carnassier recercat per la sieu peliça. 2. La peliça d'aquest animau. 3. Manteu ò vèsta de vison.

visoniera n.f. Establiment dont son elevat de visons.

visqui n.m. Whisky.

vissar vt. Fixar m'una vitz, mé de vitz.

vissaria n.f. 1. Lo tot dei articles coma li vitz, lu bolons. 2. Usina dont son fabricats aquestu articles.

vissatge n.m. 1. Accion de vissar. 2. (mat.) Desplaçament elicoïdal.

vist, a adj. *Ben vist, mau vist:* Ben considerat, mau considerat. ◇ *Es tot vist:* Inutile d'examinar mai longtemps.

vist, a prep. En tenent còmpte de: *Vista la dificultat.* ◇ (dr.) Sièrve à expauar li referenças d'un tèxto legal ò reglamentari, d'un jutjament, etc.: *Vist l'article 10 de la*

lèi n°... ◆ loc. conj. *Vist que*: Estent que, còmpte tengut dau fach que.

vista n.f. 1. Facultat de vèire, de percebre la lutz, li colors, la forma, lo releu dei objèctes. ◇ (per anal.) *Dobla vista*: Facultat de vèire li cauas qu'existísson ò si debànon dins de luècs alunhats; granda persplicitat. 25. Accion, fach de regarjar. ◇ (per ext.) Lo regard. ◇ *En vista*: Dins una posicion qu'atira lo regard. ◇ *À vista e à conoissença de toi*: Dubertament. ◇ *À promiera vista*: Au premier regard, sensa un examèn aprefondit. 3. Cen que si presenta au regard despí lo luèc dont es una persona: *D'aquí, li a una bèla vista*. Sin.: **panorama**. 4. Imatge, representacion d'un luèc, d'un monument, d'un edifici, d'un paisatge: *Una vista de Niça Vièlha*. 5. (dr.) *Servituda de vista*: Obligacion per lo proprietari d'un fond d'acceptar li duberturas practicadi à distança legala dins un fond vesin e que dónon vista sus lo sieu fond. 6. Biais de vèire, d'interpretar, de concebre quauqua ren: *Aver una vista optimista de la situacion*. 7. *Vista de l'esperit*: Concepcion teorica que non tèn còmpte de la realitat; dei fachs. ◆ loc. adv. ò adj. *À vista*. 1. *Gardar (quauqu'un) à vista*: Lo surveilhar estrechament. ◇ *Garda à vista*: Mesura privativa de libertat pilhada còtra una persona suspectada d'aver comés una infraccion. ◇ (com.) *Pagable à vista*: Sus presentacion. 3. *Dessenh à vista*: Realizat sensa instruments e sensa pilhar de mesuras. ◆ loc. prep. 1. *À vista de nas*: Aproximativament, sensa verificar ni poder precisar. 2. *À vista d'uèlh*: Rapidament, just en mandant una ulhada. ◆ loc. adv. *De vista*: Solament per la vista, sensa altra conoissença: *Si conoissèm solament de vista*. ◆ loc. adv. ò adj. *En vista*. 1. *En vista, ben en vista*: Manifèst, à portada dau regard. 2. *Èstre en vista*: Aver una posicion de premier plan. ◆ loc. prep. *En vista de*: Dins l'intencion de, dins la tòca de. ◆ pl. Projèctes, intencions. ◇ *Aver de vistas sobre (quauqu'un, quauqua ren)*: Lu desiderar, lu voler obtenir, possedir.

viston n.m. Pupilla.

vistós, oa adj. En vista, que si ve ben.

visual n.m. 1. Tema en imatge d'una publicitat (per op. à *redaccional*). 2. Lògo. 3. (inform.) Consòla de visualisacion. 4. (inform.) Dispositiu d'afichatge ò de traçat temporari sus l'ecran. Var.: **visuau**.

visual, a adj. Relatiu à la vista. ◇ *Memòria visuala*: Memòria dei imatges qu la vista reçaup. ◇ *Rai visual*: Linha drecha que va de l'objècte à l'uèlh de l'observator. Var.: **visuau**.

visualament adv. D'un biais visual.

visualisacion (-izacion) n.f. 1. Messa en evidença, d'un biais material, de l'accion e dei efèctes d'un fenomène. 2. (inform.) Presentacion temporària sus un ekran, sota forma grafica ò alfanumerica, dei resultats d'un tractament d'informacions.

visualisaire (-izaire) n.m. Organe d'afichatge d'un aparelh orari, d'un tableau d'afichatge electromecanic, d'un aparelh electronic, etc.

visualisar (-izar) vt. 1. Rendre visible. 2. (inform.) Presentar (de donadas, de resultats) sus un ekran. 3. Si representar quauqua ren mentalament.

visuau, ala adj. e n.m. Visual.

vit n.f. Vitz.

vitacea n.f. (bot.) Ampelidacea (coma la vinha, per exemple).

vital, a adj. 1. Quapartèn à la vida: *Foncions vitali*. ◇ *Principi vital*: Entitat non materiala qu'ancianament de biologistas postulàvon per explicar la vida. 2. Essencial à la vida: *Si noirir es vital*. 3. Indispensable à quauqu'un, à la sieu existença: *La lectura es vitala per eu*. ◇ Minimum vital: Revengut minimal necessari à la subsistença d'una persona, d'una familha. 4. Qu'es absolutament necessari per mantenir l'existença; lo niveu de desenvolopament d'un grope, d'una region, d'una empresa: *L'agricultura es vitala per lo país*. Var.: **vitau**.

vitalici, ícia adj. Viatgier. ◆ n.m. Renda viatgiera.

vitalisar (-izar) vt. Donar de vitalitat à. Sin.: **vigorisar**.

vitalisme n.m. Doctrina biologica qu'atribuisse ai fenomènes vitals de lèis particulieri eissidi d'un principi vital.

vitalista adj. e n. Qu'apartèn au vitalisme; que n'es partidari.

vitalitat n.f. 1. Intensitat d'ela vida, de l'energia de quauqua ren, de quauqu'un; dinamisme. 2. Aptituda à viure, à durar longtemps: *La vitalitat d'un regime politic*.

vitamina n.f. Substança organica indispensabla en pichina quantitat à la creissença de l'organisme, que n'en pòu efectuar eu-meme la sintèsi.

vitaminat, ada adj. Que contèn de vitaminas.

vitaminic, a adj. Relatiu ai vitaminas.

vitaminoterapia n.f. Usatge dei vitaminas dins una tòca terapeutica.

vitau, ala adj. Vital.

vitellin, a adj. (biol.) Relatiu au vitellus.

vitellòsa n.f. Proteïna (dins lo ros de l'òu)

vitellus n.m. Lo tot dei substanças de resèrva contengudi dins l'ovule dei animaues.

vitelòta n.f. Tantifla d'una varietat roja e lònga.

vitessa n.f. Velocitat. Var.: **vituda**. Sin.: **aviadessa**.

viticòla adj. Relatiu à la viticultura. Sin.: **vinhier**.

viticultor, tritz n. Persona que cultiva la vinha, en particulier per la produccion de vin.

viticultura n.f. Vultura de la vinha.

vitiligo n.m. (med.) Disparicion, per placas limitadi, de la pigmentacion de la pèu.

vitivinicòla adj. Relatiu à la vitivinicultura.

vitivinicultura n.f. Lo tot dei activitats de la viticultura e de la vinicultura.

vito adv. Rapidament, leu.

vito n.m. Juèc de cartas niçard.

vitralh n.m. Composicion decorativa translucida, formada de pèças de vèire coloradi mantegudi au mejan d'una ret de plomb. Var.: **veirial**.

vitran n.m. Constituent macroscopic dau carbon, qu'a l'aspècte d'un vèire negre; Sin.: **vitritina**.

vitraria n.f. 1. Fabricacion, paua ò comèrci dei vitres. 2. Mèrç dau vitrier. 3. Ensèm de vitralhs, de vitres. Sin.: **veiriniera**.

vitrat, ada adj. 1. Garnit de vitres. 2. *Còrs vitrat ò umor vitrada ò vitrat*, n.m.: Substança viscoa e transparenta qu'emplisse lo glòbe de l'uèlh, en arrier dau cristallin.

vitratge n.m. 1. Accion de vitrar, de pauar de vitres. 2. Granda dubertura vitrada ò ensèm d'encastres vitrats. 3. Tenda drecha que si fixa au ventalh d'una fenèstra. Var.: **veiratge**.

vitre n.m. 1. Vèire, en tant que matèria. 2. Caduna dei placas de vèire que granisson lu encastres que l'aisson passar la lutz.

vitrier n.m. Persona que fa, paua ò vende de vitres. Var.: **veirier**.

vitriera n.f. Fèrre de seccion cairada, coma aqueu que s'emplega dins lu vitratges dei glèias.

vitricable, a adj. Que pòu èstre vitrificable.

vitricacion n.f. Accion de vitrificar.

vitricar vt. (*vitricar*) 1. Rendre vitros per fusion; transformar en vèire. 2. Revestir (una susfàcia) d'una matèria protectritz transparenta.

vitrina n.f. 1. Partida d'un negòci separada de la carriera per un vitratge e dont son expauats d'objèctes per vendre. 2. Lo vitratge que materialisa aquesta separacion. 3. Lu objèctes mes en vitrina. 4. Armari, taula provedida d'un encastre, dont son expauats d'objèctes de colleccion. Sin.: **veirina**.

vitritina n.f. Vitran.

vitriòl n.m. 1. (anc.) Sulfat. 2. (anc.) *Òli de vitriòl ò vitriòl*, n.m.: Acide sulfuric concentrat. 3. (lit.) *Au vitriòl*: Foaça violent, en parlant de paraulas, d'un escrich: *Un editorial au vitriòl*.

vitriolaire, airtz n. Persona que manda de vitriòl sus quauqu'un.

vitriolatge n.m. Accion de vitriolar.

vitriolar vt. (*vitriolar*) 1. Sotametre à l'accion de l'acida sulfuric. 2. Mandar de vitriòl sus quauqu'un per lo desfigurar.

vitriolic, a adj. Relatiu au vitriòl.

vitrocaramica n.f. Produch ceramic obtengut per de tecnicas veirieri e constituit de microcristals espantegats dins una fasa vitroa.

vitrofanìa n.f. Etiqueta autopeganta que s'aplica sus un vitre e que si pòu lièger per transparença.

vitros, oa adj. 1. Qu'a l'aspècte lulent e omogenu dau vèire, sensa èstre necessariament transparent. 2. (geol.) Que contèn de vèire. 3. (miner.) Si di de la textura de divèrsi ròcas eruptivi constituïdi de vèire. 4. Si di de l'uèlh, dau regard que lussisse plus. 5. (fis.) Si di d'un dolide omogenu de l'estructura non cristallina.

vitrositat n.f. Caractèr de cen qu'es vitros.

vituda n.f. Velocitat.

vitular(i), a (-ària) adj. (veter.) *Fèbre vitulària*: Si di d'una fèbre puerperala dau cavau.

vituperable, a adj. Que pòu èstre vituperat.

vituperacion n.f. (Sobretot au pl.) Injúria, recriminacion còtra quauqu'un ò quauqua ren. Var.: **vitupèri**.

vituperaire, airtz adj. Que vitupèra; de la natura de la vituperacion. Var.: **vitupèri**.

vituperar vt. ò vt. ind. (*còtra*) (*vitupèri*) Proferir d'injúrias, de recriminacions còtra, blaimar embé foarça.

vitupèri n.m. Vituperacion.

vitupèri, èria adj. Que tèn dau vitupèri; que si liura à de vituperacions. Var.: **vituperaire**.

vitz n.f. 1. Asta cilindrica, generalament metallica, de la tèsta sovent aplatida, que la sieu susfàcia poarta una salhida elicoïdala destinada à s'enfonsar en virant. *◇ Vis de pression*: Vitz que siève à sarrar un objècte còtra un autre. *◇ Vitz de rapèl*: Vitz que vira entr doi ponchs fixes e que siève à menar ò à alunhar un objècte que n'es solidària. *◇ Vitz Parker*: Vitz d'assemblatge estudiada especialament per li tòlas fini. *◇ Vitz maire*: Pèça forada e filetada apta à recevre una vitz que si fica dins lo sieu filetatge. *◇ Vitz sensa fin*: Vitz qu lu sieus filets agisson sus li dents d'una ròda de l'axe perpendiculari à-n-aqueu de la vitz per li transmetre un movement de rotacion. *◇ Vitz d'Arquimèdes*: Eliça que vira à l'entorn dau sieu axe dins un tube e assegura lo desplaçament de materiaus pastós ò pulverulents. *◇ Donar un torn de vitz, sarrar la vitz*: Adoptar una actituda mai sevèra. Var.: **vit**. 2. *Escaliers à vitz*: Viseta.

viu, viva adj. 1. Qu'a de vitalitat, de vigor, d'agilitat. *◇ Vivent*. *◇ Mai moart que viu*: Que la peur paralisa. *◇ De viva votz*: Directament e oralament. *◇ Aiga viva*: Que s'escorre d'un sorgent. 2. Que reagisse rapidament: *Un esperit viu*. 3. Prononciat, ben net: *Una viva sorpresa*. 4. Que s'emporta rapidament: *Un temperament un pauc viu*. 5. Exprimit embé violença: *De repròchis vius*. 6. Esclatant, intense: *Una color viva*. 7. Que ponhe: *Un frèi viu*. 8. *Aresta viva*: Angle salhent d'una pèira, d'un materiau.

viu n.m. 1. Carn viva. *◇ À viu*: Embé la carn aparenta. *◇ (fig.) Talhar dins lo viu*: Trencar fins li partidas essenciali; pilhar de mesuras energiqui. *◇ Tocar au viu*: Au ponch mai sensible. 2. (fig.) Cen que li a de mai important: *Intrar dins lo viu dau subjècte*. 3. (dr.) Persona viventa: *Donacion entre vius*. 4. *Pilhar sus lo viu*: Imitar d'après natura, embé totplen de vida. 5. Pichin peis vivent que siève d'esca: *Pescar au viu*.

viu-argent n.m. Nom ancian dau mercuri.

viure (*vivi*) vi. 1. Èstre vivent, en vida: *Viure vièlh*. *◇ Non viure, plus viure*: Èstre en preda à una angoissa permanenta. *◇ Facile à viure*: D'un caractèr facile, que s'entende ben mé toi. *◇ Viure per (quauqu'un, quauqua ren)*: N'en faire la tòca de la sieu vida. 2. Passar la sieu vida d'un biais donat: *Viure solet*. 3. Aver, si procurar lu mejans de si noirir: *Viure dau sieu trabalh*. 4. Existir durablament: *Faire viure una idea*. *◆ vt.* Menar (una

vida), traversar (d'eveniments): *Viure de jorns urós*. ◇ *Viure la sieu vida*: Viure liurament, sensa constrenchas.

viures n.m. pl. Lo tot dei aliments qu'asseguron una subsistença.

viva n.f. (dau latin *vipera*) Peis que viu dins la mar ò enfonsat dins la sabla dei plajas, manjadís, ma redobtat per li sieus espinas (Lòng de 20 à 50 cm).

viva n.f. (dau latin *vivula*) Glanda salivària dau cavau.

viva interj. Per aclamar: *Viva la lenga occitana!*

viva excl. Exclamacion per salutar. Sin.: **adiu, ciao** (it.).

vivabilitat n.f. Caractèr de cen qu'es vivable.

vivable, a adj. 1. Dont si pòu viure ben. 2. Qu'es facile à viure, qu'a boan caractèr. 3. Suportable, en parlant d'un estat, d'una situacion.

vivaç, a adj. 1. Que pòu viure longtemps. ◇ *Planta vivaça*: Que viu mai d'un an e fructifica mai d'un còup dins la sieu vida (aubre, planta, etc.). 2. Que dura, que manifèsta de tenacitat: *Una opinion vivaça*.

vivace adj. inv. ò adv. (mús., mòt it.) Viu, rapide, animat: *Allegro vivace*.

vivacitat n.f. 1. Qualitat d'una persona qu'a de vida, d'envanc. 2. Promptituda à concevre, à capir: *Vivacitat d'esperit*. 3. Disposicion à s'embilar; ràbia. 4. Qualitat de cen qu'es viu, intense: *Vivacitat dei colors, dei sentiments*. Sin.: **vivessa**.

vivament adv. 1. Proptament, rapidament: *Sortir vivament d'una maion*. 2. Totplen, profundament: *Èstre vivament esmogut*. ◆ interj. Marca un viu desir de veïre un eveniment si debanar: *Vivament que vèngon li vacanças!*

vivandier, a adj. *Culturas vivandieri*: Que fornisson de produchs alimentaris destinats principalament à la populacion locala.

vivariom n.m. Establiment adobat en vista de la conservacion de pichini bèstias que vívon dins un mitan artificial vesin dau sieu abitat natural.

vivent, a adj. 1. Qu'es en vida. Var.: **viu**. 2. Qu'es organisat ò qu'es estat organisat per viure: *Lu èstres vivents*. 3. Animat per una mena de vida: *Un retrach vivent*. 4. Qu'a d'animacion, de movement: *Una ciutat viventa*. 5. Dont l'accion demòra eficaça: *L'influença dei trobadors es totjorn viventa*.

vivent n.m. 1. Persona que viu. ◇ *Boan(a) vivent(a)*: Persona que si dona de boan temps, qu'es d'una umor alègra e facil. 2. Cen que viu. 3. *Dau vivent de quauqu'un*: Pendent la sieu vida.

viverridat n.m. *Viverridats*: Familha d'animaus coma la cibeta.

vivessa n.f. Vivacitat.

vivide, a adj. (psicol.) Dotat de vividitat.

vividitat n.f. (psicol.) Foaça embé la quala lu imatges mentals s'impàuen à l'esperit.

vivier n.m. Pesquier.

vivificable, a adj. Que pòu èstre vivificat.

vivificaire, airtz adj. Vivificant.

vivificacion n.f. Accion de vivificar.

vivificant, a adj. Que vivifica. Var.: **vivificaire, vivificator**.

vivificar vt. (*vivifiqui*) Donar de vida, de santat, de vigor à; tonificar.

vivificator, tritz adj. Vivificant.

vivipar(i), a (-ària) adj. (zool.) Si di d'un animau que lu sieus pichoi nàisson sensa envolopa e ja desvelopats (per op. à *ovipar(i)*). ◇ *Vivipar(i) incubant*: Ovovivipar(i).

viviparitat n.f. (zool.) Mòde de reproduccion dei animaus viviparis.

viviseccion n.f. Disseccion d'èstres vivents dins una tòca experimental.

vivisector, tritz n. Persona que practica la viviseccion.

vivotejar vi. (fam.) 1. Viure dificilament per manca de mejans. 2. Foncionar au ralenti: *Una empresa que vivòta*.

vizir n.m. 1. (ist.) Ministre d'un sobeiran musulman. 2. *Grand vizir*: Premier ministre dins l'Empèri otoman. Var.: **visir**.

vizirat n.m. Dignitat, foncion de vizir. Var.: **visirat**.

V.O. Version originala: *Un film en V.O.*

voastre, a adj. e pr. poss. Que vos apartèn. ◆ n.m. *Au voastre*: À la voastra maion, en cò voastre. ◆ n.m. pl. Lu voastres: *La voastra familha*.

vocable n.m. 1. Mòt, tèrme en tant qu'a una significacion particuliera. 2. (liturgia) Nom dau sant patron d'una glèia.

vocabulari n.m. 1. Lo tot dei mòts d'una lenga. 2. Lo tot dei tèrmes pròpris à una sciença, una tecnica, un grope, un autor, etc. 3. Obratge que compoarta lu tèrmes especifics d'una disciplina.

vocacion n.f. 1. Destinacion naturala de quauqu'un, d'un grope. 2. Aptituda especiala per un genre de vida, una activitat: *Ai totjorn augut la vocacion dau teatre*. 3. (dr.) *Aver vocacion* à: Èstre qualificat per. 4. Movement interior per lo quau una persona si sente sonada au sacerdoti ò à la vida religioa.

vocal, ala adj. Relatiu à la votz: *Li coardas vocali*. ◇ Música vocala: Destinada à èstre cantada (per op. à *música instrumentala*). Var.: **vocau**.

vocala n.f. 1. Son dau lengatge que la sieu articulacion es caracterisada per lo liure escorrement de l'ària expirada au travèrs dau conduch vocal. 2. Letra que representa aqueu son (*a, e, i, o, u* per l'occitan e *y* dins la notacion de quaucu mòts estrangiers).

vocalament adv. Au mejan de la votz.

vocalic, a adj. Relatiu ai vocalas.

vocalisa (iza) n.f. Formula melodica, esricha ò non, cantada cantada sus de vocalas, en partic. sus lo *a*, emplegada dins l'ensenhament dau cant ò per s'escaufar la votz denant de cantar.

vocalisacion (izacion) n.f. 1. Accion de vocalisar. 2. Fach de si vocalisar.

vocalisar (izar) vi. Faire de vocalisas; cantar de música sensa prononciar li paraulas ni nomenar li nòtas.

◆ vt. (fon.) Transformar en vocala ò en mièja vocala: *Lo provençau vocalisa lo l final.* ◆ **si vocalisar** v.pr. Si transformar en vocala ò en mièja vocala.

vocalisator (-izator), tritz n. persona que vocalisa, que saup vocalisar.

vocalisme n.m. (fon.) Lo tot dei vocalas d'una lenga, dei sieu caracteriticas (per op. à *consonantisme*).

vocatiu n.m. (ling.) Cas dei lengas qu'an de declinasons, coma lo latin e lo grèc, qu'exprimisse l'apostrofa, l'interpelacion.

vocau, ala adj. Vocal.

vociferacion n.f. (Sobretot au pl.) Paraula dicha en cridant e embé ràbia.

vociferar vi. ò vt. ind. (*còntra*) (*vocifèri*) Parlar foart ò embé ràbia. ◆ vt. Proferir en cridant e embé ràbia.

vociferator, tritz n. (lit.) Persona que vocifèra.

vocodaire n.m. (angl. *voice coder*) Organe d'analisi dei sons, que permete la sintèsi dei respoastas vocali dins un sistema informatic.

vodar vt. (*vòdi*) 1. (relig.) Consacrar, per un vòt, quauqu'un, quauqua ren, à Dieu, à un sant, lo metre sota la proteccion de. 2. Prometre, engatjar d'un biais particulier: *L'amistat que li ai vodat.* 3. Destinar: *Lo marrit temps a vodat lu sieus projèctes au falhiment.* Var.: **votar**. ◆ **si vodar** (*à*) v.pr. Si consacrar (*à*).

vodat, ada adj. Qu'est estat l'objècte d'un vòt. Var.: **votat**.

volença n.f. Voler.

vòdka n.f. Aigardent de gran, correnta en Euròpa de l'Èst.

vòga n.f. Celebritat, favor que n'en pòu beneficiar quauqu'un, quauqua ren. ◇ *En vòga*: De mòda.

vogaire n.m. Remaire.

vogar vi. (*vògui*) 1. Anar sus l'aiga mé la foarça de rems ò de velas; navegar. 2. Remar.

vogavant n.m. (mar.) Promier remador dau banc d'una galèra. Sin.: **espatlier**.

vogut, uda adj. Vorgut.

voivòda n.m. Dins lu país balcanics e en Polonha, aut dignitari civil ò militari.

voivodat n.m. Division administrativa, en Polonha.

vòl n.m. 1. Desplaçament actiu dins l'ària dei auceus, dei insèctes, etc., au mejan dei sieu alas. ◇ *Vòl remat*: Dins lo quau li alas s'apontèlon sus l'ària coma lu rems sus l'aiga. ◇ *Vòl planat*: Dins lo quau li alas esquílhon sus l'ària. ◇ *Vòl à vela*: Qu'emplega la potença dau vent e lu sieus corrents ascendents. 2. Espaci qu'un auceu pòu percórrer sensa si repaugar. Sin.: **volada**. 3. Grope d'auceus que vòlon ensèm. 4. Desplaçament dins l'ària d'una aeronau ò dins l'espaci d'un engenh espacial. ◇ *Calar en vòl planat*: M'au motor arrestat. ◇ *Vòl à vela*: Mòde de desplaçament d'un planaire qu'emplega lu corrent aerencs. ◇ (espòrts) *Vòl liure*: practicat m'una ala liura. 5. Movement rapide d'un luèc dins un autre: Pilhar lo tren au vòl.

vòla n.f. *Faire la vòla*: Ai cartas, ganhar toti li plegas d'una mena.

vòla n.m. (arg.) Gardian de la patz.

vòla-au-vent n.m. Crosta redona de pasta fulhetada garnida de composicions divèrsi (carn, peis, fonges, etc.).

vòlabala n.m. Volley. Var.: **voleibòl**.

volada n.f. Espaci qu'un auceu pòu percórrer sensa si repaugar. Sin.: **vòl**.cf Rapin volée + « sprint »

volalha n.f. 1. Auceu elevat à la fèrma. 2. Lo tot dei auceus ensinda elevats. Sin.: **polalha**. 3. Carn d'aquestu auceus.

volalhiera n.f. Bassacort.

volama n.f. Granda serreta.

volant, a adj. 1. Que pòu volar, si desplaçar en l'ària. ◇ *Peis volant*: Exocèt. 2. *Poant volant*: Que si monta e si desplaça à volontat. 3. Que si desplaça facilament: *Secretariat volant*. 4. *Fuèlh volant*: Que non es religat à un autre.

volant n.m. 1. Tròç de suve, de matèria plastica, etc., garnit de plumas (vertadieri ò d'imitacion) e que si manda m'una raqueta; juèc que si practica m'aquesto objècte, en particulier lo *badminton*. 2. Organe de manòbra d'un mecanisme. 3. Organe circulari que sièrve à orientar li ròdas directritz d'una automobila, un camion; fach de menar una automobila, un camion. 4. (mecan.) *Volant d'inercia* ò *volant*: organe que vira dins una màquina, constituit d'un solide qu'a un grand moment d'inercia per rapoart au sieu axe e destinat à regularisar lo foncionament. ◇ *Volant magnetic*: Que sièrve à produire lo corrent d'alumatge dins d'unu motors à explosion leugiers. ◇ *Volant de seguretat*: Cen que sièrve à regularisar un procèssus; sòma ò mèrc en resèrva, qu'assegura lo boan anar d'una operacion comerciala ò industrial. 5. Benda de teissut fronçada sus un costat e que sièrve de garnidura dins l'abilhament e l'amoblament. Sin.: **bèrta**.

volapük n.m. Lenga artificiala, que l'alemand Johann Martin Schleyer en lo 1879 e que fuguèt despassada per l'esperanto.

volar vi. (*vòli*) 1. Si mòure, si mantenir en l'ària ò dins l'espaci. ◇ (espec.) Si liurar à la caça au vòl, en parlant d'un auceu de preda. 2. En parlant d'un objècte, èstre mandat en l'ària à granda velocitat. ◇ *Volar en esclats*: Èstre destruch, pulverisat. 3. Pilotar un avion ò èstre dedins: *Volar vèrs lo sud*. 4. Si desplaçar rapidament: *Volar en cò d'un amic per li anonciar una boana nòva*.

volastrejant, a adj. Que volastreja.

volastrejar vi. Volar d'un caire e de l'autre, leugierament; èstre animat de pichins movements. Sin.: **alatejar, volatejar**.

volatejar vi. Volastrejar.

volatil(e), a adj. 1. Que si vaporisa, s'evapòra rapidament: *Una essença volatila*. 2. (inform.) *Memòria volatila*: Que lo sieu contengut s'escafa quora l'alimentacion electrica es copada.

volatil(e) n.m. Auceu.

volatilha n.f. Lu volatiles.

volatilisable (-izable) adj. Que si pòu volatilisar.

volatilizacion (-izacion) n.f. Accion de volatilisar; fach de si volatilisar.

volatilisar (-izar) vt. Rendre volatile, transformar en vapor. ◆ **si volatilisar** v.pr. 1. Devenir volatile. 2. Disparéisser.

volatilitat n.f. Caractèr de cen qu'es volatile.

volcan n.m. 1. Releu que resulta de l'emission en susfàcia de produchs à auta temperatura eissits de l'interior de la Tèrra, que púon per una fendascla de la crosta terrèstra (*chaminèia*) e soàrton per una dubertura generalament circularia (*cratèr*). ◇ *Volcan gris*: Volcan explosiu. ◇ *Volcan roge*: Volcan efusiu. ◇ *Èstre sus un volcan*: Si trovar dins una situacion perilhoa. 2. (lit.) Persona d'una natura ardenta, impetuoà.

volcanian, a adj. (geol.) Si di d'un tipe d'erupcion volcanica caracterisat per la larga predominança dei explosions sobre li emissions de lava.

volcanic, a adj. 1. Relatiu ai volcans: *Erupcion volcanica*. ◇ (geol.) *Ròcas volcaniqui*: Ròcas eruptivi que si fórmon en susfàcia per refreïament brutal, au contacte de l'aiga ò de l'ària, dau magma que s'escorre d'un volcan. 2. (fig.) Plen de foga, d'ardor, de violença.

volcanisacion (-izacion) n.f. Fach de volcanisar.

volcanisar (-izar) vt. Rendre volcanic.

volcanisme n.m. (geol.) Lo tot dei manifestacions volcaniqui.

volcanologia n.f. Estudi dei volcans e dei fenomènes volcanics.

volcanologic, a adj. Relatiu à la volcanologia.

volcanològue, òga n. Especialista de volcanologia.

voleibòl n.m. Volley-ball.

volent part. pres. *Voulent à dire*: Locucion que sièrve à introduire una explicacion. Sin.: **valent à dire**.

volentiers adv. Volontiers.

volentierament adv. Volontiers.

voler vi. (*voali*) 1. Aplicar la sieu volontat, la sieu energia à obtenir quauqua ren. ◇ *Sensa voler*: Involontariament. ◇ *Voler ò non voler*: En estent d'acòrdi ò non. 2. Demandar, exigir embé autoritat: *Voali una respoasta sus lo còup*. ◇ (espec.) Exigir en escambi de quauqua ren, lo demandar coma prèt: *Quant n'en volètz d'aquieu taulier?* 3. Desirar, tendre vèrs. ◇ *Asperar*: *Que volètz de ieu?* ◇ *Voler (de) ben, (de) mau* à quauqu'un: Aver de boai, de marrits sentiments per quauqu'un. 4. Marca de resignacion: *Que voàs? Es la vida!* 5. *Voler dire*: Aver l'intencion de dire; significar, exprimir. ◇ *Saupre cen que parlar vòu dire*: Capir lo sens escondut d'uni paraulas. 6. *Voler ben*: Acceptar quauqua ren, li consentir. 7. Si prestar à, poder: *Aquieu boasc non vòu cremar*. ◆ vt. ind. (*de*) 1. Acceptar de pilhar quauqua ren en tant que tau: *Non vorrii d'eu coma vesin*. 2. Acceptar de reçaupre quauqua ren (sobretot negatiu): *Non voali dei tieu excusas*. 3. (fam.) N'en voler: Aver d'ambicion. ◇ *N'en voler à quauqu'un*: Aver de rancor per eu, li reprochar quauqua ren. Sin.: **la si pilhar mé quauqu'un**. ◇ *N'en voler à quauqua ren*: L'invidiar, lo voler pilhar; lo voler combatre, destúger: *N'en vòu ai mieius sòus, à la reputacion de quauqu'un*.

voler n.m. Volontat, intencions. ◇ *Bon (marrit) voler*: Boani (marridi) intencions.

vòlha n.f. Envuèia, volontat, envanc: *Mancar de vòlha per anar au travalh*.

volicion n.f. Volontat, desidèri, apetença. ◇ (filos.) Acte per lo quau la volontat si determina à quauqua ren.

volilha n.f. Pichin tròç de matèria en fuèc que s'escapa d'un fogau.

volitiu, iva adj. (filos.) Relatiu à la volontat.

volley-ball n.m. (angl.) Espòrt qu'opaua doi equipas de sièis jugaires que s'afρόnton en si remandant un balon m'ai mans en dessobre d'una ret. Var.: **voleibòl, vòlabala**.

volontar vt. Afavorir.

volontari, ària adj. 1. Que si fa sensa constrencha e de pura volontat: *Un acte volontari*. 2. Que manifèsta una volontat fèrma. ◆ adj. e n. 1. Que manifèsta una volontat fèrma. 2. Qu'acçèpta sensa constrencha una mission, un travalh. ◇ *Militari* que s'es designat d'espereu per una mission, sensa li èstre estat constrench.

volontariament adv. 1. D'un biais volontari. 2. Embé atencion, exprèssi.

volontariat n.m. 1. Participacion volontària à una accion, à una mission. 2. (mil.) Servici que complisse un engatjat volontari.

volontarisme n.m. 1. Actituda de quauqu'un que pensa modificar lo cors dei eveniments per la soleta volontat. 2. (filos.) Doctrina ò tèsi qu'acòrda la primautat à la volontat sobre l'intelligença e à l'accion sobre la pensada intellectuàla.

volontarista adj. e n. (filos.) Relatiu au volontarisme; que n'es partidari. ◆ adj. Que manifèsta de volontarisme: *Una politica volontarista*.

volontat n.f. 1. Facultat de si determinar à d'unu actes e de lu efectuar. 2. Energia, fermetat que si mete à exercir aquesta facultat: *Aver de volontat*. ◇ (filos.) *Volontat de potença*: D'après Nietzsche, volontat d'un demai de potença pròpri à un tipe d'òmes foarts qu'afirmon la vida. 3. Cen que quauqu'un vòu, cen qu'un grope vòu: *Anar còntre la volontat de quauqu'un*. ◇ (filos.) *Volontat generala*: Per Rousseau, expression de la part de toi lu ciutadans dei causidas dau govèrn en vista dau ben comun. ◇ *À volontat*: Sensa limit, tant que n'en volèm: *Vin à volontat*. ◇ *Boana, marrida volontat*: Intencion reala de ben faire, de mau faire. ◆ pl. 1. Capricis, fantasias: *Faire toti li volontats d'un enfant*. 2. *Darrieri volontats*: Intencions, desirs formals manifestats avant de morir.

volentiers adv. Embé plaser. Var.: **volentiers**.

volentierament adv. Volontiers. Var.: **volentierament**.

volontós, oa adj. 1. Voluntari, plen de boana volontat, de vòlha. 2. Capriciós.

volp n.f. Rainard.

volpin n.m. 1. Pichon dau rainard. 2. Pichin can dau morre ponchut, dei aurelhas drechi e de la coa en plumet.

vòlt n.m. (dau nom dau fisician italian *Vòlta*) Unitat de mesura de foarça electromotritz e de diferença de potencial, ò tension (simb. V), qu'es equivalenta à la diferença de potencial qu'existísse entre doi ponch d'un conductor percorrut per un corrent constant de 1 ampèr quora la potença dissipada entre aquestu doi ponchs es egala à 1 watt. ◇ *Vòlt per mètre*: Unitat de mesura d'intensitat de camp electric (simb. V/m) qu'es equivalenta à l'intensitat d'un camp electric qu'exercísse una foarça de 1 newton sus un còrs cargat d'una quantitat d'electricitat de 1 colomb.

voltaïc, a adj. (electr.) Si di de la pila de Vòlta e de l'electricitat que li pilas desvolópon.

voltamètre n.m. (electr.) 1. Instrument destinat à mesurar l'energia dau corrent de la pila de Vòlta. 2. Tot aparelh dins lo quau si produè una electrolisi.

voltampèr n.m. Watt emplegat per la mesura de la potença aparenta dau corrent electric alternatiu (simb. VA).

voltarian, a adj. e n.m. Que pertòca Voltaire e la sieu filosofia; que n'es partidari.

voltarianisme n.m. Filosofia de Voltaire; incredulitat e ostilitat à l'influença de la Glèia.

voltatge n.m. Tension electrica (impròpri ma corrent).

voltmètre n.m. Aparelh que permete de mesurar la tension (ò diferença de potencial electric) entre doi ponchs, grandor que la sieu unitat de mesura es lo vòlt.

voltor n.m. 1. Auceu rapaci diurne de la tèsta e dau coal nuts e colorats, que si noirísse de carònhas. 2. Òme dur e rapaç.

voltràs n.m. Tamisier.

volubil(e), a adj. 1. Que parla embé abondança e rapiditat. 2. Inconstant, cambiadís. Var.: **voluble**. 3. (bot.) Que s'enrotla en espirala à l'entorn dei còrs vesins (coma lo faiðu, etc.).

volubilis n.m. Corriòla d'una espècia ornamentala

volubilitat n.f. Caractèr d'una persona volubila.

voluble, a adj. Volubile.

volucèla n.f. Mosca de 1 cm de lòng, que sembla un tavan e que si paua sus li flors.

volucomptaire n.m. (nom depaut) Aparelh de mesura installat sus un distributor de fluide per indicar lo dèbit e lo prètz dau produch distribuit.

volume n.m. 1. Libre religat ò brocat. 2. (ist.) Manescrich enrotlat à l'entorn d'un baston. 3. Espaci de tres dimensions qu'un còrs ocupa ò que de susfàcias limítón; mesura d'aquest espaci; l'objècte ensinda considerat: Mesurar lo volume d'un cube. ◇ *Faire de volume*: Tenir totplen de plaça, tròup de plaça. 4. Massa, quantitat de quauqua ren. ◇ (espec.) Massa d'aiga debitada per una foant, un fluvi, etc. ◇ *Volume de trabalh*: Quantitat de trabalh qu'una persona es capabla de fornir. 5. Foarça, intensitat d'un son.

volumetria n.f. Mesura dei volumes.

volumetric, a adj. Relatiu à la volumetria.

volumic, a adj. Si di dau quocient d'una grandor per lo volume correspondent: *Massa volumica d'un còrs*.

voluminós, oa adj. D'un grand volume.

voluptat n.f. 1. Plaser dei sens e, especialament, plaser sexual. 2. Plaser, satisfaccion, intensa d'òrdre moral ò intellectual.

voluptuari, ària adj. (dr.) Qu'a un caractèr de luxe.

voluptuós, oa adj. 1. Que li agrada la voluptat, que la recèrca. 2. Qu'exprimísse ò inspira lo plaser.

voluptuosament adv. Embé voluptat.

voluptuositat n.f. Caractèr voluptuós dei personas ò dei cauas.

voluta n.f. 1. Cen qu'es en forma d'espirala: *Voluta de fum*. 2. (arquít.) Enrotlament en espirala que forma lu angles dau capiteu ionic.

vòlva n.f. (bot.) Membrana espessa à l'entorn dau capeu e dau pen de divèrs fonges à l'estat jove e que s'esgarra irregulíerament quora lo pen creísse.

volvaceu, ea adj. Qu'a la forma d'una borsa: *Volvària volvacea*.

volvacion n.f. Reaccion de defensa dei animaús que si méton en bòcha.

volvària n.f. Fonge mé de lamas e una vòlva, sensa aneu, manjadís ma que pòu èstre confondut embé divèrsi amanitas.

volvat, ada adj. Enrotlat per s'aparar, en parlant d'un animau; en forma de borsa.

volvocala n.f. *Volvocales*: Òrdre ò sotaclasse d'algas d'aiga doça, unicellulari ò formadi de gaire de cellulas, coma lo volvòx.

volvòx n.m. Protozoari d'aiga doça que li sieu cellulas poàdon formar de colonias esferiqui de 1 mm de diamètre.

volvulus n.m. (med.) Torsion d'un organe à l'entorn d'un ponch fixe.

vomèr n.m. (anat.) Oàs que forma la partida posteriora de la paret dei fòssas nasalí.

vomerian, a adj. Relatiu au vomèr.

vomic, a adj. *Noae vomica*: Grana dau vomiquier, que contèn d'estricnina. Var.: **notz vomica**.

vomica n.f. (med.) fach de remandar, per expectoracion, d'una colleccion purulenta dau paumon passada per efraccion dins lu bronquis.

vomidura n.f. Matèrias vomidi. Sin.: **vòmit, vomit, gomiti, vomiti, racuènha**.

vomiquier n.m. (bot.) Aubre d'Àsia tropicala que la sieu grana es la noae vomica (Família dei loganiaceas).

vomir vt. 1. Remandar per la boca cen qu'èra dins l'estòmegue. Var.: **gomir**. Sin.: **racar** (pop.). ◇ *Èstre à vomir*: Èstre detestable físicament ò moralament). 2. (lit.) Lançar violentament au defoara: *Lo canon vomísse lo fuèc e la moart*. 3. (lit.) Dire de mau còtra quauqu'un embé violença.

vomit n.m. 1. Vomidura. 2. Envuèia de vomir. Var.: **vòmit, gomiti**.

vòmit n.m. Vomit.

vomiti n.m. Vomit. Var.: **gomit**.

vomitiu, iva adj. e n.m. Si di d'un medicament que fa vomir. Var.: **gomitiu**.

vomitòri n.m. (Antiqu.) Cadun dei passatges largs que, dins lu teatres e lu anfitheatres, donàvon accès ai diferenti partidas reservadi ai espectators. Var.: **gomitòri**.

vomito negro n.m. (esp.) (med.) Fèbre jauna.

voraç, a adj. 1. Que devòra, manja embé aviditat; avide. 2. Que demanda una granda quantitat de manjar: *Un appetit voraç*.

voraçament adv. Embé voracitat, d'un biais voraç.

voracitat n.f. 1. Aviditat à manjar, à satisfaire un besonh: *La voracitat dei lops es ben conoissuda*. 2. Aviditat à satisfaire un besonh, à ganhar de sòus.

vorgut, uda adj. 1. Deliberat, voluntari. 2. Que li circonstanças demàndon: *Au moment vorgut*.

vorp n.f. Rainard. Var.: **volp**.

vortèx n.m. 1. Revolum vuèi que pilha naissença, sota de condicions donadi, dins un fluide que s'escorre. 2. Ensèm de neblas enrotladi en espirala, especific d'una depression.

vorticèla n.f. (zool.) Protozoari ciliat d'aiga doça, que viu fixat au mejan d'un pedoncle contractile.

vos pron. pers. Pronom personal de la segonda persona dau plural, que s'emplega per parlar à una persona quora si vòu marcar lo respècte (*vautres* si li a mai d'una persona): *Siatz vos qu'avètz rason, l'ai fach per vos*. ◆ pron. pers. compl. Pronom personal COD e COI de la segonda persona dau plural (per doi personas ò de mai e coma forma de cortesia per una persona soleta): *Vos devi parlar, vos regargi despi un moment*. Var.: **vi**.

vosejament n.m. Fach de parlar à quauqu'un en li dient vos.

vosejar vt. Dire vos à quauqu'un.

vossinhoria n.f. Voastra Senhoria.

vot n.m. Vòt.

vòt n.m. 1. Promessa facha à la divinitat, engatjament religiós: *Faire vòt de pauret*. ◇ *Vòts de religion* ò *vòts monastics*: Engatjament temporari ò perpetual dins l'estat religiós. 2. Promessa facha à se-meme: *Faire lo vòt de plus beure*. 3. Desir ardent de vèire quauqua ren si realisar. ◇ *Vòt piós*: Que segurament non si porrà realisar. 4. *Volontat, intencion*: Lo vòt de la nacion. 5. Demanda d'una assemblada consultativa. Var.: **vot**.

votacion n.f. Vòte, acte de votar.

votant, a n. Que vòta; qu'a lo drech de votar.

votar vi. (*vòti*) Donar la sieu votz dins una eleccion. ◆ vt. Decidir ò demandar per un vòte: *Votar una lèi*.

votar vt. (*vòti*) Vodar. ◆ **si votar** v.pr. Si vodar.

votat, ada adj. Vodat.

vòte n.m. 1. Acte per lo quau lu ciutadans d'un país ò lu membres d'una assemblada exprimisson la sieu opinion dins una eleccion, una presa de decision. ◇ *Vòte blocat*: Aqueu per lo quau l'assemblada sasida d'un tèxto si pronóncia, en un còup solet, sobre tot ò partida d'aqueu tèxto, en retenent unicament lu amendaments que lo govèrn a depauat ò acceptat. 2. Opinion que caduna dei personas autorisadi à emetre un vejaire exprimisse.

vòtres n.m. pl. *Faire de vòtres*: Faire de ceremònias, de salamalècs.

vòuta n.f. 1. (arquit.) Obratge de maçonaria incurvat que cuèrbe un espaci entre d'aponteus e format en general d'un assemblatge de pèiras que s'apontèlon una sus l'autra; obratge de forma semblabla, de boas ò de betum, etc. 2. (geogr.) Partida arredonida que corresponde à la cima d'un anticlinal, dins lo jurassian. 3. (poet.) *La vòuta azurada, la vòuta celestial*: Lo ceu. 4. (ind.) partida superiora d'un forn, dispauada en forma de copòla. 5. (anat.) *Vòuta dau crani*: Partida superiora de la boita ossoa dau crani. ◇ *Vòuta dau palatz* ò *vòuta palatina*: Paret que forma la partida superiora de la boca e la partida inferiora dei cavitats nasali. ◇ *Vòuta plantària*: Porcion incurvada de la planta dau pen normala, que non repaua sus lo soal. 6. (mar.) Partida arriera de la carena d'una nau. 7. (equitacion) Movement en redond que si fa faire à un cavau.

voutar vt. (*vòuti*) 1. Curbir d'una vòuta. 2. Donar la forma d'una vòuta à, corbar. ◆ **si voutar** v.pr. Si corbar. ◆ vi. (equitacion) Faire una vòuta. Var.: **voutejar**.

voutat, ada adj. Corbat: *L'esquina voutada*.

votz n.f. 1. Lo tot dei sons que l'èstre uman emete; organe de la paraula, dau cant: *Una votz armonioa*. ◇ *Donar de la votz*: Cridar, en parlant dei cans de caça; parlar foart, en parlant dei èstres umans. ◇ *Èstre, restar sensa votz*: Mut d'emocion. Sin.: **restar nec**. 2. Persona que canta ò que parla: *La votz mai bèla dau monde*. 3. Possibilitat d'exprimir la sieu opinion; expression d'una opinion; sufratge, vòte: *Donar la sieu votz à un candidat mai competent que lu autres*. 4. Conseu, avertiment, apèl vengut de quauqu'un ò dau dedintre mai intime de la persona: *La votz d'un amic, la votz dau sang, la votz de la rason*. 5. (gram.) Forma que lo vèrbo pilha en foncion de cu fa ò subisse l'accion: *Via activa* (lo subjècte fa l'accion), *via passiva* (lo subjècte subisse l'accion). 6. (mús.) partida vocala ò instrumentala d'una composicion.

vouteja n.f. 1. Exercici d'equitacion, acrobacia de circ que consistisse à sautar de divèrs biais sus un cavau arrestat ò que va au galòp. 2. Exercici d'acrobacia executat sus una coarda ò au trapèzi volant; la coarda que sièrve à-n-aquesta acrobacia. 3. Lo tot dei manòbras inabituali dins lo pilotatge d'un avion e que fan l'objècte d'un aprendissatge particulier; acrobacia aerenca. 4. Entrepresa riscada e sovent malonèsta.

voutejada n.f. Bocla, looping; acrobacia. Var.: **vouteja**.

voutejament n.m. Movement de cen que vouteja.

voutejaire, airtz n. Acrobata que fa de voutejas. Var.: **voutejador**. ◆ n.m. 1. Sordat d'uni unitats d'elita d'infantaria leugiera (s. XIXⁿ). 2. Fantassin encargat de menar lo combat.

voutejador, airtz n. Voutejaire, airtz.

voutejar vi. 1. (equitacion) Voutar. 2. Volar d'un caire e de l'autre. 3. Flotejar en foncion dau vent.

voxèl n.m. (inform.) Element mai pichin d'un imatge en 3D, equivalent dau pixèl.

vox populi n.f. (mòts latins) Opinion de la màger part de la populacion.

V.P.C. n.f. (sigla) Venda per correspondença.

V.R.P. n.m. (sigla de Viatjaire Representant Placier) Intermediari de comèrci que prospècta la pràctica e reçaup li comandas per lo còmpte d'una empresa ò de divèrsi empresas.

vs prep. Vèrsus.

vuabotilha n.m. Sifon per vuar una botelha sensa la destapar.

vuacròta n.m. Pompa idraulica per faire sortir l'aiga d'una cròta inondada.

vuada n.f. Accion de vuar.

vuaire, airtz n. Persona que vua quauqua ren: *Un vuaire de galinas.*

vualeu n.m. (tecn.) Dispositiu per evacuar rapidament lo contengut d'una resèrva, d'un bacin, etc.

vuapom n.m. Pichin coteu que sièrve à levar lo coar dei poms sensa lu talhar.

vuar vt. (*vuï* ò *vuèii*) 1. Retirar tot lo contengut de (un luèc, un recipient, etc.): *Vuar un tirador.* 2. Beure, manjar tot lo contengut de: *Vuar la sieu sieta.* 3. Retirar li entrilhas de (un peis, una galina, etc.) per lu coïnar. 4. Faire evacuar: *An vuat l'immòble.* 5. Levar (quauqua ren d'un contenent); faire s'escórrer (lo contengut de quauqua ren): *Vuar l'aiga d'un bacin.* 6. Anequelir fisicament ò nerviosament: *Aqueu travalh m'a vuat!* Var.: **vuïdar**. ◆ **si vuar** v.pr. Devenir vuèi: *La botelha traucada s'es vuada rapidament, l'estadi s'es vuat leu après la fin de la partida.*

vuatge n.m. Accion de vuar. Var.: **vuïdatge**.

vuèch adj. num. Sèt e un. ◆ n.m. inv. Chifra ò nombre vuèch. 2. Dessenh, movement en forma de 8. 3. En aviron, embarcacion mé vuèch remaires. 4. *En vuèch*: Lo meme jorn, una setmana mai tard: *Si reveirèm diluns en vuèch.*

vuèch n. (it. *invece*) *En vuèch (de)*: En vecha (de). Sin.: **au contrari, en plaça (de)**.

vuechen n.m. Estròfa de vuèch vèrs.

vuechen, a adj. num. ord. e n. 1. Qu'ocupa un reng marcat per lo numèro vuèch. 2. Que si retròva vuèch còups dins lo tot. ◆ *Vuechen de finala*: fasa eliminatòria qu'opaua setze equipas ò setzes concurrents.

vuechena n.f. 1. Espaci de vuèch jorns; una setmana. ◆ *À vuechena*: D'aquí una setmana. 2. Grope de vuèch unitats ò de pauc ò pron vuèch unitats: *Una vuechena de litres.*

vuechenament adv. En vuechena posicion.

vuèi, vuèia adj. 1. Que contèn ren, ni objècte, ni matèria. ◆ (mat.) *Ensemble vuèi*: Ensemble que compoata minga element, que si nòta Ø. 2. Qu'es sensa ocupants ò embé gaire d'ocupants: *Jugar davant un estadi vuèi.* 3. Que manca d'interès, de vida, d'ideas, de profundor: *La sieu vida es vuèia.* 4. Dont si ressent l'absença de quauqu'un: *Sensa lu pichoi, la maion es vuèia.* 5. Vuèi de: Priva, desproedit de: *Un discors vuèi de sens.*

vuèi n.m. 1. Espaci pusleu grand que contèn ren. ◆ *Faire lo vuèi à l'entorn de quauqu'un*: Alunhar amics, relacions, crear l'isolament. 2. Solucion de continuitat; espaci dont manca quauqua ren. ◆ (b-a.) Partida vuèia, ajorat ò non, d'un barri, d'una esculptura (per op. à *plen*). 3. *Vuèi juridic*: Absença de tota lèi, de tot reglament sus un subjècte donat. 3. Absença completa d'un tipe de personas, d'objèctes, etc., que son recercats: *Es lo grand vuèi dins aqueu camp d'investigacion.* 4. Sentiment penós d'absença, de privacion. 5. (fig.) Caractèr de cen que manca d'interès, de valor: *Lo vuèi de la tieu existença.* 6. (fis.) Estat que correspoande à l'absença totala de tota particula reala. ◆ Espaci dins lo quau li particulas materiali son fortament rareficadi (pression inferiora à-n-aquela de l'atmosphèra). 7. *À vuèi*: Sensa ren contenir: *Aquel avion viatja à vuèi.* ◆ Sensa efècte; sensa objècte: *Virar à vuèi, rasonar à vuèi.*

vuïdar vt. Vuar.

vuïdatge n.m. Vuatge.

vulcan n.m. 1. Nom que lu alquimistas donàvon au sofre. 2. (entom.) Parpalhon dau genre vanessa, dei alas brun-negre, que poarta una faissa roja, e que la sieu toara viu sus l'ortiga.

vulcanalas n.f. pl. Fèsta en l'onor de Vulcan.

vulcanisacion (-izacion) n.f. Operacion que consistisse à melhorar lo cauchó en lo tractant embé de sofre.

vulcanisar (-izar) vt. Faire subir au cauchó la vulcanisacion.

vulcanisator (-izator), tritz n. Obrier, obriera qu'opèra la vulcanisacion. ◆ n.m. 1. Produch que permete la vulcanisacion dins l'industria dau cauchó. 2. Aparelh ò pega per pegar lo cauchós, espec. li cambras à ària dei bicicletas.

vulcanisat (-izat), ada adj. Qu'a subit una vulcanisacion.

vulgar(i), a (-ària) adj. 1. Qu'es sensa minga elevacion, qu'es ordinari, prosaic, bas, comun. 2. Qu'apartèn à la lenga correnta, non scientifica: *Lo nom vulgari d'una planta.* Contr.: **sabent**. 3. *Latin vulgari*: Nom donat au latin parlat à bassa epòca e qu'a donat naissença à divèrsi lengas moderns: occitan, catalan, italian, etc. 4. Que non despasa lo niveau mejan: *Una qualitat vulgària.* 5. Que manca d'educacion, qu'es grossier: *Un mòt vulgari.*

vulgar(i) n.m. Lo comun dei òmes, la massa.

vulgarament adv. Vulgariament.

vulgariament adv. 1. Comunament. 2. D'un biais grossier. Var.: **vulgarament**.

vulgarisacion (-izacion) n.f. Accion de metre de conoissenças tecniqi e scientifici à la portada dei non-especialistas, dau nombre mai grand de personas.

vulgarisar (-izar) n.f. Rendre accessible (una conoissença, d'ideas) au grand public, faire conóisser.

vulgarisator (-izator), tritz adj. e n. Que fa de vulgarisacion.

vulgarisme n.m. Expression populària que lo boan usatge non admète.

vulgaritat n.f. Defaut d'una persona vulgària. ◆ pl. Paraulas grossieri.

vulgata n.f. 1. Version de la Santa Bibla en latin que la sieu traduccion es deuguda à Sant Jiròni, à partir dau tèxto ebreu. 2. (pej.) Ideologia, corrent de pensada vulgarisats, à l'usatge dau nombre mai grand: *La vulgata marxista, nacionalista*.

vulnerabilisar (-izar) vt. Rendre mai vulnerable.

vulnerabilitat n.f. Caractèr vulnerable de quauqu'un, de quauqua ren.

vulnerable, a adj. 1. Susceptible d'èstre nafrat, d'èstre atacat: *Una posicion vulnerabla*. 2. Deble, que dona presa à un atac: *Una argumentacion vulnerabla*.

vulneracion n.f. (cir.) Nafradura.

vulnerant, a adj. Si di d'un organe animau ò vegetau, d'un projectile, etc., susceptible de provocar de nafraduras.

vulnerari, ària adj. e n.m. Si di d'un medicament pròpri à garir una nafradura, ò que s'administra après un traumatisme.

vulnerària n.f. Planta erbacea dei fuèlhas jauni, que fuguèt emplegada còtra li nafraduras (Família dei papilionaceas).

vulpian, a adj. Dau rainard.

vulpin n.m. Planta dei prats, que la sieu espiga fa pensar à una coa de rainard (Família dei gramineas).

vulpinita n.f. (min.) Varietat d'anidrita granulària.

vultuós, oa adj. (med.) Roge e gonflat, en parlant de la faça.

vultuositat n.f. Caractèr d'una faça vultuoa.

vulturin, a adj. Que sembla un voltor. ◇ *Galina faraona vulturada*: Galina faraona d'Àfrica orientala e de Madagascar, dau plumatge negre marcat de blau e de ros.

vulva n.f. Lo tot dei partidas genitali extèrni, per la frema e li femèlas dei animaues superiors.

vulvari, ària adj. (anat.) Relatiu à la vulva.

vulvària n.f. Quenopòde d'una espècia que li sieu fuèlhas mandon una odor marrida.

vulviti n.f. Inflamacion de la vulva.

vulvovaginal, a adj. Que pertòca à l'encòup la vulva e la vagina. Var.: **vulvovaginou**.

vulvovaginou, ala adj. Vulvovaginal.

vutanta adj. num. card. Quatre còups vint.

vutanten, a adj. Que vèn au reng marcat per lo nombre vutanta. ◆ n.m. Que tèn vutanta còups dins un tot.

vutantena n.f. 1. Quantitat de pauc ò pron vutanta. 2. Atge de vutanta ans: *A passat la vutantena*.